

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0617 7106

Digitized by Google

MIJN UITSTAP
NAAR
BRAZILIE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1111 N. EAST AVE.

MIJN UITSTAP
NAAR
BRAZILIE,

O F

REIZE VAN BERLIJN NAAR RIO DE JANEIRO,
EN VAN DAAR TERUG, ENZ.

DOOR

THEODOOR VON LEITHOLD.

Vit het Hoogduitsch.

EENE BRAZILIAANSCH E DAME IN HAAR PRONKEGEWAAD.

Te AMSTERDAM, bij
J. C. VAN KESTEREN.
MDCCCXXI.

VOORBERIGT.

THEODOOR VON LEITHOLD, *ritmeester in Pruisfischen dienst, verlaat zijn vaderland, om, aan gene zijde van den oceaan, dat geluk te zoeken, dat hem elders is ontzegd. Hij kiest, tot dat einde, Rio de Janeiro, in de hoop van in dit nieuwe El Dorado zijne verwachtingen in ruime mate bevredegd te zien. Den uitslag zijner bevindingen en zijner mislukte reize deelt hij in de volgende bladen mede; men zal in dezelve*

* 2

die

IV V O O R B E R I G T.

die orde en rangschikking misfen, welke in eene welgeregelde reisbeschrijving moeten heerschen, maar de schrijver is krijgsman, en kan misfchien beter den degen, dan de pen hanteren; hoe het ook zij, wij vleijen ons, dat ook, ondanks de meer uitgebreide en wetenschappelijke reizen van MAWE, den prins VAN NEUWIED, FISCHER en anderen, men deze bladen, nu en dan, met genoegen zal lezen.

P. L.

MIJN

MIJN UITSTAP

N A A R

B R A Z I L I E,

O F

REIZE VAN BERLIJN NAAR
RIO DE JANEIRO, EN
VAN DAAR TERUG, ENZ.

I.

*Aanleiding tot deze reis. Toegestaan
reisgeld door zijne majesteit den koning.
Afstand van alle aanspraak
op verzorging in mijn vaderland.
Schitterende uitzigten in de toekomst.
Afreize van Berlijn.*

Mijne geldmiddelen waren, door den oorlog van 1806, en deszelfs gevolgen, in eenen slechten toestand geraakt; de uitzigten, om die, op de eene of andere wijze, te verbeteren, ontbraken mij, daar een vijandig noodlot zelfs mijne loop-
A baan

• MIJN UITSTAP NAAR

baan als huzaren-officier met doornen bezaaide. Hier, in uw vaderland, bloeit voor u geen geluk, schieen mij eene inwendige stem te zeggen, en mij op die stem verlatende, hield zich mijne verbeelding nu met niets anders bezig, dan met nieuwe plannen voor de toekomst, in een vreemd land. *Brazilië!* dit land van belofte, dat met zijne eeuwig groene landouwen den ontevreden en ouderloozen van verre landen liefdevol zijnen schoot opent, boeide mijne opmerkzaamheid, en daar vele mijner landslieden, noord- en zuid-*Duitschers*, vooral *Zwitsers*, derwaarts uitweken, besloot ook ik, die reize in 1819 te ondernemen.

Tot heden toe genoot ik van den staat een jaarlijksch inkomen van 500 daalders, tot er een burgerlijk ambt voor mij openkwam; ik verzocht dus zijner majesteit den koning, ter volvoering van mijn plan, om eene som van 3000 daalders, welke mij ook genadig werden toegestaan, en waartegen ik niet alleen mijne jaarwedde afstond, maar ook, door de akte van landverhuizing, iedere aanspraak, van welken aard zij ook zijn mogte, vaarwel zeide.

Nu ademde ik vrij; de kluisters der drukkende werkeloosheid, waarin ik mijnen tijd, en mogelijk het beste en schoonste gedeelte van mijn leven, moest doorbrengen, waren los gemaakt, en
een

een schitterend uitzigt in de toekomst opende zich voor mij. Het was geen droom van eenen dolenden geluksridder, die kasteelen in de lucht bouwt, zonder aan een vast steunpunt te denken, neen, het plan was rijpelijk overwogen, en de grondsteen, waarop ik mijn gebouw wilde optrekken, was mijn zwager in *Rio de Janeiro*, voormalig afgezant van het *Portugeesche* hof te *Berlijn*. Bij den gewigtigen post, dien hij in *Brazilië's* hoofdstad bekleedt, bij de achting en liefde, die hij, wegens zijn braaf karakter en zijne kundigheden, bij het volk geniet, en bij het vertrouwen, waarmede zijn monarch hem vereert, kon ik kwalijk aan eenen goeden uitslag twifelen.

Mijne zaken waren in orde gebragt. Vol weemoedigheid nam ik afscheid van alle, die aan mijn hart dierbaar waren, en verliet, den 20sten Mei, 1819, met mijnen neef, *Berlijn*, mijne vaderstad, met eene onbeschrijfelijke aandoening, wijl ik nooit weder derwaarts dacht te keeren.

II.

Aankomst te Hamburg. Bezigting van het schip. Beenbreuk. Kapitein. Herstel. Stad. Jufferentrap. Alsterdok. Raadhuis. Beurs. Wal. Duurte. Onthaal der vreemdelingen. Trotscheid. Chambres garnies. Bezoek van ongelukkigen. Vervalschte wijnen. Nachtwachts. Vertrek.

's Maandags, den 23sten Mei, kwam ik des avonds te *Hamburg* aan. Den volgenden morgen begaf ik mij op het schip, dat mij naar het doel mijner reize moest brengen. Het was een driemast, onder *Deensche* vlag, van binnen zeer schoon ingerigt, en van buiten gekoperd, hetgeen tot het snel zeilen zeer veel moet bijdragen, daar zich geen zee gras aan hetzelfde vastzet. De kajuit was niet alleen smaakvol versierd en gemeubeleerd, maar ook zoo ruim, dat zes reizigers gemakkelijk op de breedte, aan de zijde staande sofas konden slapen; even zoo zindelijk en gemakkelijk ingerigt was de kajuit van den kapitein, welke voor mijne tweede negentienjarige dochter was bestemd, die ik nog van *Berlijn* verwachtte, om mij op deze reize te verzellen.

De

De kapitein, met name DOORMAN, was niet op het fchip, en ik wilde hem toch zoo gaarne, reeds den eerften dag na mijne aankomst, mijne opwachting maken, om met hem de noodige ruggefpraak te nemen, en alles in orde te brengen. De ftuurman bood zich dus aan, mij in eene boot naar de woning des kapiteins, die niet verre van het fchip lag, te laten brengen. Ik nam zulks aan. Bij het ftappen uit de boot, moest ik, uit hoofde van den overgelopen' oever, eenige treden doen over eenen uitgehouden en vochtigen boom; ik gleed uit, verloor het evenwigt en viel, zoodat ik met den regter voet in de holte des booms bleef hangen, dien niet alleen brak, maar ook bij den enkel verrekte. Ik werd terftond door de matrozen in het huis des kapiteins gedragen, dat er maar tien pasfen af ftond, en door den kapitein en zijne familie, in mijnen ongelukkigen toestand, liefderijk ontvangen. Er werd terftond een wondheeler gehaald, die mij den voet niet alleen zettede, maar ook het eerfte verband lag. Hierop bragt mij de kapitein zelf, in eenen wagen, naar de ftad in eene herberg, waarin ik het, in eene kleine kamer, twee maanden in de grootfte hitte, op eene en dezelfde plek liggende, moest uithouden. Gedurende dien tijd kwam mijne dochter, aan wier bijftand en oppassing ik mijn fpoediger herftel te danken heb.

Deze ramp op mijnen eersten uitstap zou mogelijk menigeen den moed hebben benomen, en hem in den spiegel der toekomst eene booze voorbeduidenis hebben laten zien, doch dit was met mij geenszins het geval, daar ik met bang ongeduld den tijd afwachtte, waarop ik mijne legerstede verlaten en mijnen voet gebruiken konde, om mijne reis te vervolgen.

Naauwelijks was ik zooverre hersteld, dat ik met eenen stok kon uitgaan, of ik bezag, met mijne dochter, de stad. Zij heeft, met veel fraais, ook veel onaangenaams; bijzonder schoon zijn de hooge huizen met spiegelglazen op de varkensmarkt. Ook het plaveisel der straten van gehouwene rotssteenen, welke bijna alle dagen, ten minste op de voetpaden, gereinigd worden, verdient aanmerking. De *Jufferentrap* (*Jungfernstieg*) is eene zeer fraaije wandeling, en wordt ook door de *Hamburgers* vlijtig bezocht. Op het daarbij liggende *Alster*-dok zijn twee paviljoenen gebouwd, waarin men allerlei ververschingen kan bekomen. Het dok is eene groot vierkante waterkom, waaruit de *Alster* naar den buiten-*Alster*, en deze naar *Bremen* loopt,

De groote zaal van het raadhuis op de eerste verdieping is zeer schoon, zoowel als de zalen der tweede verdieping, waarin de loterij wordt getrokken. In het beursgebouw zijn fraaije ver-
trek-

trekken. In de leeszaal vindt men alle mogelijke journalen in bijna alle levendige talen, De balzaal op de bovenste verdieping is groot en ruim; eene galerij rondom de zaal is voor de aanschouwers en muzikanten bestemd. De zaal der regtbank van koophandel, zoowel als de overige vertrekken, waar handel gedreven wordt, zijn, overeenkomstig de bedoeling, behoorlijk gesierd en ingerigt.

Men heeft ook een zeer fraai gezigt vanuit het paviljoen op den *Hamburger* berg, de *uitspanning* genaamd, op de *Elbe*, waar men gedurig schepen en booten ziet op- en afvaren. De wal rondom *Hamburg* mag, zelfs bij eene vlugtige schets dezer stad, niet worden vergeten, wijl dezelve tot de aangenaamheden behoort, die de reiziger daar geniet.

In *Hamburg* is alles duur, en uit hoofde van deze duurte wordt die stad ook klein-*Londen* genoemd. Er zijn hier veel rijke, maar zeer, weinig gelukkige lieden; want alles draait zich om het geld, gelijk in iedere handelsstad, waar de koopman den toon geeft. Een vreemdeling, die geen koopman is, wordt, wel is waar, vriendelijk ontvangen, wanneer hij brieven van aanbeveling heeft; doch is dit het geval niet, dan bekrefint zich geen mensch om hem, en hij kan — verhongeren, zonder dat men ééne deelnemende

stem daarover hoort. Bij dien handelgeest paart zich ook zekere trotschheid, die ik zelf hebben moeten gevoelen. Ik had, namelijk, onder verscheidene brieven van aanbeveling uit *Berlijn*, ook een paar aan eenen aanzienlijken koopman, eenen verren bloedverwant van mij; mijne ongelukkige beenbreuk belettede mij, dien heer, in eigen perfoon, mijne opwachting te maken, en hem de brieven te overhandigen; ik gaf hem dus, door een biljet, kennis van mijnen toestand, en verzocht van hem een bezoek. De trotsche heer N. N. verscheen, zag mij, in eene herberg van de tweede klasse, in eene kleine, middelmatig gemeubeleerde kamer, te bed liggen, stond verbaasd, zag het vertrek rond, en vroeg, na eene stijve buiging: „Zijt gij dan, inderdaad, de „broeder van mevrouw —?“ Ik antwoordde eenigzins kortaf: „Ja, die ben ik.” Hij zag, op nieuw, het vertrek rond, beklagde, op de gewone wijze, mijn ongeluk, en verwijderde zich spoedig, onder voorwendfel, nog beurszaken te moeten afdoen. Sinds dit enkele bezoek, heeft hij zich bij mij niet weder laten zien, noch naar mij laten vragen. Voor deze koele ontvangst vergoedde mij de welmeenende deelneming van den *Pruisischen* konful-generaal, eenen mij geheel onbekenden man.

De vreemdeling moet in *Hamburg* terstond *chambres garnies* nemen, welke, bij de maand

ge-

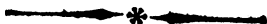
gehuurd, ten minste twee derde goedkoopster zijn, dan kamers in de herbergen. Zoodra mijn voet zulks gedoogde, liet ik mij naar eene dergelijke kamer dragen, welke niet alleen billijk van prijs, maar ook zeer smaakvol gemeubeleerd was. De huisheer, die verscheidene gemeubeleerde kamers verhuurt, is de schilder MITTELSTEIN, een zeer regtschapen man, aan de *Ellern Thorbrücke*, wiens woning ik elken vreemdeling kan aanbevelen. Zelfs bij mijne terugkomst van *Rio de Janeiro*, toen alle vertrekken in zijn huis verhuurd waren, ruimde hij mij, uit beleefdheid, wjl ik met mijne dochter niet gaarne in eene herberg wilde gaan, zijn woonvertrek in, en betrok, daarentegen, eene vliering.

Gedurende mijn verblijf in *Hamburg*, ontving ik bijna dagelijks bezoeken van ongelukkigen, die ik mede naar *Brazilië* zoude nemen, doch mijne kas was in eenen bedenkelijken toestand, en zoo kon ik niets voor hen doen.

Offchoon de politie hier, in vele opzigten, lof verdient, verwondert het mij toch zeer, dat wijnkoopers, openlijk op hunne prijs-kranten, yervalschten *Franschen* wijn en *Medoc*, tegen vier schellingen het *litre*, kunnen uitventen, welke wijn voor de gezondheid immers hoogst nadeelig moet zijn.

De nachtwachts maakten hier nog, in het bijzonder, mijne opmerkzaamheid gaande. Het zijn niet alleen stevige lieden, ~~de~~ den, inderdaad moeilijken, dienst des nachts stiptelijk waarnemen, maar zij hebben ook montering, gelijk de *militairen*, dragen driekante hoeden, en hunne wapens bestaan in eene fabel en eenen snaphaan. Hoezeer steekt, daarentegen, het nachtwachtkorps in andere veel grooter *Duitsche* steden af, waar men dezen gewigtigen dienst slechts aan oude, gebrekkige, slecht gekleede krijgslieden overlaat, die zelve maar al te zeer rust noodig hebben, en hier nog andere moeten bewaken.

Het werd met mijnen voet dag aan dag beter, zoodat wij, ik, mijne dochter en mijn neef, den 17den Augustus, op het schip *Sofa*, de reis van *Hamburg* naar *Rio de Janeiro* konden aanvaarden.

III.

Vertrek. Reisgezellen. Reiskosten. Spijzen en drank. Bediening. Nachtverblijf. Zeehonden, vliegende visfchen en zeevarkens. Dolfijnen. Madera. Palma. Cap verd. Stilte. Linie. Doopen.

Toen wij uitgeilden, hadden wij een fraai gezigt op den regter oever bij *Hamburg*, waar men

men den tuin van RAINVILLE , de tuinen bij *Blankenese* , drie uren van *Hamburg* af , en verscheidene andere groepen , op eenen afstand van eenige honderd schreden , bespeurde.

Achter *Cuxhaven* kwamen wij in de noordzee , en van daar in het kanaal , waar wij *Douvres* , het graafschap *Sussex* , het eiland *Wight* , enz. , op eenen afstand van twee mijlen ontwaarden. Tusschen *Douvres* en *Calais* , waar het kanaal maar vijf of zes mijlen breed is , zag men in de verte *Calais* liggen , hetgeen daar van daan kwam , dat wij digter bij de *Engelsche* kust zeilden. Wel dra verloren wij alles uit het oog , en kwamen in den oceaan.

Het reisgezelschap bestond uit veertien personen , waarvan er zeven hun verblijf in de kajuit , en de andere zeven het hunne naast dezelve hadden. Onder de reizigers waren verscheidene kooplieden , twee schrijnwerkers met hunne vrouwen , een voormalig *Deensch* luitenant en eenige jonge lieden , welke ook hun geluk in *Brazilie* wilden beproeven.

Van al de pasagiers waren alleen de vrouwen der schrijnwerkers op reis zeeziek , zoodat zij er als geraamten uitzagen ; zij herstelden echter , te *Rio de Janeiro* , in den tijd van veertien dagen , dermate , dat zij er veel gezonder uitzagen , dan
bij

bij haar vertrek van *Hamburg*. Een bewijs, dat zeeziekte, wanneer men die eenmaal heeft doorgegaan, eer heilzaam, dan nadeelig is.

Elke reiziger betaalde voor de kajuit, de kosten voor spijs en drank daaronder begrepen, 200 *Spaansche* daalders, bijna 300 *Pruissische* daalders; in het verblijf daar naast betaalde men slechts de helft. De spijsen in de kajuit waren veel beter, dan de overige. Zij bestonden, in de week, in pruimen, met kluiten meel en spek, erwten, witte boonen, met varkens-pekervleesch, aardappelen, groene erwten, met gerookt *Hamburger* pekervleesch. Des zondags, in kippensoep, *pudding* van meel, boter met water, enz. Des morgens kreeg men koffij met geitenmelk, de laatste, echter, in eene geringe mate; des avonds thee met scheepsbeskuit en goede boter, ook *Hollandsche* kaas. Van wijn en rum moest ieder pasfagier zich, voor eigene rekening, voorzien. Het zoete water, dat wij van *Hamburg* in tonnen hadden medegenomen, wijl, zoo als men weet, het zeewater niet te drinken is, was zeer goed, en, na het zijgen door eenen dropsteen, zoo frisch, alsof het eerst uit eene bron werd geschept.

De pasfagiers in het zijverdek kregen slechts matrozenkost, bestaande in erwten en *pudding*, met rook- en pekervleesch, bij afwisseling. Zelden

den kregen zij aardappelen, die hun, gelijk aan de matrozen, werden toegeteld.

Op het fchip heerschte eene zeer groote orde en zindelijkheid. De pasfagiers in de kajuit werden bediend door twee kajuitjongens, die zeer zindelijk waren gekleed, en elken last getrouwelijk ten uitvoer bragten.

Onze legerfteden in de kajuit waren, gelijk hier boven reeds is aangemerkt, de fofas; alleen de kapitein fleep in eene hangmat, die hij des avonds in de groote kajuit liet ophangen.

Op onze gansche reis zagen wij, overigens, niets merkwaardigs, dan, in de noordzee, zeehonden, en in den oceaen, vliegende visfchen en zeevarkens. De dolfijnen verfchaffen op deze onafzienbare watervlakte nog het grootfte tijdverdrijf; zij fpringen uit het water naar de vliegende visfchen, en vangen die doorgaans. Drie van die visfchen, zoo groot als haringen, werden door de golven op ons fchip geworpen, en door de matrozen gebraden; zij fmaakten bijna als haringen. Zij vliegen dikwerf troepsgewijze eenen halven voet, ook hooger, over de zee, maar flechts op eenen kleinen afftand. Als het helder, fraai weder is, zijn zij meestal vrolijk, en hunne vlugt is, bij den zonneschijn, heerlijk om aan te zien.

Naar

Naar de dolfinen, die grooter zijn, dan bij ons de grootste karpers, en bij helder weder hunne schoone kleuren laten flikkeren, staken de matrozen met harpoenen; daar echter het schip hoog te water ging, wyl het alleen ballast had geladen, en van onder met koper beslagen was, werden de vischen schuw voor den glans van het koper, en de matrozen waren niet in staat, er eenen te vangen.

Op de geheele reis hadden wij helder en schoon weder. Wij voeren op eenen afstand van dertig mijlen voorbij het eiland *Madera*. Toen bespeurden wij het eiland *Palma*, en drie mijlen verder *Cap Verd*. Deze *Cap Verd* bestaat uit verscheidene eilanden, die een hoog gebergte vormen. Al die eilanden staan onder eenen *Portugeeschen* gouverneur, die zich aldaar ophoudt.

Bij die eilanden had ons een groot ongeluk kunnen overkomen. Er kwam, namelijk, eene doodelijke stilte op, en de stroom dreef het schip, des avonds na elf ure, allengskens naar een der eilanden, die alle uit klippen bestaan, en geene landingsplaats bezitten. Ook vreesde de kapitein, dat de negers, die aan den oever woonde, ons, in hunne *canots*, een bezoek zouden afleggen, om ons te berooven. Bij geluk kwam er eene *Price* (een kleine zeewind) op, die den stuurman in staat stelde, het schip te boegseren,
en

en van de al te groote nabijheid dier eilanden af te keeren.

Onder de linie vond ik de zoo dikwerf door reizigers beschrevene groote hitte niet. Hier werden dezulken, welke de linie nog niet waren gepasseerd, gedoopt, zoowel als op de hoogte van *Madera*; dat wil zeggen: zij moesten, volgens een oud gebruik, aan de matrozen een klein geschenk geven. Dit doopen treft niet alleen de reizigers, maar ook den kapitein, stuurman en de matrozen, zoodra zij de linie nog niet zijn gepasseerd.

Van de linie rekt men nog 23 graden of 345 zeemijlen tot *Rio de Janeiro*. Aan gene zijde der linie lag *St. Helena*, op de hoogte van 150 mijlen.

IV.

Gebergte. Brazillie. Haven. Citadelle. Kommissie tot onderzoek en gezondheids-beambten. Tolbedienden. Gezigt op de haven. Aankomst in de stad. Onthaal bij den Deenschen gezant. Wederzien. Nicht JOHANNA. Zonderlinge verschijning.

Den 7den October, ontdekten wij eene zeer uit-
ge-

gestrekte en hooge bergketen. Welke vreugde, het was *Brazilië*! Deze keten strekt zich uit van *Rio Grande*, *Fernambuc*, *Cap St. Frio* naar de haven van *Rio de Janeiro*, en verder op naar *Buenos - Ayres*. Bijna hadden wij de haven van *Rio de Janeiro* gemist, welke in deze groote bergketen eenigzins verholten ligt; volgens de verklaring des kapiteins zouden wij dan nog vier weken langer op zee hebben moeten doorbrengen.

Den 8sten October, op den middag, bespeurden wij gelukkig de haven, welke aan den eenen kant, door eene hooge rots, van de gedaante eens suikerbroods, wordt aangewezen, en waarwaarts deze ontzettende bergketen ter regterzijde heen voert. Tegen één uur liepen wij, tot aller vreugde, de zeer schilderachtig gelegene haven binnen, nadat wij de gansche reis in 68 dagen, zonder den minsten rampspoed, hadden afgelegd.

De ingang der haven is zeer romanesk; aan beide kanten ontwaart men hooge rotten, omringd door palmboomen, kloosters, kleine aardige landhuizen, enz. De vaart door den ingang duurde een half uur. Men voer voorbij de eerste *citadelle*, echter werd dezelve door kanonschoten begroet, welke zij beantwoordde. Achter dezelve ging het schip voor anker liggen. Hier hadden wij een schoon gezigt op een gedeelte der stad
en

en de eigenlijke haven, waarin eene menigte koopvaardijfchepen, het groote *Portugeefche* admiraalsfchip en de geheele vloot lagen.

Naauwelijks hadden wij het anker geworpen, of uit eene andere, fchuins tegen ons over liggende, *citadelle*, kwam eene boot, met eenen *Portugeefchen* officier aan boord, om ons te doorzoeken; na verloop van één uur volgde op deze eene groote boot, in hebbende de gezondheidskommissie, om naar den welstand van al de zich in het fchip bevindende perfonen te vernemen. Deze kommissie bestond uit zes perfonen. Op hen volgde weder eene boot met tolbedienden en vier foldaten, welke op het fchip bleven. Nu werden de ankers weder geligt, en het fchip zeilde eerst, tegen acht ure, in de eigenlijk digt voor de ftad liggende haven, en ging dáár, drie honderd fchreden van de ftad, voor anker liggen. Hier overzag ik nog eens, zoo verre mijne oogen, ongeftoord, van alle kanten in de verte konden reiken, de fchoonheden der haven, en ik beken het, dat mijne pen veel te zwak is, om flechts een gedeelte derzelve naar waarde te kunnen befchrijven. Zelfs onze brave kapitein DOORMAN, die reeds de halve wereld heeft rondgezeild, en veel fchoone havens, zoo als te *St. Thomas*, enz., heeft gezien, was geheel verrukt over derzelve betooverenden aanblik.

Na acht ure des avonds gingen wij, tot onze

B

blijd-

blijdschap, aan land. Ik was geheel uitgehongerd; want de meeste levensmiddelen waren reeds verteerd, zoodat men, dagelijks, alleen gezouten vleesch, erwten, enz. at, welke spijsen ik, uit hoofde van zwakheid van maag, niet goed kon verduwen. Mijn voedsel bestond, in den laatsten tijd, alleen uit grutten en havermeelfoep; des avonds gebruikte ik gekookten wijn met geweekte beschuit.

Om de woning mijns zwagers te bereiken, moest ik met mijnen, nog niet geheel herstelden voet, eene halve mijl door de stad loopen, daar er oogenblikkelijk geen wagen voorhanden was. De boekhouder van eenen *Hollandschen* koopman bood ons zeer vriendelijk aan, ons derwaarts te verzellen, en zoo kwam ik dan met mijne dochter en mijnen neef, onder geleide des eersten, gelukkig om tien ure des avonds, tot voor het huis van mijnen zwager. Wij klopten aan, drukten tegen het slot der deur, maar te vergeefs: het huis was gesloten, en mijn zwager met zijne familie afwezend, hetgeen ons de negers in het *Portugeesch* toeriepen, en ons tevens verwittigden, dat zij, vóór de terugkomst van hun heerschap, voor niemand de deur mogten openen. Nu was goede raad duur! Laat in den avond, in eene vreemde, ons door taal, zeden en gebruiken, geheel onbekende stad; vermoeid en hongerig! Wat stond ons te doen? — Ik vroeg on-

onzen leidsman naar eene herberg; hij lachte en zeide, dat wij dan nog een half uur moesten afleggen. Eene huivering overviel mij, toen ik van zulk eenen verren weg hoorde. De vreemdeling, die mischien den indruk bespeurde, welken zijn antwoord op ons maakte, voegde er schielijk bij, dat hij ons naar eenen vriend van mijnen zwager, slechts honderd schreden van de woning des laatsten verwijderd, zoude brengen, welke ons zekerlijk liefderijk zoude opnemen, en liep terstond, zonder eerst ons antwoord af te wachten, vooruit, kwam toen bij ons terug, en geleidde ons naar den *Deenschen* gezant, den heer DAL BORGO D'OLINDA, door wien wij ook met veel minzaamheid ontvangen, en op een avondmaal vergast werden, waarop wij, als uitgehongerde wolven, aanvielen.

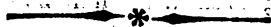
De gezant ging zelf eenige malen naar de woning van mijnen zwager, om te zien, of de familie reeds te huis was. Eindelijk kwam mijn zwager alleen bij ons, in het huis des gezants. De vreugde des wederziens, na eene dertienjarige scheiding, was onbeschrijfelijk. Hij verzocht ons, nog eenige oogenblikken bij zijnen vriend te vertoeven, tot hij eerst zijne vrouw, mijne zuster, tot de ontvangst van zulke dierbare aanverwanten had voorbereid. De tijding der aankomst van mijnen neef, zoon mijner zuster, zou ik aan deszelfs moeder bekend maken; maar hoe was

het mogelijk, na zulk eene lange scheiding, hier nog te verbeiden! Ik liep terstond naar mijne zuster, zonder de toebereidselen van mijnen zwager af te wachten. Zij lag met haar zesjarig dochtertje uit het venster, en vermoedde reeds, dat er iets bijzonders moest zijn voorgevallen, wijl het geheel ongewoon was, dat haar man nog zoo laat bij zijnen vriend, den gezant, werd genoodigd. Ik ga het tooneel des wederziens met mijne zuster, en dat met haren zoon, mijnen neef, voorbij, wijl slechts dezulke mijner lezers in staat is, die geheel te gevoelen, wien liefde en hartelijke genegenheid aan zijne familie kluisteren, en die, na eene lange scheiding van zijne geliefden, zich, als door eenen tooverslag, weder met dezelfde vereenigd vindt.

Nadat de eerste bedwelming voorbij was, diende ons mijne zuster, tegen middernacht, nog een klein avondmaal voor, en offchoon wij eerst, vóór weinige uren, bij den *Deenschen* gezant, den heer DAL BORGÓ D'OLINDA, hadden gegeten, vielen wij echter, op het ons voorgediende koude gebraad en de gekruide salade, met vernietwden eetlust aan. Tegen één uur verscheen de gezant, die het eerste wederzien aan de familie alleen had willen overlaten, en slechts gekomen was, om nog aan de algemeene vrolijkheid deel te nemen. Bij zijne aankomst in het vertrek, schaamden wij ons niet weinig, dat hij ons nog eenmaal zoo gre-

gretig zag eten, daar wij bij hem zoo goed waren onthaald; maar wij waren zoo uitgehongerd, en het gebräad en de salade waren te uitlokkend, dan dat de schaamte deze verzoekingē had kunnen overwinnen.

Ik vond een bijzonder genoegē in het onderhoud met mijne kleine, zesjarige nicht JOHANNA, welke reeds vier talen: *Portugeesch*, *Engelsch*, *Fransch* en *Duitsch* spreekt, en hier, door alle aanzienlijke personen, uit hoofde van hare schoonheid en haar verstand, zeer wordt bemind. De *Pruisfische* gezant, de heer graaf VAN FLEMMING, welke mijnen zwager dikwerf bezoekt, is over het kind verrukt; jammer, dat het aan een toeval fukfelt, hetwelk, door eenen donderflag, van de moeder op het kind is overgeërfd. Zoodra er, namelijk, een zwaar onweder opkomt, verzinkt het in eenen diepen slaap, en ontwaakt niet eer, vóór het onweder voorbij is. De oorzaak van dit zonderlinge verschijnsel is de volgende: drie maanden vóór de bevalling mijner zuster van dit meisje, sloeg het onweder in huis, zoodat zij bedwelmd ter aarde viel; en sinds dien tijd valt niet alleen de moeder, bij een opkomend onweder, in eenen diepen slaap, maar ook de dochter.

V.

Rio de Janeiro. *Huizen. Wandelplaats der inwoners. Campus. de St. Anna. Place de Rusfie. Slotplein. Kleinere pleinen. Straten. Verlichting. Cathede. Dok. Kerken. Waterleiding.*

Rio de Janeiro is van eenen niet onbeduidenden omvang, doch heeft grootstendeels slechts nauwe straten. De meeste huizen zijn van ééne verdieping, met een enkel venster, dat, in vele huizen, alleen uit hout bestaat, dat wil zeggen: met houten smalle staven, even als de traliën voor onze kippen- en duiven-hokken, voorzien is. De huisdeur is, insgelijks met houten traliëwerk bezet, dat tevens als venster gebruikt wordt. Door deze huisdeur treedt men in het eenige, zeer kleine vertrek van het geheele huis. Naast dit vertrek is eene kleine *alcove*, en achter hetzelfde eene keuken, met eene kamer, welke in het dak, dat uit groote, uitgeholde klinkers bestaat, een klein venster met glazen ruiten heeft, waardoor zij licht verkrijgt.

De-

Deze kleine huizen zijn, zonder fondament, van den grond opgetrokken. De planken in de vertrekken zijn op stevige latten gespijkerd, en liggen, overigens, zonder de geringste aanvulling, over de bloote aarde; men kan zich dus, gemakkelijk, de, voor de gezondheid, zeer nadeelige vochtigheid in deze huizen voorstellen, vooral in den regentijd.

Behalve deze kleine huizen van ééne verdieping, zijn er hier andere van twee, drie en ook van vier verdiepingen, met ijzeren en houten balkons; maar in al die huizen heerscht dezelfde vochtigheid, zoodat men, op de tweede verdieping, geene laarzen of schoenen eenige dagen kan laten staan, zonder die met eene dikke schimmel bedekt te vinden; en derhalve houdt er ook geene *forte-piano* zich goed, welke men daar, zekerlijk in groote menigte, maar in den slechtsten toestand, aantreft.

De eenige wandelweg der inwoners in de stad is een plein, digt bij de zee, half zoo groot als de *gens d'armes*-plaats te Berlijn. Het plantsoen op hetzelfde is als dat van eenen moestuin. Het wordt slechts door weinige menschen bezocht.

Het plein *Campus de St. Anna* is ten minste tweemaal zoo groot als de bovengenoemde *gens d'armes*-plaats, maar grootstendeels door kleine

24 MIJN UITSTAP NAAR

huizen omringd. Aan den eenen kant; niet geheel in het midden, is een groot, met houtwerk afgeschut, strijdperk; waarin stierengevechten worden gehouden; aan den anderen, een groote, doch schaars bezochte tuin, zonder lomper, met houten en geschilderde standbeelden. Deze tuin behoort aan de kroonprinses.

De *place de Rusfie* is bijna zoo groot, als de *gens d'armes*-plaats, en met eenige schoone huizen rondom bezet. Het schoonste derzelve is een, in den *Chineeschen* smaak gebouwd, hoekhuis van twee verdiepingen, en behoort aan eenen rijken partikulier, den graaf RIO DE SECCO. Aan den anderen kant staat de groote, uit steenen gebouwde, schouwburg. Op het midden van het plein staat eene fraaije zuil van zandsteen; welker kapiteel met zes ijzeren stangen voorzien wordt, waaraan de afbeeldfels van zoodanige *Fidalgos* (edellieden) gehangen worden, die als landsverraders zijn gestraft.

Het slotplein ligt aan de zee, en is inderdaad fraai. Op hetzelfde is eene heerlijke fontein, waarvan zich de meeste zee-officieren tot hunnen water-voorraad op reis bedienen. Het slot heeft maar twee verdiepingen, en is in eenen zeer eenvoudigen stijl, zonder de minste versiering, gebouwd.

Een

Een klein plein voor den schouwburg is alleen merkwaardig, wegens de kerk *St. Paula* en het groote hospitaal, dat thans bij deze kerk gebouwd wordt, en waarover men, wegens de ongelukkige keuze van derzelver ligging midden in de stad, algemeen ontevreden is.

Behalve deze voorname pleinen zijn er nog kleinere, die echter niets uitstekends bezitten, en hier derhalve geene melding verdienen.

De straten zijn, zoo als ik reeds gezegd heb, doorgaans smal, maar meerendeels goed geplaveid, en van voetpaden voorzien. De goten loopen, gelijk te *Parijs*, midden door dezelve. Eenige straten zijn van eene aanmerkelijke lengte, en hebben, uit hoofde der aardige kleine huizen, die lijnregt aan beide zijden voortloopen, een zeer bevallig voorkomen. De verlichting des nachts is goed, en het geheel, wat daarop betrekking heeft, zeer doelmatig ingerigt.

De stad heeft kleine poorten, maar aanzienlijke voorsteden, waardoor dezelve eenen grooten omvang erlangt. *Cathede*, waar mijn zwager en verscheidene vreemde gezanten en konfuls wonen, is veel gezonder, dan de stad. Deze voorstad bestaat slechts uit eene breede, ongeplaveide straat, die naar een prachtig, een kwartier uurs daarvan verwijderd dok geleidt, dat met rofsen en kleine

fraaije, door *Engelschen* bewoonde, landhuizen is omringd. Ook de koningin heeft aldaar een landgoed, *Orangeiros* genaamd.

Cathede wordt vooral des zondags sterk bezocht. Men ziet er voetgangers, ruiters en wagens in menigte; ook de koning en de koninklijke familie rijden bijna dagelijks uit naar het dok en van daar terug, wijl de wegen, meer landwaarts, smaller en niet gemakkelijk te berijden zijn.

Rio de Janciro bezit maar weinige kerken. Behalve de koninklijke slotkapel, de kerk *St. Paula del Gloria*, die aan de haven, op eenen hoogen berg, wanneer men van de stad naar *Cathede* gaat, zeer aangenaam gelegen is, en nog eenige kleine kerken, heb ik er geen andere gezien. In *Cathede* vindt men in eenige burgerhuizen, bij voorbeeld bij den admiraal, graaf *VIANA*, enz., kapellen, waar men den Godsdienst verrigt, waaraan de naburige bewoners, met derzelver bedienden, deel nemen.

De heerlijke waterleiding der stad verdient de opmerkzaamheid van elken vreemdeling. Zij bestaat uit verscheidene smaakvolle, in zandsteen uitgehouwene en met trappen voorziene fonteinen, die met beelden, gelijk de fonteinen in *Parijs*, versierd zijn.

VI.

VI.

Schouwburg. Tooneelstukken in de Portugeefche taal. Italiaanfche operas. Mademoifelle FASCHIOTTI. Madame SABINI. Tenorist. Orchest. Fluit-fpelers en violoncellist. Ballet: Dansers. Madame TOUSSAINT. Spanjaarden. Mulattin. Tooneel-onder-nemers.

De fchouwburg te *Rio de Janeiro*. op de *placé de Rusfe*, is bijna zoo groot als de *opera* te *Berlijn*, doch niet zoo breed. Men gaf daarin, vier- of vijfmaal in de week, vertooningen, welke, bij afwifeling, in blij- tooneel- en treurspelen in de *Portugeefche taal*, en in *Italiaanfche operas*, met *balletten*, bestaan. De vertooningen in de *Portugeefche taal* worden niet fterk bezocht. Ik heb er eene enkele bijgewoond, doch daar ik de zaal niet magtig ben, kan ik daarover niet oordeelen, zooveel hoorde ik er echtet van, dat alles op éenen toon wordt gefproken.

De

De *Italiaansche operas* worden hier eenig in hare foort uitgevoerd. Zoo gaf men, bij voorb., gedurende mijn verblijf aldaar, zeer dikwijls de *opera Tancredo*, maar ik herkende die bijna niet, zoo jammerlijk werd zij verminkt en door een slecht orkest verknoeid. Eene *demoiselle FASCHIOTTI*, zuster van eenen kastaat der koninklijke kapel, en eene *madame SABINI*, zongen tamelijk wel, vooral werd haar gezang, door een bevallig voorkomen, niet weinig verhoogd.

Madame SABINI, eene kleine, bevallige, zeer levendige vrouw, met vurige oogen, gelijk aan die van *madame CATALANI*, speelde de rol van *Tancredo*. Zij zong het recitatief: „*O patria dolce! etc.*”, met veel gevoels; het maakte op mij zulk eenen indruk, dat ik mijne tranen niet kon bedwingen, en de *loge* moest verlaten.

De *Italiaansche opera*: „*Quaccia di Henrico*, „*quarto.*” waarin *demoiselle FASCHIOTTI* de rol van *Marietta* speelde, werd ook dikwerf gegeven. *Demoiselle FASCHIOTTI* is achttien jaar oud, heeft een goed voorkomen, en bezit veel aanlegs, om eene goede zangeres te worden, hetgeen haar, onder de leiding van haren broeder, niet kan missen. Tot tooneelspeelfter ontbreekt haar de nooddige geschiktheid.

Een *tenorist*, wiens naam mij ontschoten is,
zingt

zingt zeer goed, is welgemaakt, doch zoo mager, als ik zelden iemand gezien heb. Hij spreekt op eenen gemaakten toon, en bezit de *Fransche* vlugheid; men zegt, dat hij de lieveling der dames van *Rio de Janeiro* is. Deze drie personen zijn de voornaamste onder de leden, waaruit de *Italiaansche opera* bestaat.

Het orkest is zeer zwak bezet, in één woord — ellendig; slechts een fluitspeler, zijnde een *Franschman*, en een violoncellist, verdienden mijne opmerking. De violisten zijn alle beneden de kritiek. De violoncellist *accompagneerde* eene *aria* in *Tancredo*, en speelde eene *adagio* alleen met zooveel gevoels en uitdrukking, dat ik verbaasde, en, zonder overdrijving, den kapelmeester ROMBERG meende te hooren. Ik vroeg naar dezen man, en vernam, dat hij eenigzins krankzinnig was. In het vervolg hoorde ik hem meermalen, en zijn zielvol spel werd, bij den toestand zijner geestvermogens, nog belangrijker.

De *balletten* zijn niet slecht, en worden door de bewoners der hoofdstad, even als in *Parijs*, met geestdrift bemind, en derhalve zeer sterk bezocht. Bij elke verschijning der *solo*-dansers en danferessen wordt geklapt, hetgeen ook bij de zangers en zangeressen in de *Italiaansche opera* geschiedt. Telken reize, na een sterk geraasmakend
blijk

blijk van goedkeuring, buigen zij zich zeer eerbiedig.

De *ballet*-danfers zijn *Franschen*, zekere TOUSSAINT en zijne vrouw, van het tooneel *Porte St. Martin*, te *Parijs*, en zekere LA COMBE met zijne vrouw, ook uit *Parijs*; de laatste is *ballet*-meester. Zij voeren groote stukken op, bij voorb., *den dood van PYRRHUS*, PAULUS en VIRGINIA, enz., ook grappige *balletten*. Bovendien geven zij zich veel moeite, en onderwijzen de zonen en dochters der rijke *Fidalgos*, waardoor zij goede sommen verdienen, en zich een aardig vermogen kunnen verwerven, hetgeen ook alleen hunne bedoeling schijnt te zijn, om dan met hun opgezameld geld naar *Frankrijk* weder te keeren.

Ik heb de *repetitie* van een *ballet*, die ten één ure des middags plaats had, bijgewoond, en mij hier van hunne kunstverrigtingen beter overtuigd; ik beken, dat dezelve voor die der vermaardste *Europeesche* tooneelen niet behoeven onder te doen. Nadat de *repetitie* ten einde was, waren de heeren TOUSSAINT en LA COMBE zoo in het zweet, alsof er eenen emmer water over hun lijf was uitgestort. Op mijne vraag: of hun dit niet schadelijk was, antwoordden zij, dat zij, tot heden toe, niet het geringste ongemak daarvan hadden bespeurd, daar zij zich terstond warm kleedden, en den togt vermeden.

Ma-

Madame TOUSSAINT is eene schoone vrouw, doch eenigzins gespierd; men zegt dat zij, in den eersten tijd harer aankomst — de familie is nu reeds vijf jaar te *Rio de Janeiro* — aan vele verzoeken is blootgesteld geweest, doch die gelukkig is ontsnapt; zij leeft, met haren man, zeer ingetogen, maar hoogst gelukkig, waardoor zij, door de geheele stad, in groote achting staat, zelfs bij dezulken, die haren goeden naam zoeken te bekladden.

Behalve de *Franschen* zijn er, bij het *ballet*, ook *Spanjaarden* en eene *mulattin* aangesteld. Een jonge *Spanjaard* en zijne zuster dansen zeer wel; doch de *mulattin*, welke, uit hoofde harer welgemaakte gestalte, somwijlen *folq*-partijen danst, springt in het ronde, alsof zij door de *tarantule* wordt gestoken.

De ondernemer van den schouwburg, een *mulat*, is voorheen barbier geweest, en door deze onderneming een rijk man geworden. Al de *loges* worden vooruitbetaald, en bij schitterende *operas* en *balletten* is de schouwburg altoos vol aanbouwers.

VII.

*Stierengevecht op den geboortedag der
kroonprinses. Slechte uitvoering.
Kwakzalverij. Spaansch Stieren-
gevecht, beschreven door FISCHER.*

Tot de openbare vertooningen behoort ook het stierengevecht. Het renperk, waarin hetzelfde gehouden wordt, ligt op de bovengenoemde *Campus de St. Anna*. Op den verjaardag der kroonprinses, zoo ik mij niet vergis, zag ik dit zonderlinge schouwspel; het eenige, dat, gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, gegeven werd. De uitvoering was beneden alle beschrijving slecht; zelfs de *Portugeezen, Brazilianen, mulatten* en negers sloten dezelve uit. Er werd, namelijk, een jonge magere os in het renperk gelaten, wien eenige bont uitgedoste mannen met roode vendels tergeden, om hem tot woede aan te hitfen; maar de os bezat zulk eene onverschilligheid, dat hij, ondanks alle aanprikkelingen, niet tot gramschap kon worden aangevuurd, en zoo het soms scheen, dat hij op de tergende mannen wilde losgaan,

na-

namen deze ijlings uit vrees de vlugt, en klouterden over de omheining naar de aanbouwers, welke de bevroesde ridders met pijpen en eene hagelbui van *chinas*-appel-schillen begroeteden. Een andere strijder liep met een geschilderd paard, als reed hij op hetzelfde, den os met lange pijlen achterna, waarvan er een den hals van het dier trof, doch zonder gevolg: de os bleef kalm, maar geenszins de aanbouwers; zij begonnen te schreeuwen, te fluiten en leven te maken, en volhardden hierin zoo lang, tot een andere os het renperk in- en gene het renperk uitgelaten werd; maar ook deze wilde niet toornig worden, en na vele vruchteloze pogingen en bemoeijingen eindigde deze vertooning, welke den ondernemer zes duizend daalders opbragt, met gelach en gejoel.

Midden in het strijdperk stond, op eenen ronden kogel, een uit hout gedraaide man, levensgrootte, gehuld in eenen scharlaakrooden mantel. Op dezen vurigen ridder, zonder vrees noch blaam, liep de os los, en smeet hem op den grond, hetgeen, inderdaad, nog het grappigste was, en ook de aanbouwers vermaakte.

Al de *loges* waren voor zeer hooge prijzen verhuurd, en de banken rondom het strijdperk met eene ongeloofelijke menigte volks van alle klasfen bezet.

C

Dat

Dat dit zoogenaamde stierengevecht slechts een jammerlijke nabootsing van een *Spaansch* stierengevecht is, zal de volgende beschrijving van dit schouwspel uit FISCHERS: *tafereelen van Madrid* klaar doen zien, welke ik hier woordelijk mededeel, niet alleen om het *contrast* des te meer in het oog te doen vallen, maar ook om den lezer te toonen, welk voorbeeld men hier wilde na volgen:

„ Het slaat drie ure; de geheele straat van „ *Alcala* raakt vol menschen. Wagens, ruiters, voetgangers, alles vliegt naar het stierengevecht. ”

„ Het *Coliseüm* ligt voor de poort van *Alcala*; „ het is een groot renperk, met trapswijze zit- „ plaatsen omgeven, boven welke zich eene rij „ *loges* verheft. Alles is vol aanschouwers; alle „ standen, alle kleederdragten van *Spanje* ziet „ men bij deze gelegenheid vereenigd. ”

„ Het renperk wordt geledigd; de aanschouwers „ begeven zich naar hunne plaatsen; de plegtige „ optocht begint. Eerst verschijnen de *Alcalde* en „ *Alguazils*, met knoop-pruiken uitgestreken — „ dan volgen de *Picadores* te paard, in de oude „ *Spaansche* ridderkleeding, benevens de *Banderilleros* in bonte bestrikte buisjes met hunne „ Ban-

„ *Bandexillas* (1). Daarop stapt, met groote trotsch-
 „ en deftigheid, de held van het gevecht, de
 „ onverwinnelijke *Matador*, met zijn zwaard
 „ pronkende, voort; wordende eindelijk, door
 „ eene menigte snaaksche personaadjes, harlekijns,
 „ verkleede slaven en dergelijke, den schitteren-
 „ den optogt gesloten.”

„ Doch nu is het voorspel geëindigd en de ei-
 „ genlijke *Corrida* (2) zal eenen aanvang nemen.
 „ Op een teeken van den *Corregidor* (3) spoe-
 „ den twee *Alguazils*, al sidderende, zich naar
 „ den stal en drukken, met bevende handen en
 „ afgekeerde gezigten, den grendel weg; vol ra-
 „ zende woede vliegt nu de snuivende stier naar
 „ buiten.”

„ Het geheele *Colyseum* weergalmt van het al-
 „ gemeene vreugde-gejuich, van duizend stemmen
 „ en gillende fluitjes, om den stier nog wilder te
 „ maken. *Toro! Toro* (4)! — alles tiert wild
 „ door elkander. Men klapt in de handen, bonst
 „ met

(1) Kleine weeshaken, waarvan de houten stelen met
 slippers van papier omwonden, uitgehold en met kruid
 gevuld zijn.

(2) Stierengevecht.

(3) Directeur.

(4) Spaansche naam van den stier.

„ met de stokken, slaat op de banken, zwaait.
„ met hoeden, neusdoeken en mantels — de ge-
„ heele menigte schijnt bezeten te zijn.”

„ Intusschen hebben de *Picadores* zich tegen-
„ over den stal geplaatst, en het paard op zijde
„ houdende, den aanval van den woedenden stier
„ afgewacht. Hij vliegt plotseling reeds op den
„ voorsten af, om man en paard in de lucht te
„ slingeren, doch de *Picador* ligt zijne lans,
„ kwetst hem aan den voorpoot, wendt zijn paard
„ af, en maakt zich weg. — *Bien! Bien!* weer-
„ galmt het door het *Colyseum!* De stoot was
„ uitmuntend toegebracht.”

„ De stier, zijnen vijand vervolgende, wordt
„ door den tweeden *Picador* opgevangen. Deze
„ is ongelukkig; zijn stoot schampt af en de lans
„ breekt; de stier stoot het paard den buik op;
„ de *Picador* raakt er onder, en zou, zonder de
„ *Chulos*, verloren zijn.”

„ Maar op dat oogenblik springen deze snelle
„ strijders te voet toe, en zoeken den stier van
„ hem te verwijderen, schoon zonder lans, zon-
„ der zwaard, met niets anders gewapend, dan
„ met een stuk taf, of met een klein rood vaantje.
„ Hoe behendig zijn zij, om door die verblin-
„ dende kleuren, door het gedurige geschreeuw:
„ *Toro! Toro! a mi!* den stier tegen hen aan te
„ hit-

„ hitfen en bezig te houden! En hoe behendig
 „ weten zij hem, zelfs in het grootst mogelijke
 „ gevaar, te ontfnappen! Hij vervolgt hen, hij
 „ zal hen achterhalen, hij is naauwelijks eene
 „ handbreed van hen af, — plotfeling laten zij
 „ hunne vaantjes vallen, en zijn met eenen sprong
 „ in zekerheid (1).”

„ Zoo doende geraakt de *Picador* in de gele-
 „ genheid, een nieuw paard te beftijgen. Zijne
 „ eer is beleedigd; hij moet de vernedering, die
 „ hij ondergaan heeft, zoeken te wreken. Vol
 „ moeds snelt hij den ftier te gemoet en kwetst
 „ hem. — *Excelente! Excelente!* — zoo galmt
 „ van alle zijden het luide gejuich van goedkeu-
 „ ring, terwijl een afgerigte *Chulo* het dier van
 „ den *Picador* zoekt te verwijderen. Maar de
 „ *Corregidor* geeft een teeken — trompetten en
 „ pauken klinken — de *Picadores* trekken af, en
 „ de *Banderilleros*, eene andere foort van vech-
 „ ters te voet, beginnen, daarentegen, hunne
 „ kunst.”

„ Met eene *Banderilla* in elke hand, en naau-
 „ welijks eené span van de hoornen des ftiers
 „ verwijderd, trachten zij hem op zijde te nade-
 „ ren;

(1) Te weten over de houten beschutting, die het
 renperk omheint.

„ren; voorzigtig volgen zij al zijne bewegingen, tot zij het gunstige oogenblik ontwaren; eensklaps zijn dan de *Banderillas* ingehaakt, de zwermers beginnen te slaan, en de stier vliegt woedende het renperk rond.”

„Maar deze vertooning begint te vervelen, en de menigte verlangt eenen anderen stier. Fier en deftig treedt de *Matador* dan in het renperk, en groet de geheele vergadering. Zijn zijden mantel wappert in de lucht, en zijn blank zwaard schittert in de zon. Hij komt nader; de stier schijnt zijnen ergsten vijand te kennen, en beiden blijven over elkander staan.”

„Alle aanbouwers zijn in de grootste spanning; in het geheele amfitheater heerscht eene doodelijke stilte: alles beeft van verwachting, alles siddert van vrolijke benaauwdheid. Op eens maakt de stier eene beweging en de *Matador* heft zijnen mantel om hoog, — een oogenblik — de stoot is gegeven, en brullend stort de stier voor zijne voeten neder. — *Excelente! Excelente! Viva! Viva! Bien! Bien!* — het geheele *Colyseum* weergalmt van het vreugdegejuich en geweld, met handen en waaijers, met trompetten en pauken; een duizendvoudig gewoel, dat onbeschrijfelijk is.”

„De liefhebbers begeven zich in het renperk,

„ on-

„ onderzoeken den stier en peilen de wond. Men
 „ twist; men meet de schreden af; men over-
 „ laadt den *Matador* met lofspraken. Water- en
 „ limonade-verkoopers, oranje-appels- en konfi-
 „ tuur-meisjes draven het renperk rond. Alles is
 „ in beweging, alles bezoekt elkander in de *lo-*
 „ *ges* en de geheele vergadering nuttigt de *Me-*
 „ *rienda* (1).”

„ Maar de deur van het renperk wordt geopend
 „ en drie muilezels, met schellen en wapperende
 „ linten omhangen, vliegen in vollen galop naar
 „ binnen. De stier wordt weggesleept, het zand
 „ gelijk gemaakt, ieder spoedt zich weder naar
 „ zijne plaats. Trompetten en pauken boodschap-
 „ pen de aankomst van den tweeden stier, en
 „ hetzelfde schouwspel wordt, met weinige ver-
 „ anderingen, op nieuw gegeven.”

„ Is de stier, bij geval, min of meer bevreesd,
 „ zoo wordt hij door honden aangehitst; is hij
 „ bij uitstek woedend, dan gaan er dikwijls do-
 „ zijnen van paarden mede verloren. Het besluit
 „ van dit bloedige schouwspel is doorgaans ten
 „ uiterste vermakelijk.”

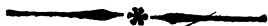
„ Men heeft dan, bij voorbeeld, strooman-
 „ netjes met lood aan de beenen, die, tienmaal
 „ door

(1) Eene versnapering tegen den avond.

„ door den stier in de lucht gesslingerd, toch
„ altoos weder tot staan komen; afgerigte apen,
„ die hem tusfchen de hoornen springen, en bij
„ elken vergeeffchen stoot, dien hij doet, de
„ belagchelijkfte gebaarden maken; harlekijns met
„ groote ballen vol wind; *Chulos* in vrouwen-
„ kleederen, met ontzaggelijke waaijers, en wat
„ diens meer zij. Nu en dan ziet men eenen
„ neger, die op den rug van den stier springt,
„ hem eenen riem om den snuit slaat, met be-
„ bezet, waarvan hij de enden met de tanden
„ houdt, en daarbij op de *guitarre* speelt. Ten
„ allerlaatste verschijnt de zoogenaamde *Embolado*,
„ een stier met lederen kogels aan de hoornen,
„ die aan de *Aficionados* of liefhebbers prijs ge-
„ geven, en, alleen in geval van nood, door
„ eenen *Matador* gedood wordt. Ziedaar nu de
„ stierengevechten, die hier, des zomers, regel-
„ matig tweemaal in de week gegeven worden.
„ Bij elke *Corrida* worden achttien stieren, zes
„ des morgens, doch alleen maar tot eene proef,
„ en twaalf des middags, tot het eigenlijke feest,
„ verbruikt.”

„ De plaats en in het *Colyseum* klimmen van
„ twee op vier, acht en tien realen, naarmate
„ dezelve in de zon, in de fchaduw, op de trap-
„ pen, of in de *loges* zijn. De *Corridas* worden
„ beftierd voor het hospitaal-generaal, en de on-
„ kosten op duizend, de inkomsten, daarentegen,
„ op

„ op ten minste twee duizend piasters berekend. Een
„ *Matador* ontvangt zestig tot tachtig, een *Pica-*
„ *dor* vijftig tot zestig, een *Chulo* en een *Bande-*
„ *rillero* vier en twintig tot dertig piasters, enz.”

VIII.

Brievenposten. Telegraaf. Wenden.
Markten. Levensmiddelen. Vleesch.
Groenten. Ooft. Geyogelte. Visch.
Rijst.

Zoo ik mij niet bedrieg, zijn er geen andere brievenposten naar de binnenlanden, behalve naar *Minas*. De afstand der overige provinciën of kapiteinschappen van de hoofdstad is te groot, en de wegen zijn te slecht, dan dat men er op bedacht konde zijn, zulke posten aan te leggen. De *korrespondentie* geschiedt door middel der scheepvaart. De kleine vaartuigen, welke met de andere havens van *Brazilie* in verband staan, nemen de brievenmalen over, en verzenden die naar de hoofdplaatsen der kapiteinschappen, waar een ieder die van het *bureau* kan halen, wijl er geene briefbestellers zijn, die de brieven naar de huizen

C 5 bren-

brengen. Bij den tegenwoordigen drokken handel langs de kusten en met *Europa*, ware het wel te wenschen, dat men meer orde op het postwezen stelde, om daardoor de handelsbetrekkingen en *korrespondentie* gemakkelijk te maken.

Op eene hooge rots bij de stad is ook eene telegraaf aangelegd, die, naar ik geloof, met *Fernambuco* *korrespondeert*.

Bijzonder merkwaardig is, in de hoofdstad van *Brazilië*, het groote aantal victalie-winkels, of liever *wenden*, zoo als men ze hier noemt; geene straat, geen steegje, zelfs tot vijf of zes uren in de omstreek der stad, waar men niet de eene *wende* digt bij de andere ontmoet. Deze uitgebreide handel in het klein spruit voort uit het gemak, of liever uit de zorgeloosheid, waarmede de *Portugeesche* vrouwen haar huishouden beftieren; want alles wordt hier uit den winkel, alles *en détail* ingekocht. De reuk, die iemand uit zulk eene *wende*, welke steeds vol beschonken slaven is, te gemoet komt, is walgelijk. Men koopt in deze winkels varkensvleesch, spek, kaarsen, *Porter*-bier, olie, azijn en andere victaliën. Zulk eene *wende* behoort doorgaans aan eenen rijken partikulier, die dezelve verhuurt, verpacht, of er ook iemand in zet, die de zaken voor hem waarneemt, en die aan zijnen meester verantwoordt. Men kan ligt denken, hoeveel de-

ze

ze *wenden* aan de eigenaars opleveren, daar zij, dagelijks, sterk worden bezocht.

Er zijn hier ook openbare markten, waarop men allerlei soort van levensmiddelen vindt. Belangrijk vooral zijn de beesten- en ooft-markten. Op de eerste verkoopt men apen van vier tot zes —, papegaaijen van vier tot tien daalders *Pruisf. Court.*, en ander klein en groot gevogelte voor verschillende prijzen; op de laatste lagchen u ananasen, *bananen*, meloenen, *appelen-chinas* en andere zuidelijke vruchten te gemoet. Ook het brandhout wordt niet, gelijk bij ons, op de houtmarkten in voorraad gekocht en in schuren bewaard, maar van de groentemarkt, bij bosfen, tot dagelijksch gebruik, gehaald, en door de slaven naar huis gedragen. Zoo ziet men de koks uit de eerste huizen, met eenen slaaf achter hen, die, behalve de mand met gekochte levensmiddelen, ook eenen bos hout draagt, van de markt naar huis keeren.

De voornaamste, ja, onontbeerlijkste levensmiddelen komen uit verre landen; bij voorb., het meel, uit noord-Amerika, vooral uit *Valparaiso*; de boter en aardappelen, uit *Engeland*; beide die artikelen zijn hier zeer duur; de uijen, uit *Portugal*; de wijn, uit *Frankrijk*, *Spanje*, *Portugal*, van het eiland *Madera*, enz. Het varkensvleesch is het beste vleesch van *Rio de*
Ja-

Janciro; het is niet zoo blank, noch zoo vet, als het onze, maar echter zeer goed en eetbaar. Het rundvleesch is er slecht; het komt uit de binnenlanden en is zeer schraal, wijl het vee onderweegs gebrek heeft aan voeder, want het weinige gras tusſchen de rotſen is door de hitte grootſtendeels verſchroeid. De groenten hebben geen en kraakt noch ſmaak, en evenaren geenszins de *Europeeſche*. De erwten en boonen, bij voorb., zijn geheel ſmakeloos, en gelijken, wanneer zij geſneden en gekookt zijn, naar gedroogd hooi, hetgeen, waarſchijnlijk, aan den al te ſnellen plantengroei moet worden toegelchreven.

De ſchoone *Europeeſche* vruchten miſt men hier geheel. Citroenen heb ik hier volſtrekt niet gezien, maar daarentegen limoenen (*Malus Limonia*), welke eenen zuren, onaangenamen ſmaak hebben, zoo als alle hier te huis behoorrende en aangekweekt wordende planten eenen walgelijken artſenijachtigen ſmaak achterlaten. De agurkjes zijn hier zeer goed, zoowel als de meloenen. De druiven worden hier onrijp afgeplukt en verkocht, wijl zij door de aanhoudende hitte niet rijp worden; zelden vindt men eene rijpe druif. *Chinas*-appels zijn hier in menigte; men heeft er vier of vijf voor eenen *vintem*, bijna eene *Duiſche groſche*; zij zijn echter in alle ſaizoenen niet even goed, en hebben dan geen zoeten en aangenamen ſmaak.

Te

Te *Bahia*, dat, gelijk men weet, digterbij de linie ligt, zijn zij, het geheele jaar door, zeer zoet en smakelijk. Men heeft ook te *Rio de Janeiro* veel groene *Chinas*-appelen, welke eene zeer dikke schil bezitten; men wachte zich wel, veel daarvan te eten, wijl zij de maag zeer verkoelen; gewoonlijk eet men ze met *Fransch* brood, dat, behalve de *Farinha* voor de slaven, het eenige brood is, dat men hier heeft. Er zijn hier veel *Fransche* bakkers, welke zich reeds, sinds verscheidene jaren, hier hebben nedergezet, die alle vermogend, ja, vele hunner rijk zijn, en soortgelijk brood bakken. Volgens eene berekening met onzen kapitein, hebben wij gevonden, dat zulk een *Fransch* brood, van dezelfde grootte, als men die in *Frankrijk* en *Hamburg* bakt, nog eens zoo duur is, als in de laatstgenoemde plaats.

Er zijn hier ook eene menigte ananasen, waarvan sommige eenen voet lengte hebben, en niet meer kosten dan vier of vijf *groschen*. Wanneer men meer dan eene schijf daarvan gebruikt, verwekken zij eene buitengewone gisting in het bloed. Men eet ze gewoonlijk als oliekoeken, en gebruikt ananasschijven, in plaats van appels, hetgeen zeer smakelijk is.

Bananen, eene hier te huis behoorende vrucht, van de gedaante eener vijg, heeft eenige
ge-

gelijkenis met eenen appel, maar tevens eenen walgelijken, artsenijachtigen smaak. Men bakt ze ook in de pan, waardoor de onaangename smaak, door het toebereiden, eenigzins verloren gaat. Bovendien behoeft men hier aan goede, voedzame spijzen niet te denken. De melk van het uitgemergelde, half verhongerde vee is zeer slecht. De kazen van *Minas* hebben de grootte en gedaante der *Hollandsche*, maar zijn zeer droog en smaken naar geitenmelkkaas. De jonge hoenders op hunne hooge pooten zien er zeer ellendig uit, hetgeen door het slechte voeder wordt veroorzaakt; zulk een schraal gevoederd hoen kost eene *Pataka* (bijkans twaalf *groschen*); eene groetere foort twee of drie *Patakas*. Er zijn hier ook ganzen en eenden, doch deze zijn, gelijk al het andere gevogelte, schreeuwend duur.

Visch is hier ook in menigte, doch men schijnt er niet veel werks van te maken, ten minste heb ik dien niet dikwijls op tafel gevonden; hij is week van smaak.

- Er zijn hier ook oesters, maar die zijn zeer slecht. Op de kleine granietrotsen zijn somwijlen oesterbanken.

De rijst is hier zeer goedkoop, en als een *Portugeesch* geregt zeer gewild.

IX.

IX.

Gaarkoks. Koffijhuizen. Limonade en orgeade. Porter-bier. Vliegen in de Koffijhuizen. Wijn. Dorst. Eetlust. Huren. Verhuren van huizen. Gemeubeleerde kamers. Huurwagens. Zonneslag. Huurpaarden, Rijkunst in Minas. Maakfel en eigenschappen der paarden, Muildieren.

Er zijn hier, behalve verscheidene *Portugeesche* gaarkoks, wier inrigtingen *Casa di pasta* genoemd wordt, ook twee *Fransche*, bij welke men vrij goed eet, maar ook goed moet betalen. Zij verhaalden mij, dat zij, voor eenige jaren, veel hadden verdiend, maar er thans geld bij moeten passen.

In de koffijhuizen kost eene portie zeer slechte koffij vier *Vintems* (vier *Pruissische groschen*). Zulk eene portie bestaat uit eene vrij groote kan koffij, met ongerafineerde suiker en zeer slechte melk, die veel naar water zweemt, een *Fransch* brood en wat smerige boter, die uit

En

Engeland komt. In zulk een koffijhuis bekomt men ook *limonade*, doch niet van citroenen, maar van limoenen: een zeer onaangename drank; zoo als ook *orgeade*, die, om de groote hitte, terstond zuur wordt. Het zoogenaamde *Porter*-bier, dat men hier krijgt, komt uit *Zweden*; de kleine flesch wordt met eene *Pataka* betaald. Dit bier zou zeer goed zijn, indien het niet, door de verre reize, eenen zuurachtigen smaak had gekregen.

Uit hoofde der zwermen van vliegen in de koffijhuizen, kan een vreemdeling het er niet lang in uithouden. De *Brazilianen* zijn meer vertrouwd met deze infekten, en gevoelen dus derzelver lastigheid niet, hetgeen door de gewoonte en den dagelijkschen omgang met dezelve, jaar uit jaar in, wordt te weeg gebragt. Bij ons, waar men ze alleen in heete zomers in menigte vindt, zoeken wij gaarne haar naauwelijks voelbaar steken en gegons, op alle mogelijke wijzen, te ontloopen. Er zijn hier ook koffijhuizen met biljarts, die ik echter niet heb bezocht.

De goedkoopste wijn in *Rto de Janeiro* kost de $\frac{3}{4}$ flesch $\frac{1}{2}$ *Pataka*. Men noemt dien *Lisfabonner* wijn en hij smaakt niet kwalijk. Het schijnt eene soort van landwijn uit *Portugal* te zijn. Ik dronk dien dagelijks, met water gemengd. De overige wijnen zijn te verhitend en ook te duur.

Men

Men kan van den ligten *Lisfabonner* wijn zeer veel drinken, zonder dat zulks der gezondheid schadelijk is. Het drinken van water zonder wijn, rum, of eenig ander geestrijk vocht, is schadelijk en geschiedt hier nooit. Ik herinner mij, dat ik eens, met eenen bekenden, onder het eten, drie fleschen van dergelijken *Lisfabonner* wijn met vijf fleschen water heb gedronken, zonder daarvan het minste nadeel voor de gezondheid te bespeuren. Het schijnt, dat de buitengewone en voortdurende hitte veel vocht begeert, wijl het ligchaam gedurig uitwasemt. Ook is de eetlust hier niet minder sterk, en met graagte valt men, eenige uren na het nuttigen van spijsen, op eenen nieuwen maaltijd aan.

De huishuur is hier buitengemeen hoog. Een gewoon huis, welks inrigting ik hier boven beschreven heb, kost maandelijks, zonder huisraad, 15 of 16000 *rees*; bijna 24 daakders *Pruisisch courant*. Wanneer een huis ledig raakt en verhuurd wordt, plakt men aan de huisdeur slechts een kwart vel wit papier, hetwelk te kennen geeft, dat men het verlangt te verhuren. Die gading hebben, doen dan onderzoek bij de buren naar den eigenaar van het huis en deszelfs woonplaats. Is het kontrakt, bij welks vervaardiging twee getuigen moeten tegenwoordig zijn, in gereedheid, dan ontvangt men van den huisheer den sleutel der woning, en springt met hetzelfde om, als

D

met

met zijnen eigendom, wjl men door den eigenaar hierin niet wordt verhinderd. Grootere huizen zijn, naar evenredigheid, veel duurder, dan in *Berlijn*. Er zijn hier maar weinig gemeubeleerde kamers, daarenboven zijn dezelve duur en slecht. Ik woonde twee maanden in de *Rua di Ovidore*, bij den *Franschen* gaarkok FARROU, en moest voor eene eenvoudige kamer, waarin een rustbed, eene tafel en drie stoelen stonden, en waar het licht alleen door eene glazen deur viel, maandelijks tien daalders *Pruisfisch courant* betalen. Een *Franschman*, met name ARMAND, dien ik te *Koningsberg*, in *Pruisen*, had leeren kennen, en wiens kennismaking ik, zonderling genoeg, hier in de flotkapel vernieuwde, had bij eenen dames-kleermaker zijner natie eene soort van vertrek gehuurd, slechts met lijnwaad, of liever gaas, overtrokken, gelijk de proviandkasten bij ons, waarin een rustbed, eene tafel en een stoel stonden, en moest voor dit erbarmelijke vertrek maandelijks tien daalders betalen.

De huurwagens, of zoogenaamde *fiacres*, zijn hier ongeloofelijk hoog in prijs. Men moet zulk eenen wagen 'sdaags te voren bestellen, en wel voor eenen heelen of halven dag, wjl het voor eenen korteren tijd niet wordt aangemen. Zulk een wagen heeft twee wielen, is klein, half bedekt, van binnen met groen of rood leder bekleed, maar zoo smal, dat er ter naau-

nauwernood twee menschen in kunnen zitten. Van voren zijn twee lederen gordijnen, om den regen af te weren, en aan elke zijde is een schuifvenster, om, bij felle hitte, ten minste zuivere lucht in te ademen. Twee uitgemergelde muilezels, gevoerd door eenen bijna altoos beschonken koetsier, die op een der dieren rijdt, trekken dezen wagen, die veel gelijkenis heeft op de kleine koetsen in de apen- en honden-spellen, welke in de groote steden van *Duitschland*, *Frankrijk*, enz., (ook hier te lande) in daartoe opgeslagen tenten, ter uitspanning van het gemeene volk en kinderen, door rondzwervende *Italianen* worden vertoond. Voor zulk een rijtuig, waarvan zich ook de voornaamste *Fidalgos* bedienen, en waarin de kamerheeren achter de koninklijke *équipage* rijden, betaalt men, met het drinkgeld voor den voerman er onder begrepen, voor den geheelen dag, van zeven ure des morgens tot middernacht, tien daalders *Pruisisch* geld; voor den halven dag, van zeven ure des morgens tot twee ure des namiddags, of van twee ure tot middernacht, zes daalders. Moet zulk een wagen lang op eene plaats, bij voorb. voor den schouwburg, stil houden, dan spant de voerman de muilezels uit, en brengt die zoolang achter den wagen, om hen voor het drukken van den disfelboom te bevrijden. Wanneer de dieren moeten gevoerd worden, en de koetsier moet, op straat, hier of daar stil houden, dan spant hij de muilezels uit, opent den

wagen, slaat vervolgens de klep van het voetkistje op, waarin *Turksch* koren ligt, en laat het daaruit vreten, hetgeen den vreemdeling zonderling voorkomt. Somwijlen krijgt men bij den wagen ook nog eenen bediende met eene fakkel, die ook nog een geschenk van twee *Patakas* begeert.

Het verlichten der straten met fakkels, wanneer men des avonds rijdt, is hier zeer noodzakelijk, wijl het des zomers reeds na acht ure donker wordt, en men, op de dagen der *baise-main*, zeer gemakkelijk, uit hoofde der menigte wagens, die op de straten in beweging zijn, tegen elkander kan botsen. Overigens rijdt men in die kleine wagens niet alleen gemakkelijk, maar ook zeker; en offchoon de koetsier zelden nuchter is, bezit hij echter zulk eene behendigheid, dat men hier niet veel van ongelukken hoort; ja, ik kom er voor uit, dat de voerlieden der kabrioletten in *Parijs* hierin de voorkeur niet verdienen.

Daar de prijs dezer, in groot aantal voorhanden zijnde, wagens zeer groot is, zijn hier nog twee groote bedekte wagens, die zes personen kunnen opnemen, en waarvoor ieder perf oonflechts drie *Patakas* of $1\frac{1}{2}$ *Pruissische* daalder betaalt. Deze wagens zijn van binnen met leder bekleed, en elk derzelve is met vier muilezels bespannen. Drie personen kunnen gemakkelijk van achter en drie andere rugwaarts zitten.

De-

Deze wagens rijden alle dagen naar *St. Christophe*. Men laat zich des daags te voren inschrijven, en betaalt terstond drie *Patakas*. Het vertrek is elken namiddag te vier ure. Op zekere *audientie*-dagen rijdt deze wagen eerst op weg naar *St. Christophe*, achter *Catombi*, naar den eersten minister van staat, THOMAS ANTONIO, welke aan al de zulken, die ter *baise-main* naar de genoemde plaats rijden, vooraf gehoor verleent, dat tot zes ure duurt; van daar gaat men dan, in een half uur, naar *St. Christophe* bij den koning, bij wien de *baise-main* eerst tegen acht ure eenen aanvang neemt. Men zeide mij, dat de huurrijtuigen eene onderneming der geestelijkheid was, die daarmede veel gelds verdient, en het telken reize weet tegen te gaan, wanneer een vreemdeling bij de regering verlof verzoekt, een voor het land geschikter, gemakkelijker, en tevens goedkoper rijtuig, in den smaak der *Droschken* te *Berlijn*, in te voeren. Goede rijtuigen waren hier wenschelijk, uit hoofde der afgelegene stadswijken, wijl men, zonder zijne gezondheid te benadeelen, niet veel te voet kan gaan, hetgeen ik, helaas! zelf heb ondervonden, wijl ik, uit zuinigheid, dikwerf des middags te voet naar mijnen zwager te *Cathede* ging, waartoe ik anderhalf uur noodig had. Ik ging in de middaghitte nooit met eenen zonnescerm, die hier algemeen in zwang is, maar kwam ook dikwerf zoo afgemat bij mijnen zwager, dat ik telkens eerst een half uur op een

rustbed moest gaan liggen, om wat uit te rusten,

In de middaghitte moet men zich hier zeer in acht nemen, van het hoofd niet te ontblooten, wijl men gemakkelijk eenen zonneslag kan bekomen, welke, volgens verklaring der zich hier bevindende artsen, ongeneesfelijk is. Men vervalt, namelijk, tot eene foort van waanzinnigheid, die alleen met het leven eindigt,

De huurpaarden zijn hier, naar evenredigheid, even zoo duur, als de wagens; zij worden ook maar voor eenen heelen of halven dag verhuurd. Voor eenen halven dag heb ik vier *Patakas* of twee *Pruisische* daalders moeten geven. Deze paarden zijn goed, niet zeer groot, bijna als de *Poolsche* paarden, maar schoon gebouwd, vooral in het kruis; zij komen van binnenslands. Zulk een welgemaakt jong paard kost twaalf, vijftien tot twintig *Louis d'or*. Het wordt gevoederd met *Turksch* koren en wat *Kappi*, een lang, schilferachtig gras, dat hier zeer duur is. Offchoon het onderhoud van zulk een paard kostbaar is, wordt hetzelfde hier door bijna elkeen nagehouden. De kleermaker rijdt naar zijne klanten, en heeft eenen slaaf van tien tot twaalf jaar achter zich, die de gemaakte kleederen in een groot pak op het hoofd draagt, en dicht achter den staart van het paard zijns meesters, wanneer dezelve op eenen draf

drif rijdt , mede draaft , hetgeen een zeer grappig tooneel oplevert.

Over de huurpaarden zal het niet onbelangrijk zijn , hier datgeen woordelijk aan te voeren , wat de heer VON ESCHWEGE in zijn reis-dagboek zegt , wijl het ook op *Rio de Janeiro* toepasfelijk is , en ik niets beters weet mede te deelen :

„ Twee volwasfene zonen des huizes dreven
„ het kleermakers-handwerk , en daarbij de rij-
„ kunst , onder opzigt van hunnen vader , die ,
„ zoo als men mij zeide , de beste ruiter uit *Mi-
„ nas* was . Hij had zes fchoone paarden , waar-
„ van er eenige reeds goed bereden waren .”

„ Bovendien is de rijkunst een hartstogt der
„ *Minaros* , en men vindt zelden een landgoed ,
„ waarop niet de eene of andere de kunst ver-
„ ftaat , zijn paard te berijden . De goedkoopheid
„ der paarden , het gemakkelijke onderhoud der-
„ zelve , de verre afstand van de eene plaats naar
„ de andere , de kerkfeesten , waarop bijna altoos
„ *Cavalcados* of *Caroufel-harddraverijen* plaats
„ grijpen , dit alles draagt er veel toe bij , dat
„ elk , en zelfs de vrouwen , van hare jeugd af
„ aan , aan het rijden gewoon zijn , en met paarden
„ weten om te gaan , te meer , daar de *Caroufel-
„ harddraverijen* den lust aanwakkeren , om goed
„ te rijden , ten einde te kunnen fchitteren .”

D 4

„ Een

„ Een voornaam gebrek der ruiters alhier be-
„ staat daarin, dat zij grootstendeels het achterste
„ gedeelte van het paard verwaarloozen; zij leg-
„ gen er zich alleen op toe, het voorste gedeelte
„ te verheffen, en den kop goed te rigten, zoo-
„ dat er van ter zijde niets valt aan te merken;
„ zij bekreunen er zich zelden om, of, door de
„ verheffing van het voorste gedeelte, de groep,
„ door eene behoorlijke buiging van de gewrich-
„ ten der achterbeenen, worde nedergedrukt, en
„ daar men het woeste paard door het buigen dier
„ ledematen niet voorbereidt, zoekt het, door het
„ uiteenslaan der achterpooten, dezen dwang te ont-
„ gaan, en op zulk eene erbarmelijke wijze ziet
„ men dan het hinkende achterste gedeelte het
„ verhevene en schoone voorste gedeelte volgen.”

„ De grootste kunst der ruiters bestaat daarin,
„ de paarden aan den zoogenaamden *Spaanschen*
„ tred te gewennen; hoe hooger het paard des-
„ zelfs pooten werpt, des te meer waarde heeft
„ het, en eenige moeten die zoo hoog werpen,
„ dat zij den ruiter, die hier zeer laag gebeu-
„ geld zit, met de ijzers onder de beugels
„ slaan (1). Dit hooge opslaan der pooten tracht
„ men

(1) Dit valt zeer gemakkelijk, daar de paarden zeer klein zijn. De voeten van eenen ruiter, die meer dan eene gewone grootte heeft, hangen bijna op den grond.

V. L.

„ men door buitengewoon zware hoefijzers , hou-
„ ten ringen , die men om de onderfte gewrichten
„ snoert , en het slaan met eenen stok tegen de
„ scheenbeenen , terwijl zij bereden worden , te
„ bewerken ; ook laat men den hoef tot eene
„ ongewone grootte aangroeijen , hetgeen eene
„ goede uitwerking moet doen.”

„ Men plagt doorgaans zich van de hengften
„ tot rijden te bedienen , die veel moedelooser ,
„ dan onze *Europeesche* zijn (1) ; ook houden zij
„ geen lange reizen uit , hetgeen , waarfchijnlijk ,
„ wordt veroorzaakt door het groene voeder ,
„ dat zij op den duur , jaar uit , jaar in , ont-
„ vangen ; echter worden zij tamelijk oud , wan-
„ neer zij behoorlijk verzorgd en weinig bereden
„ worden , daar de paarden in *Rio de Janeiro* ,
„ die dagelijks bereden worden , zelden ouder ,
„ dan tien of twaalf jaren worden.”

Ik vind dit flag van paarden bijzonder fterk en
taai. Zij klonteren met eene buitengewone ze-
kerheid , met hunnen berijder , gelijk de gemzen ,
op de rotfen , hetgeen hunne vlugheid bewijst.
Vele gaan op eenen zeer fterken draf , zijn
daar.

(1) Zou de verfchrikkelijke hitte daar niet toe bij-
dragen?

v. L.

daarbij goed gebouwd, hebben vooral een schoon kruis, en dragen den staart ver af, gelijk de kleine *Poolsche* huzaren-paarden. De voeding met *Turksch* koren en wat *Kappt*, in *Rio de Janeiro* gebruikelijk, zoo als ik hier boven reeds heb gezegd, houd ik voor veel te verhitend, en derhalve schadelijk voor de paarden.

De muildieren van *Brazilië* zijn zeer klein en komen uit de binnenlanden, vooral uit de kapiteinschappen van *Rio Grande* en *St. Paulo*, waar zij, bij duizenden, in de groote *Campos* worden opgekweekt. Men drijft hen in groote kudden naar de overige gedeelten van het land tot verkoop; vooraf wordt aan ieder dier, door den eigenaar, een teeken ingebrand. Volgens *ESCHWEGE* verstaan de *Brazilianen* meesterlijk de kunst, onder deze wilde kudden een enkel dier te vangen, terwijl zij het strikken om den hals of om de beenen werpen. Een wild muildier kost vier tot zes duizend *Rees*, en de zoodanige, welke naar *Minas* of *Rio de Janeiro* worden gedreven, veertien tot twintig duizend *Rees*, bijna dertig *Preussische* daalders.

Het is ongeloofelijk, met welk eene wreede behandeling deze muildieren in *Rio de Janeiro* gebracht en aldaar bereden worden. Men legt hun terstond *Spaansche* vliegen van bijna zes duim groot op, en trekt hun den muil open, dat er
het

Het bloed uit gудst. De koetsier, of rijknecht, doorgaans een neger, geeft dezen armen dieren zoelang de sporen, tot de huid is opengereten.

X.

Levenswijze in het algemeen. Gesteldheid van het weder. Zonneschermen. Lediggang der vrouwen. Ledige straten des avonds. Handgeklap. Het sjecken van brieven en visite-kaartjes door de spleten der deur. Wandeling der paarden door het pronkvertrek. Geheime gemakken.

De levenswijze is hier, over het algemeen, zeer eentoonig; men kent weinig verstrooiing, ziet weinig gezelschappen, en vermaakt zich alleen in zich zelve. Uit hoofde der hitte staat men des morgens zeer vroeg op, en gaat rijden, varen of wandelen. Van negen ure des morgens tot twee ure des namiddags, is het hier onverdragelijk heet; dan komt er eene *Price* (kleine zeewind), welke de hitte eenige graden tempert, en den in zijn zweet drijvenden eene kleine verademing verschaft. Toen ik mij daar bevond, was

was de hitte, in de maand Januarij, als in de eerste zomermaand, twee en dertig graden *Reaumur*; in Februarij, wanneer ik reeds vertrokken was, moet het er nog heeter zijn. Maar ook in den winter, in den regentijd, van October tot Januarij, is het alles behalve koel. Na eenige dagen regen, koelt bij ons de lucht zich volkomen af; hier is de dampkring nog veel drukker, onder en na het regenen, ja, het is, zonder overdrijving, of er heet water van den Hemel valt.

Om mij des morgens tegen tien ure eenige verkwikking te bezorgen, ging ik, met mijnen vriend ARMAND, in de groote zaal van den schouwburg, welke op de dagen, dat er gespeeld wordt, reeds te negen ure des morgens wordt geopend, wandelen. In die zaal, waarin het, uit hoofde der dikke muren en der aanzienlijke hoogte en grootte, zeer koel is, wandelden wij op en neder, en dit was voor mij zulk eene uitspanning, alsof ik des morgens en avonds, te *Berlijn*, onder de *Linden* ging wandelen; want in de hitte bedaard in zijne woning te blijven, of op het kleine balkon te staan, en daarbij het onverdragelijke leven der negers en negerinnen, welke, met eene schelle stem, oranje-appels, *bananen*, groenten, enz. te koop bieden, aan te hooren, is naauwelijks uit te houden, en men moet zich verwonderen, dat er hier niet meer
krank-

krankzinnigen zijn, wyl hier alles medewerkt, om iemand het hoofd op hol te brengen.

Bij een helder en vrolijk weder is de Hemel met het schoonste azuur bekleed; men bespeurt niet de minste witte of andere donkere kleine wolk, die het heerlijke, voor het oog zoo weldadige, blaauw ontluistert. Over het geheel maken hier een heldere Hemel en de altoos groenende plantengroei eenen onbeschrijflijken indruk op den vreemdeling.

Des middags gaan of rijden de mannen met zonnescermen. De monniken maken eenen grappigen optogt, wanneer zij, langs de straten, met zonnescermen rijden. Behalve de slaven, ziet men weinig voetgangers op de straat, want een ieder, die maar een gering inkomen heeft, of eenig vermogen bezit, rijdt of vaart.

Het schoone geslacht voert hier niets uit, en is voor den vreemdeling in de huizen zelden zichtbaar. Des avonds, daarentegen, ziet men de jonge dames voor de vensters, of op de ijzeren of houten balkons, op de tweede verdieping der huizen, blootshoofds, met over elkander geslagenen armen, uren lang staan of zitten, met de kin op het ijzeren hekwerk leunende. Over dag heb ik haar meestal, wanneer ik, uit nieuwsgierigheid, door de vensters der kleine huizen zag,

op

op *sofas* van stroo gevlochten, zien liggen slapen; de kleine kinderen slapen op den grond, op de zoogenaamde slavenmatten of matrassen; deze zijn van stroo, gelijk de kranen der schotels en borden op onze tafels, en acht voet lang en twee voet breed.

Over het algemeen gaan de vrouwen hier weinig uit, en nimmer ziet men haar te voet uit het huis gaan, zonder zich door slaven en slavinnen te laten verzellen. Gebeurt het, dat zij er zoodanige zelve niet in haren dienst hebben, dan huren zij die, als zij uitgaan, vooral op feestdagen, als zij zich naar de mis begeven. Zij stellen er groote eer in, met een aantal leidsvrouwen te pronken, en wandelen met statige en afgemeten schreden langs de straten.

Wanneer zij bezoeken maken, rijden zij den geheelen middag van huis tot huis, en leggen er wel twaalf tot vijftien, in vier of zes uren, af, wijl zij zich van den zoo kostbaren huurwagen ter deeg willen bedienen.

Men ziet ze zelden op wandelingen, ten minste heb ik nimmer eene vrouw van eenige beduidenis op dezelve ontmoet, en daar vele huizen eene kleine kapel of bidkamer hebben, waarin alle feestdagen de mis wordt gelezen, zijn er een aantal, die men in het geheel te voet op straat niet ziet.

ziet. Men geloofve echter niet, dat dit kloosterachtige leven uit eene al te groote neiging tot vroomheid ontstaat; neen, ook hier zijn minnehandels niet zeldzaam, en men kan datgene, wat **FISCHER** in zijne *tafereelen van Madrid* over de vrouwen aldaar zegt, ook hier zeer goed toepassen, dat zij, namelijk, alleen leven om te bidden en te beminnen.

Behalve op die dagen, waarop de schouwburg speelt, die ten acht ure des avonds begint en tot twaalf ure des nachts duurt, zijn de straten in *Rio de Janeiro* als uitgestorven; want de meeste inwoners gaan reeds te tien ure naar bed, wanneer ook alle huisdeuren zijn gesloten.

In de grootste hitte en bij het schoonste weder draagt de gemeene volksklasse, *Brazilianen* en *Mulatten*, groote zware en ruige lakensche mantels; ~~deze~~ dragen ook de vrouwen, die, bovendien, nog in eene foort van zwarten fluïjer gehuld zijn. Anders dragen de *Portugeesche* en *Braziliaansche* vrouwen zijde of taf; de *Mulatten* en negerinnen eene grove wollen stof.

Offchoon de hitte hier overmatig is, wordt er toch in verscheidene huisgezinnen thee gedronken, ook des avonds ten elf ure gegeten.

Legt

Legt men hier bij iemand een bezoek af, dan wordt er niet, zoo als bij ons, aan de deur der voorkamer geklopt, maar eenige malen in de handen geklapt; dan komt er een neger of eene negerin, en dient den klapper aan. Heeft men eenen brief of een *visite*-kaartje af te geven, zoo steekt men een van beiden onder door de wijdopenstaande spleet der deur, waardoor men zeer gemakkelijk brieven en andere platte dingen in de kamer kan werpen.

Er is hier een groot aantal kleine en groote huizen, waar achter eene kleine plaats ligt, waarop eene opene, met dakpannen gedekte schuur voor twee paarden staat, die echter geen anderen uitgang, dan door het huis, heeft. Wil nu de heer des huizes uitrijden, dan brengt de neger of *Mulekki*, zoo als men hier de *Afrikaansche* slaven noemt, het paard door de huisdeur, moettende het eerst door het pronkvertrek gaan.

Geheime gemakken vindt men hier *nengens*, maar worden vervangen door kamerpotten, die dan, door slaven, in weinig bebouwde straten, of op de plaats, in den tuin, enz., worden geleidg.

XI.

*Weelde der mannen en vrouwen in
hunne kleederdragt. Vederen. Diadee-
men. Weelde der waschvrouwen.
Waaijers. Weelde in de slaven. Trot-
sche houding. Gebruik op bruiloften.
Blanke en gekleurde vrouwen. Palan-
quins. Gerijfelijke meisjes.*

De weelde is hier, naar evenredigheid, veel
grooter, dan in de aanzienlijkste steden van *Eu-
ropa*. Voor geld kan men *Fransche* en *Engel-
sche* mode-waren, in het kort, alles bekomen.
De *élégante* wereld kleedt zich hier, als bij ons,
naar den nieuwsten *Parijzer* smaak. De mannen
dragen, ondanks de groote hitte, rokken en jas-
sen van het fijnste laken en witte zijden kousen.
Ik heb er maar weinig bemiddelde kooplieden
leeren kennen, die niet zulke fijn zwart lakensche
rokken droegen, als ik nog immer zag: het ge-
leek wel zijde. Ook dragen zij zoogenaamde
Schotsche mantels, die uit *Engeland* komen. Deze
mantels hebben eenen grooten kraag en mouwen,

E

zijn

zijn niet gevoederd en van eene genopte en gekleurde zomerstof, welke zeer hard is. Deze dragt bevreemdde mij zeer, wijl de mantel veel naar een groot beddejak gelijkt; in deze dragt ziet een ruiter, met een opgeslagen zonnescherm boven zijn hoofd, er nog grappiger uit. Men gebruikt ze slechts, wanneer het regent of zwaar stuift.

De verkwisting der vrouwen is onbeschrijfelijk. Nooit heb ik zooveel edele gesteenten en perels van buitengewone schoonheid bij elkander gezien, als hier, bij het groote *baise-main en gala*, en in den schouwburg, de twee eenige gelegenheden, waarbij men de vrouwen niet alleen in haren vollen luister, maar ook in al hare *koketterie*, ontwaart. Zij kleeden zich naar de *Fransche* mode, waarbij zij zich zeer ontblooten. Hare kleederen zijn rijkelijk met zilver en goud geborduurd; zij dragen op het hoofd vier of vijf zeer schoone *Fransche* vederen van twee voet lengte, die eenen halven voet voorover hangen; boven het voorhoofd dragen zij eenen *diadeem* van *brillanten*, met perelen omringd, waarvan er eenige eene zeer groote waarde hebben, en om den hals en de armen de schoonste perels en andere kostbaarheden.

Des zondags gaan de blanke en gekleurde vrouwen, geheel in het zwart, doorgaans in zijde, gekleed, met witte zijden kousen en schoenen. Van het hoofd golft een sluier van sijn zwart floers,

floers, die de helft van het ligchaam bedekt, en een bruingeel gezigt verfraait, daar niet alleen de *Portugeefche* vrouwen, maar ook de *Braziliaanfche* en *Mulattinnen*, zeer fchoone zwarte oogen hebben.

De waschvrouwen, meestal *Mulattinnen*, die flavinnen houden, en met de wasch veel gelds verdienen, dragen zeer lange gouden ketens om den hals; ook zijn er voornamelyk *Portugeefche* vrouwen, die dergelyke ketens dragen. Hoe fterker aan goudswaarde en hoe langer de keten zij, des te meer opziens baart de gemeene klasfe met dezelve.

Nog eene bijzondere groote weelde heerscht in de waaïers. Ik heb er eenige gezien, die verscheidene duizende daalders kosteden. Zij waren met *brillanten* en groote perelen bezet; in eenen was zelfs een horologie, dat zeer juist liep.

Offchoon de dames van rang, zoowel als de vrouwen in het algemeen, gelijk ik reeds boven heb aangemerkt, weinig uitgaan, en zelden gezelschap bij zich zien, bezitten zij toch eene aanzienlijke *garde-robe* van allerlei foort van linnengoed en zijden kleederen, welke met kanten en andere *garnitures* zijn omzet.

Hier kan iemand, met *Petinet*-fluijers en gebor-

duurde kleederen, zijne fortuin maken, wijl deze artikels, ondanks de *Fransche* mode-winkelierfters en mode-maakfters, zeer fchaarsch zijn, en tot hooge prijzen worden verkocht.

Geen jong meisje, noch vrouw, van acht tot twintig jaren, gaat op ftraat, zoo als reeds gezegd is, zonder eenen welgekleeden neger of eene negerin, in zijde gehuld, achter zich te hebben; is de vrouw van eene rijke en voorname familie, dan gaan er verſcheidene negers of negerinnen achter dezelve, waardoor men eene foort van weelde aan den dag legt, wijl men geen en flaaf onder de vijftig *louis d'or* kan koopen. Ook de gerijfelijke meisjes van de eerſte klasſe, welke men hier in menigte vindt, heb ik met een gevolg van negers en negerinnen fier langs de ſtraat zien gaan. Bovendien behoort een trotſche gang tot de eigenschappen van alle *Braziliaanſche* vrouwen, van de *Portugeſche* vrouw af, tot de laagſte negerin toe. De grootſte pracht bij de mannen en vrouwen in *Rio de Janeiro* kan men, op feestdagen, in de ſchouwburgen ontwaren. De mannen verſchijnen in *gala*-kleederen, met ſterren en orden bedekt, en de vrouwen met *brillanten*, perelen en gouden verſierſelen getooid. Ik gaf aan eenen, in den ſchouwburg naast mij ſtaande, *Portugees* mijne verwondering daarover te kennen, en maakte daarbij de opmerking, dat zulk een openlijk ten toon geſpreide rijkdom eene
goe-

goede vangst voor zoodanig geslepene gaauwdieven zoude opleveren, als die, welke in de *Parijzer* schouwburgen brand riepen, en de aanschouwers, die dezelve in allerijl verlieten, plunderden. Hij antwoordde mij, dat het hier juist geen groote zonde zoude zijn, wijl het grootste gedeelte van het, met goud en edele gesteenten gesierde, publiek slechts op eene onverdiende wijze aan deze rijkdommen was gekomen.

Gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, huwde de jonge zeventienjarige graaf BELMONTE, met de zestienjarige gravin BELLAS. Op den bruiloftsdag zag men eene groote menigte rijtuigen, waaronder zich eenige zeer schoone *Engelsche* wagens bevonden; het grootste gedeelte was echter ouderwetsch, met vier kleine paarden of muilezels bespannen, welke lange blaauwe en witte vederbosfen op het hoofd droegen, gelijk bij ons de stede-paarden; de manen der paarden waren met gekleurde zijden linten versierd. Op elken wagen der bruiloftsgasten stonden twee welgekleede negers, met groote driekante, met fijne witte *Fransche* vederen versierde, hoeden op het hoofd, die bij hunne zwarte gezigten niet weinig afstaken.

De *Portugeesche* vrouwen hebben eene bleeke, geelachtige kleur, en een zeer fijn vel; de *Braziliaansche* vrouwen zijn bruiner en tener van

ligchaam; overigens hebben zoowel de blanke als gekleurde vrouwen zeer kleine witte tanden en eenen aardigen kleinen voet, welken zij, met eenen wit zijden schoen bekleed, vooral in eenen *palanquin*, zeer voordeelig door de gordijnen heen weten ten toon te spreiden.

In de *palanquins*, eene soort van draagstoelen, van de gedaante eens troons, aan beide zijden met zwart laken behangen, en boven met eenen vergulden knop versierd, kunnen de vrouwen zeer gemakkelijk zitten, en ook als op een rustbed liggen. Dames, die niet rijden, laten zich door twee negers in zulk eenen *palanquin* dragen, en weten hier niet alleen, gelijk hier boven reeds is aangemerkt, het kleine voetje, maar ook het gesluijverde gezigt, zeer voordeelig in het daglicht te plaatsen. De kleine voetjes der vrouwen schijnen wel hunnen oorsprong te hebben in de rust, waarin zij gehouden worden, wijl de dames niets doen, weinig uitgaan, en steeds rijden, of zich in *palanquins* laten dragen.

De gerijfelijke meisjes zijn hier niet, gelijk in de groote steden van *Europa*, *geprivilegieerd*, maar er zijn blanke en kleurige, in groot aantal en van alle klassen; dat wil zeggen, die zich hare gerijfelikheden van eenen tot twaalf *Spaansche* daalders laten betalen. Des avonds, tusschen acht en tien ure, zwerven zij op de straten rond,
ge-

gehuld in mantels, of in kleederen van zwart taf of wollen stof. Dezulke, welke tot de eerste klasse behooren, gaan ook over dag uit, verzeld door twee slaven en twee slavinnen, en weten de vreemdelingen, die haar aan gang en gebaarden voor voornamen vrouwen moeten aanzien, met vele slimheid in hare netten te lokken. Doorgaans woont er bij een gerijfelijk meisje van de eerste klasse nog eene oude matrone, die de rol van koppelaarster speelt, aan het venster zit, en hare *signora* afwacht. Zoodra deze komt, springt FERNANDO, een der slaven, die haar verzellen, vooruit, opent de deur, en laat de *signora* binnengaan. De oude blijft bedaard voor het venster zitten, en loert, of *signora* FRANCISCA ook veroveringen heeft gemaakt, en door den eenen of anderen vreemdeling wordt achtervolgd. Is dit het geval, dan wenkt zij den voorbijgaanden en naar het venster zijdelings blikkenden vreemdeling, met de oogen, hetwelk een teeken is, dat men in dit huis vrijelijk mag binnengaan, en in genade zal worden aangenomen. Wie met de zeden des lands meer bekend is, roept in het voorbijgaan: *viva signora*, en lonkt met de oogen; wordt dit lonken hem door de schoone, of hare trouwde, beantwoord, dan gaat hij naar de deur, welke hem door eenen slaaf wordt geopend.

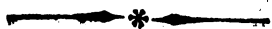
Men zegt, dat de vertrekken in zulk eenen

E 4

Va

Venus-tempel zeer goed zijn gemeubeleerd, en dat de priesteresen zich ook zeer aardig weten te gedragen; alleen de oude matronen, die bij het eerste onderhoud tegenwoordig zijn, steken hunne handen naar het vooraf betaalde geld uit, of maken het den vreemdeling, die de *Portugeesche* taal niet kent, op de vingers begrijpelijk, hoeveel hij voor het schenken van gunsten moet betalen.

Wanneer iemand zulk een onderhoud te duur is, kan hij zich terstond weder verwijderen, zonder dat hem daarover een kwaad bescheid wordt aangedaan. Men zal zich hieruit een begrip kunnen maken, hoe deze kunstgrepen hier worden uitgeoefend, en hoe menigmaal de *Spaansche* daalders en drie *Patakas* stukken, die niet de eerste eene gelijke waarde hebben, hier in omloop zijn. Men geeft hier even zoo spoedig eenen *Spaanschen* daalder uit, als bij ons een stuk van acht *groschen*.

XII,

Negerflaven. Zachte behandeling der negers. Oorzaken dezer behandeling. Vlugheid en ligchaamskracht der flaven. Muzijk en dans der negers. Bekleeding. EMANUEL. Nachtelijke verschijning. Geleide van negers naar eene koffijplantagie. Opheffing van den flavenhandel. Nietswaardigheid van eenen geestelijken. Botokudos. Negerinnen met hare kinderen bij het waschen.

De negerflaven in *Rio de Janeiro*, welke aldaar *Mulekki* worden genoemd, komen uit *Angola*, eene *Portugeefche* bezitting in *Afrika*, zijn zeer zwart van kleur en van beiderlei geslacht. Hunne gelaatstrekken zijn soms zoo hatelijk, dat zij naar karikaturen gelijken; daarentegen is hunne ligchaamsbouw, zoowel bij de mannen als vrouwen, zeer regelmatig. Men zeide mij, dat de gansche bevolking, te *Rio de Janeiro*, uit vijf gedeelten zwarten en maar uit een gedeelte blanken bestond.

Bij dit aantal reeds voorhanden zijnde slaven, en de menigte, die nog gedurig wordt aangevoerd, zou men gelooven, dat de openbare rust in gevaar was, vooral, wanneer men aan het voorgevallene op *Sint-Domingo* denkt, maar er heerscht hier een geheel andere geest in de behandeling dezer ongelukkigen; zij zijn hier vrolijk en wel te moede, en dat niet alleen, wegens de grootere vrijheid, die men hun verleent, maar ook wegens den matigen arbeid, dien men hun oplegt. De oorzaak dezer zachte behandeling der negers spruit, bij de *Portugeesche* en andere kolonisten, niet zoo zeer uit menschelijkheid, als wel uit fijne staatkunde, voort; want zij hebben eene vreeselijke ondervinding gehad, eer zij het tegenwoordige gedrag jegens hunne negerflaven aannamen. Ik wil deze geschiedenis, wijl dezelve te belangrijk is, en van den onuitdelgbaren zucht naar vrijheid getuigt, uit eenen *Portugeeschen* schrijver overnemen, en hier inlaschen:

„Vóór bijna honderd jaren, toen de twisten
 „met de *Hollanders* geëindigd waren, vatteden
 „de negerflaven in de nabuurschap van *Fernam-*
 „*buco*, die nu aan vermoeijenissen en zwerven
 „gewoon en krijgsvuchtig waren geworden, en
 „wien de vrijheidsgeest, welken de *Hollanders*
 „om zich verspreidden, had ontvlamd, het be-
 „sluit op, de vrijheid, die zij zoo vurig be-
 „minden, in de afgelegene wouden en velden te
 „zoe-

„ zoeken. Veertig hunner bragten dit voornemen.
„ ten uitvoer, en nadat zij zooveel snaphanen en
„ ander wapentuig, als zij heimelijk magtig kon-
„ den worden, hadden ontvreemd, liepen zij van
„ hunne meesters weg, en namen de vlugt naar
„ eene daartoe uitgekozene voordeelige landstreek,
„ bijna onder den negenden graad zuider breedte,
„ niet verre van *Porto do Calvo*, en digt bij de
„ welbebouwde velden van *Alagoas* en *Fernam-
„ buco*, gelegen. Hier werden zij weldra door
„ een groot aantal *Mulatten* en andere negers
„ versterkt. Een gedeelte hunner grondvestte eene
„ stad, terwijl de overige zich langs de vrucht-
„ baarste oorden verspreidden, en begonnen, zich
„ op den akkerbouw toe te leggen.”

„ Weldra gevoelden zij gebrek aan het andere
„ geslacht, en zoowel uit staatkundige gronden,
„ om hunne onafhankelijkheid verder voort te
„ planten, als door de natuurdriest aangeprikkeld,
„ besloten zij, in dit gebrek, door gewelddadige
„ schaking op de rondom liggende plantaadjen, te
„ voorzien. Zekerlijk is de *Sabynsche* maagden-
„ roof niet algemeener en volslagener geweest,
„ dan deze; want in eene verre uitgestrektheid
„ schaakten zij al de vrouwen van de kleur, en
„ niet te vreden met deze schaking, verkraachte-
„ den zij ook de vrouwen en dochters der plan-
„ ters, waarschijnlijk, wyl zij wederstand hadden
„ gevonden, en sleepten alles, wat zij van waar-
„ de

„ de vonden, met zich voort, waarop zij dan
„ naar hunne stad terugtrokken, die zij *Palmares*
„ hadden genoemd, wjl zij door hen met palm-
„ boomen was beplant.”

„ Deze eerste welgeslaagde poging had bij haar
„ den lust tot rooven opgewekt, en nu plunder-
„ den zij, zoolang zij nog niet in eene burger-
„ lijke maatschappij vereenigd waren, al de plan-
„ taadjen der omstreek; want zij waren, in kor-
„ ten tijd, al te magtig geworden, dan dat men
„ hun wederstand had kunnen bieden. Verschei-
„ dene aanzienlijke *Portugeezen* in hunne nabij-
„ heid zochten derhalve hunne vriendschap, door
„ hun, heimelijk, kruid, kogels, geweeren en
„ *Europeesche* manufakturen te leveren, waarte-
„ gen zij de toezegging hunner bescherming en
„ ook gedeeltelijk goud, zilver en gemunt geld,
„ dat zij aan anderen hadden ontfolen, ontvin-
„ gen. In korten tijd groeiden zij tot een volk
„ aan, dat zich den naam van *Palmareezen* gaf,
„ en daar zij begrepen, dat er eene onophoude-
„ lijke verwarring moet heerschen bij eenen volks-
„ stam, die geene wetten, noch geenen regerings-
„ vorm, heeft, gaven zij zich zelven eene staats-
„ regeling, en begonnen daarmede, dat zij zich
„ eenen vorst verkozen, wien zij den naam van
„ *Zombi* (d. b. de magtige) gaven; zijne waar-
„ digheid zoude echter niet erfelijk zijn, en zijn
„ opvolger steeds gekozen worden uit de ervaren-
„ ste,

„ste, dapperste en verstandigste mannen der natie;
 „de benaming van *Zombi* zoude ook de titel
 „van alle volgende regenten zijn. Daarna kozen
 „zij regters, maakten wetten, en rigteden eene
 „*militie* op, uit al de manschap, die de wapens
 „konde voeren. De Godsdienst was bij deze
 „staatsregeling ook niet vergeten; de Christelijke
 „zoude de heerschende zijn; echter (merkt de
 „geschiedschrijver hierbij aan) was dezelve bij
 „hen vreesfelijk verminkt, en daar zij het heilige
 „sakrament van het laatste olieſel niet hadden,
 „konden de gebruiken en plegtigheden der Ka-
 „tolijke kerk alleen hunne zielen van de eeuwi-
 „ge verdoemenis niet redden.”

„Dit nieuwe volk maakte steeds grootere vor-
 „deringen; de bevolking nam buitengemeen toe,
 „en het planten der velden ging met dezelve
 „eenen gelijken tred; daar zij echter vreesden,
 „dat de *Portugeezen* hen eindelijk zouden over-
 „vallen, bouwden zij elk dorp op eenen heuvel,
 „of elders op eenen voordeelig gelegen’ grond,
 „en versterkten het zoo goed zij konden. De
 „stad *Palmares* had te dien tijd eenen omtrek
 „van meer dan anderhalf uur, en was met dub-
 „beld paalwerk van het sterkste timmerhout om-
 „geven, waartoe zij zich van de zware stammen
 „der grootste boomen in de omliggende bos-
 „ſchen bedienden, die zij, nadat zij waren af-
 „gehouden, tot eene aanzienlijke hoogte aan
 „el-

„ elkander snoerden, en waarvan zij somwijlen
 „ ook geregelde bolwerken maakten; deze houten
 „ wal had drie wijde ingangen of poorten van
 „ hetzelfde hout, waarvan elk boven een balkon
 „ had, en, in vreedestijd, steeds door 200 man
 „ soldaten en eenen kapitein van beproefde dapperheid werd bewaakt.”

„ Binnen dezen wal stonden de woonhuizen,
 „ ordeloos hier en daar verstrooid, en een groot
 „ gedeelte van het onbebouwde land werd voor
 „ den akkerbouw bewaard. De inwoners werden
 „ door een vischrijk meer in verscheidene beken,
 „ die zich in velerlei kronkelingen uitbreidden,
 „ van water voorzien. In het midden der stad
 „ bevond zich een op zich zelve staande berg,
 „ die zoo hoog was, dat men, van deszelfs
 „ spits, de geheele omstreek kon overzien. De
 „ eene zijde verhief zich lijnrecht in de hoogte.
 „ Het paleis van den vorst was zeer groot; ook
 „ de huizen van sommige bijzondere personen
 „ waren, in hunnen smaak, prachtig, en de geheele bevolking bedroeg 20,000 zielen. In
 „ het kort, het geluk van dit volk had zulk
 „ eenen hoogen top bereikt, het was zoo magtig
 „ geworden, deszelfs rooverijen strekten zich
 „ zoo verre uit, en zijne wraak, wanneer die
 „ werd aangeprikkeld, was zoo schrikbarende,
 „ dat het gansche land daardoor in angst en
 „ schrik werd gebragt, en men eindelijk moest
 „ vree-

„ vreezen , dat dit volk , met der tijd , de *Euro-*
„ *peesche* volkplantingen in *Brazilië* zoude over-
„ weldigen. De regering geraakte derhalve in
„ groote vrees , en spande al hare oplettendheid
„ in , ter onderwerping der *Palmarcezen* , die te
„ dien tijd (in het jaar 1696) reeds zestig jaren
„ lang , onverhinderd , hunne strooperijen hadden
„ voortgezet , en zich reeds in hun derde geslacht
„ zagen herleven. CARTANO MELLOR , toenma-
„ lige *gouverneur* van *Fernambuco* , zond , dien
„ ten gevolge , een plan tot eene onderneming
„ tegen dit volk , aan *don JOA DE LANCASTRO* ,
„ kapitein-generaal en stedehouder van *Bahia* , die ,
„ ter volvoering van dit voornemen , terstond
„ duizend man afzond , om de troepen van *Fer-*
„ *nambuco* te versterken , welke laatste alleen drie
„ duizend man beliepen , zonder eenen legerhoop
„ van *Indianen* , gewapende knechten en vrijwil-
„ ligers ; zoodat het gansche leger uit zes dui-
„ zend man bestond , die van alle krijgsbehoeften
„ toereikend waren voorzien ; alleen aan artillerij
„ hadden zij gebrek.”

„ De *Palmarcezen* , welke van den , tegen hen
„ gerigten , aanval reeds verwittigd waren , had-
„ den zich van al hunne hulpbronnen bediend ,
„ om eenen dapperen wederstand te bieden ; zij
„ hadden hunne *militie* opgeroepen ; de dorpsbe-
„ woners verwoesteden de omliggende landstreek ,
„ en trachteden , bovendien , den marsch des
„ vij-

„ vijandelijken legers, op alle mogelijke wijzen,
„ hinderpalen in den weg te leggen. Niettegen-
„ staande dit, rukten de *Portugeezen* ijlings
„ voort; maar toen zij den sterken houten wal
„ van paalwerk bespeurden, waarmede de stad
„ was omgeven, werden zij door verbazing
„ getroffen, en hun moed zonk, toen zij de
„ soldaten zagen, welke op de bolwerken hadden
„ post gevat, en de toerustingën bespeurden,
„ die men, tot eenen hardnekkigen wederstand,
„ had gemaakt. Terwijl dit gebeurde, en het
„ leger nog niet in slagorde was geschaard, deed
„ de vorst *Zombi*, met een sterk *detachment*,
„ eenen hevigen uitval, en waagde een gevecht,
„ dat met een aanzienlijk verlies der aanvallers
„ eindigde.”

„ De stad werd nu berend, en er werden ver-
„ scheidene pogingen in het werk gesteld, om,
„ met zware bijlen, eene bres in den houten
„ wal te hakken, terwijl andere troepen, met
„ ladders, storm wilden loopen; maar alles was
„ vruchteloos, want de belegerden maakten op
„ hen een verschrikkelijk vuur. Ongelukkig be-
„ gonnen de *Palmareezen* gebrek aan kruid te
„ bekomen: doch dit sloeg hunne standvastigheid
„ niet neder, en zij zetteden, met het overschot
„ van hunnen *ammunitie*-voorraad, de verdediging
„ hardnekkig voort; terwijl zij ook, gedurende
„ de bestorming, die zij moesten doorstaan,
„ pij-

„ pijlen op de belegeraars affchoten , ontzettend
„ zware steenen naar beneden slingerden , en koo-
„ kend water op hunne hoofden nedergoten ,
„ waardoor er zooveel *Portugeezen* gedood en
„ gekwetst raakten , dat hun moed diep begon te
„ zinken. Hierbij kwam nog gebrek aan levens-
„ middelen en andere behoeften , hetgeen een
„ algemeen gemor onder de belegeraars te weeg
„ bragt ; want zij zagen zeer wel in , dat deze
„ onderneming moest mislukken , wanneer zij
„ geene ondersteuning van versche troepen , ar-
„ tillerij en proviand bekwamen. Er werd , der-
„ halve , terstond een renbode naar den *gouverneur*
„ van *Fernambuco* gezonden , om van denzelven
„ bijstand te erlangen , hetwelke hij niet , dan
„ met moeite , konde verschaffen. Tenzelfden tijd
„ begon de hoop der *Palmareezen* te herleven ,
„ want zij geloofden , dat de vijanden op het
„ punt waren , van af te trekken , wijl zij hunne
„ aanvallen niet meer voortzetterden , en alleen
„ dit uitzigt kon hunnen moed staande houden ;
„ want niet slechts , was hun voorraad van kruid
„ uitgeput , maar zij begonnen ook het ijsfelijke
„ van den hongersnood te ontwaren , die zich te
„ fnerpender deed gevoelen , daar er een groot
„ getal landlieden in de stad de vlugt had ge-
„ nomen.”

„ Zij verdroegen dit lijden met groote stand-
„ vastigheid. De stadbewoners zagen , dagelijks ,

F

„ het

„ het oogenblik te gemoet, waarop zij hunne
 „ vrijheid zouden herkrijgen, en de landlieden
 „ vleiden zich met de hoop, weldra naar hunne
 „ dorpen en landelijke stilte te kunnen terugke-
 „ ren. Maar zij werden, helaas! in hunne ver-
 „ wachtingen, jammerlijk te leur gesteld; want er
 „ kwam een nieuw *détachement* ter versterking
 „ der belegeraars, voorzien van artillerij, *ammu-*
 „ *nitie* en proviand. De *Palmarcezen* konden,
 „ van de spits hunnes bergs, deze versterkingen
 „ en dezen toevoer, in verschillende rigtingen
 „ zien aanrukken, en toen zij de zware kanonnen
 „ en versche troepen zagen, toen, ja toen eerst
 „ ontzonk hun de moed, en zij konden het
 „ lot, dat hen verbeidde, gemakkelijk vooruit-
 „ zien.”

„ Nu werd er, door de belegeraars, eene alge-
 „ meene bestorming ondernomen; de wederstand
 „ der inwoners was slechts zwak, want zij ge-
 „ voelden, dat dezelve vruchteloos was. Eene
 „ poort werd, met geweld, opengebrokeu, en
 „ de *Portugeezen* drongen binnen; de eerste aan-
 „ val was bloedig, maar dezelve duurde niet
 „ lang; want de *Palmarcezen* namen de vlugt.
 „ Prins *Zombi*, met het grootste gedeelte zijner
 „ overig geblevene wapenbroeders, had vast be-
 „ floten, het verlies zijner vrijheid niet te over-
 „ leven. Toen de stad overging, sprongen zij
 „ te zamen van het steilste gedeelte des bergs af,
 „ en

„ en vonden zóó, in den dood, hunne vrijheid
„ weder.”

„ De *Portugeezen* waren er, wel is waar, on-
„ tevreden over, dat deze krijgshelden aan hunne
„ wraak waren ontsnapt; overigens hadden zij,
„ nogtans, hun doel bereikt, en hunne zegetee-
„ kenen bestonden in gekwetsten, grijsaards,
„ vrouwen en kinderen, benevens goud, zilver
„ en andere dingen. Het leger trok weder naar
„ *Fernambuco*, waar de gevangenen, met uit-
„ zondering van eenige weinige mannen, en de
„ gekwetste krijgslieden, als slaven werden
„ verkocht; de overige werden, zoodra zij
„ hersteld waren, insgelijks ten verkoop naar
„ *Bahia*, *Rio de Janeiro* en andere afgelegene
„ oorden der kust, gebragt. Op die wijze gelukte
„ het den overwinnaars, derzelver te vreezene
„ hereeniging voor te komen. — ” Tot zooverre
deze schrijver.

Deze negerflaven bezitten eene buitengewone
vlugheid en ligchaamskracht. Zij kunnen onge-
loofelijk zware lasten op het hoofd dragen. Hoe
zwaarder de arbeid schijnt te zijn, dien zij moe-
ten verrigten, des te luider zingen zij daarbij een
woest gezang, alsof hetzelfde de kracht, gelijk
het *hm!* onzer houthakkers, aanprikkelst. Muziek
en dans, al zijn die nog zoo eenvoudig, worden
door hen zeer bemind. Hunne instrumenten be-

F 2

staan

staan in het bromijzer (mondtrommel) en eene plank, met snaren bespannen, welke zij, over straat gaande, met de vingers doen trillen. Zij vereenigen zich voor eene *wende*, en dansen op het geluid van zulk een instrument. Toen ik voorbij zulk eenen winkel ging, zag ik verscheidene negers en negerinnen eenen walgelijken en onwelvoegelijken dans maken, waarbij zij geweldig tierden en leven maakten. Bij hen voegde zich ook een grijze neger, met eenen zwaren last op het hoofd, en danste, tot mijne verbazing, een kwartier uurs lang mede, zonder den last van het hoofd te nemen. De overige negers en negerinnen waren zoo verblijd over den dans des grijsaards, dat zij eenige malen juichende om hem heen sprongen.

De negers en negerinnen begroeten elkander, wanneer zij zich op straat ontmoeten, of elders te zamen komen, volgens *Europeesche* zeden. De mannen nemen de hoeden af en buigen, terwijl de vrouwen neigen.

De slaven moeten hier alles doen, en krijgen daarvoor, dagelijks, voor twee *Vintems* (twee *groschen*) *Farinha*, eene soort van meel, die uit den *maniok*-wortel wordt vervaardigd.

De gemeene slaven gaan bijna geheel naakt, en hebben alleen een stuk lijnwaad om het lijf geslagen.

gen. De negers der bemiddelde en voorname *Portugeezen*, enz., zijn beter gekleed. Des zondags heb ik negers en negerinnen gezien, welke, in plaats van oorringen, kleine bloemen in de ooren hadden hangen; ook stak in het kroeze, wollige, zwarte haar eene roos, welke zeer zonderling bij de zwarte kleur van gezigt en haren afstak. Zij geven zich ook sneden in het voorhoofd, de wangen, enz., hetgeen het voorkomen heeft, alsof men in den stam van eenen boom snijdt, wijl de kerven, na verloop van eenigen tijd, donkerder en meer zichtbaar worden.

De negers hebben een ongeloofelijk scherp oordeel en een sterk geheugen. Ik had, ter mijner oppassing, een neger, EMANUEL genaamd, welke het kookken en scheren zeer goed verstond, en daarbij zijnen dienst stiptelijk en oplettend waarnam; ja, zelfs des nachts stond hij op, om de rotten uit mijne kamer te jagen, die daarin dikwerf een schrikkelijk leven hielden; jammer slechts, dat hij zich het *Cachas*-drinken (slechte brandewijn van suikerriet) niet konde afwennen, ofschoon hij zich daartoe alle mogelijke moeite gaf, wijl ik hem dagelijks met weggagen bedreigde. Des avonds had hij altoos eenen kleinen roes, waarvan hij de uitwerkselen, zoo goed mogelijk, voor mij trachtte te verbergen. Overigens behandelde ik hem zeer goed, gaf hem het eten van mijne tafel, en dagelijks eene halve *Pataka*. Daarvoor was

hij ook zeer dankbaar, zag mij steeds scherp aan, om mijne verlangens uit mijn gelaat te lezen, en, tot mijne groote verbazing, gelukte hem dit ook inderdaad. Hij verstond een weinig *Fransch*, en door deze taal gelukte het mij, echter niet zonder moeite, mij bij hem zoo verstaanbaar te maken; dat hij elken hem opgedragen' last stip-telijk volvoerde.

Op zekeren dag, dat hij, naar gewoonte, was uitgegaan, om alles voor het middagmaal te halen, wachtte ik op hem, tot des namiddags drie ure, maar te vergeefs: mijn EMANUEL kwam niet; ik zag terstond al mijne goederen na, geloovende, dat hij ontvlugt was, doch niet het minste was ontvreemd; ook had ik hem reeds vroeger, bij het inkoopen der levensmiddelen, op de proef gesteld, welke hij echter zeer goed doorstond. Na verloop van drie dagen, kwamen er drie politie-bedienden, met mijnen EMANUEL, bij mij, welke aan beide handen was geboeid, met een werktuig, veel gelijkende naar een groot slot eener deur, en vroegen mij, of hij, ingevolge zijne verklaring, inderdaad bij mij had gediend; ik antwoordde van ja, en zeide, dat hij zich bij mij voor eenen vrijen slaaf had uitgegeven. Hierop vernam ik, dat hij zijnen meester, den politie-majoor SANCTUS, reeds sinds drie jaren was ontloopen, en vóór drie dagen, dat hij was uitgegaan, om voor mij levensmiddelen te koopen, door

door eenen bekenden van zijnen voormaligen meester, op straat herkend, gevat en naar het *bureau* der politie gebragt was. De politie wilde, in mijne woning, onderzoek doen naar eenen nagmaakten vrij-brief, dien hij echter voorgaf, niet te bezitten; ook begon zij, in mijne kamer, eene foort van pijnlijk geregt, om hem tot bekentenis te brengen, daarin bestaande, dat zij den armen duivel met het slot zoo vast te zamen schroefden, dat hij jammerlijk begon te schreeuwen; ik verzocht ten ernstigste deze teregtstelling in mijn huis te staken, waaraan zij ook terstond voldeden. Overigens vond men geenen vrij-brief bij hem, en hij werd naar zijnen voormaligen meester teruggebragt. Ik schreef aan den laatsten een briefje in het *Fransch*, waarin ik hem verzocht, zijne straf zooveel mogelijk te verzachten.

Ongaarne derfde ik mijnen EMANUEL; hij was buitengewoon vlug en oplettend, en bediende mij aan tafel met de meestmogelijke sliptheid, zonder den minsten omslag; ook kon hij de servetten zeer kunstig vouwen.

Tegenwoordig koopt men eenen slaaf niet onder de vijftig *Louis-d'or*; koopt men er eene slavin bij, dan is men ook in het bezit van de door hen verwekte kinderen; men kan dezelve verkoopen,

of zich van hen, tot alle geoorloofde einden, als slaven bedienen.

Er zijn, te *Rio de Janeiro*, ook zeer veel vrije slaven, aan welke, door hunne meesters, uit hoofde van hun goed gedrag en hunnen langen diensttijd, de vrijheid wordt gegeven. Deze slaven mag men niet priegelen; de niet vrije schijnen zonder priegeling niet te kunnen leven, wijl zij, zonder dezelve, niet willen arbeiden, maar zich dronken drinken, en ook stelen. Loopt er een slaaf weg, en krijgt men hem weder, dan wordt hij zeer hard gestraft. Zeer zelden ontkomen zij het gelukkig, wijl er, in het gebergte, eene menigte met pistolen en sabels gewapende oppassers, die *Capitães do matto* genaamd worden, en grootstendeels vrij-slaven zijn, hen aanvallen en terug brengen. In *Rio de Janeiro* verhaalde men mij, dat een slaaf zijnen meester reeds zeven jaren was ontloopen, en het, door vlijt en spaarzaamheid, zooverre had gebragt, dat hij er zelf zes slaven op na hield. Na verloop van zeven jaren, werd hij, toevallig, door zijnen voormaligen meester herkend en vastgehouden. Voor zijne vrijlating bood hij zijnen meester vier van zijne slaven aan; maar deze had de wreedheid, die van de hand te slaan, en op zijne straf aan te dringen. Hij werd nu weder deszelfs slaaf, en, uit hoofde zijner vlugt, in ketenen geklonken. Ter schavergoeding werden zijne zes
sla-

slaven insgelijks het eigendom zijns meesters. De wetten zijn hierin zeer gestreng, en de straf bepaalt zich naar den langen of korten tijd hunner afwezendheid, wjl de meester de rekening inlevert van hetgene hij, gedurende dien tijd, had kunnen verdienen.

Eenen kleinen veertienjarigen slaaf van mijnen zwager deed ik een bijzonder vermaak, wanneer ik hem eenen *Vintem* voor snuif ten geschenke gaf. Hij was zeer leelijk, en had zulk eenen ergen stompneus, met groote en breede neusgaten, dat dezelve in het geheel niet voor snuiven geschikt was. Overigens was ook deze jonge neger zeer bekwaam in het tafelbedienen; men hoorde hem nooit met de borden rammelen.

In het huis van den gaarkok FARROU, bij wien ik eenigen tijd woonde, waren ook verscheidene jonge negers, ter oppassing en voor de keuken. Toen ik eens des nachts opstond, en uit mijne kamer ging, viel ik over een paar menschen, die op den grond lagen, en hoorde daarop een hevig geraas van ketenen. Zonder eenig rumoer te maken, ging ik naar mijne kamer terug, en deed, den volgenden morgen, bij den waard onderzoek naar dit zonderlinge verschijnsel; ik vernam, dat het twee zijner slaven waren, die hij des nachts moest vastsluiten, opdat zij hem niet ontliepen.

Als men eenen gezonden en sterken slaaf koopt, verdient hij terstond voor zijnen meester, dagelijks, eene *Pataka*; men behoeft hem slechts naar de haven of pakhuizen te zenden.

Ik werd, op zekeren middag, uitgenoodigd op eene koffijplantaadje, vier uren van de stad, achter *Catombi*, te *Ponte-Cajou*, bij mevrouw DE MENEZES, weduwe des voormaligen *gouverneurs* der provincie *Maringham*, in *Brazilië*. Deze dame zond mij eenen kleinen, zeer beleefden slaaf van twaalf jaren, om mij den weg te wijzen. Deze knaap droeg nog, bovendien, een groot pak, waarin wijn, koeken, brood, enz. waren, op het hoofd, en liep, in de hevigste middaghitte, naast mijn paard, de steilste bergen op en af. Wanneer ik in de vlakte draafde, draafde hij, met zijn pak op het hoofd, gedurig mede, zoodat ik verplicht was, om den armen jongen niet te vermoeijen, flapvoets te rijden, en mij zelven aan de hevigste hitte bloot te stellen. Door gebaarden, gaf ik hem mijne vooronderstelling te kennen, dat het loopen met zulk eenen last hem zeer bezwaarlijk moest vallen, maar hij lachte daarover, en beduidde mij, dat dit eene gewoonte was.

Toen ik op de *Chacra*, of koffijplantaadje, van mevrouw DE MENEZES aankwam, moest ik eerst een half uur op een rustbed gaan leggen, eer ik der

der vrouw des huizes mijne opwachting konde maken, zoozeer was ik afgemat door de hitte en het klouteren langs steile rotfen, wyl ik het paard, wegens den dikwerf zeer smallen weg en de ondiepten, aan de hand moest leiden. Dit was geenszins het geval met den kleinen neger, die mij had verzeld. Hij nam zijn pak van het hoofd, en speelde met den achtjarigen zoon van het huis uren lang, tot mijne groote verwondering, zonder het minste teeken van vermoeienis te geven.

De negers zijn zeer sterk in de spieren, en vlug ter been. Men kan hen tot alle verrigtingen gebruiken, wyl zij buitengewoon leergierig zijn.

De slavenhandel zal, naar men zegt, thans ophouden, hetgeen aan de eigenaars der koffij- en suiker-plantaadjen juist niet aangenaam kan zijn. Van den kant der *Engelschen*, is, tot dat einde, reeds een kommissaris benoemd, zijnde de heer HAYN, een zeer bekwaam man, met wien ik te *Rio de Janeiro* had kennis gemaakt, en van de zijde der *Portugeezen*, mijn zwager, PINHEIRO DE FERREIRA, om te zamen middelen te beraamen, hoe deze slavenhandel het gemakkelijkste kan worden tegengegaan, hetwelke, gelijk de lijfeigenschap, aan groote zwarigheden schijnt onderworpen te zijn. Het is niet te ontkennen, dat

dat de meeste slaven, in doffe ongevoeligheid verzonken, met groote gestrengheid moeten worden behandeld; maar ik heb ook vele negers gevonden, welke bekwaamheden en eene grootere mate van teérgevoeligheid bezitten, dan de blanken, door welke zij veelal worden mishandeld, ja, dikwerf als honden gekastijd. Op zekeren dag zag ik eenen, bij het volk zeer geliefden, geestelijken hoogmoedig langs de straat gaan, en eenen slaaf, die hem niet terstond uit den weg ging, in het slijk met den voet trappen. Dit onwaardige, voor eenen *Europeaan* geheel vreemde gedrag stuitte mij zoozeer, dat ik bijna aanleiding tot eenen oploop had gegeven, waarbij ik zeer slecht zoude hebben gevaren; want ik stond op het punt, den zwartrok, die, in zegepraal over deze schoone daad, langzaam zijnen weg vervolgde, eene klap om de ooren te geven.

Er zijn in *Rio de Janeiro* ook eenige *Botocudos* als slaven; zij komen uit het binnenste van *Brazilië*, en onderscheiden zich van de overige negers uit *Afrika* door hunne grootte en hun woest voorkomen.

De negerinnen wasschen hier aan de kleine beken; daarbij dragen zij hare kleine kinderen, in eenen doek gewikkeld, op den rug. Zoolang zij was-

wasfchen, of liever het linnen kloppen, wijl hier de wasch, gelijk in *Frankrijk*, wordt geklopt, moeten de kinderen op hare ruggen blijven zitten, waarop zij ook, ondanks de hevige bewegingen der moeder, bij het kloppen van het linnengoed, zeer zacht slapen.

XIII.

Ongedierte. Muskieten. Het land der oorvijgen. Musketairen. Ratten en muizen. Baratten. Bischen. Honden. Schurft. Galante ziekten. Breuken. Dikke beenen.

Er is, in *Rio de Janeiro*, eene menigte ongedierte. De *muskieten*, eene soort van muggen, met langere pooten, dan onze muggen, zijn hier eene regte plaag; ja, zij komen mij voor, als de ronddwalende booze geesten in de *Stammoeder* (1).
Een

(1) Eene zoogenaamde *Schicksals tragedie* van GRILLPARZER, die in *Duitschland* veel opgangs maakt.

VERT.

Een aanzienlijk inwoner van *Brazilië* noemde derhalve dit land: *het land der oorvijsen*, wijl men de *muskieten*, des nachts, wel honderdmaal moet afweren, en zulks — door oorvijsen, die men zich links en regts geeft. Zij gonzen iemand, zoodra hij zich te bed heeft gelegd, met haar klagelijk gezang gedurig om de ooren, en kruipen zelfs in het oor, hetgeen eene onbeschrijfelijk onaangename, den slaap storende, aandoening te weeg brengt. Half woedend sloeg ik mij telkens om de ooren, maar hoe schielijk ik mij ook die oorvijsen gaf, raakte ik echter zelden eenen dier rustverstoorders. Over dag zitten die infekten geheel stil tegen den muur. Mijne verbittering tegen dezelve was zoo groot, dat ik die alsdan wilde dooden, maar ook hier, waar zij schijnen te slapen, vlogen zij, bij de minste beweging, weg, zoodat het mij ten uiterste moeilijk viel, er een te raken. Hunne steken verwekken blaren, die zeer pijnlijk zijn, wanneer men ze aanraakt, maar deze smart is nog ligter uit te staan, dan de klagelijke en jammerlijke toon van haar gezang, en het gegons om de ooren, hetgeen zekerlijk den zachtmoedigsten mensch tot vertwijfeling moet brengen.

Des nachts bedient men zich tegen deze infekten van de zoogenaamde *musketairen*, zijnde eene soort van gordijn van groen krip of gaas; nogtans kruipen zij dikwerf door de eene of andere

dere opene plek van dien scheidsmuur, en steken dan in de enge, afgeslotene ruimte nog erger; want twee dier infekten zijn genoegzaam, om iemand uit den slaap te houden. Bovendien beschermen deze gordijnen alleen des nachts, wanneer men in bed ligt, maar niet des avonds, wanneer de *musketen* zich reeds tegen zeven ure, vooral na eenen regen, laten zien; ook bij zeer droog en heet weder zijn zij uitermate lastig.

Nergens heb ik zooveel ratten en muizen gezien, als hier; de eerste zijn zoo groot als jonge honden, en jagen zelfs de katten vrees aan. Zij maken des nachts een helsch geraas, vooral in de vertrekken der onderste verdieping, terwijl zij op den hollen bodem heen en weder springen.

De *Baratten*, eene soort van kevers, nog eens zoo groot, als onze meikevers, zijn insgelijks zeer hinderlijk in den slaap, vooral na eenen regen, wijl zij dan in menigte rondvliegen, en een gedruisch met hare vleugels maken, gelijk de vledermuizen. Men ontmoet ze, in groote menigte, in zoodanige huizen, waarvan de daken niet goed voorzien zijn, en waar de kamers, in plaats van eenen houten zolder, slechts een overtreksel van gewast linnen hebben, hetwelk spoedig aan de vernieling is blootgesteld.

Eene

Eene soort van kleine vlooiën, *Bischn* genaamd, is hier ook eene groote plaag. Dit infekt plaatst zich gewoonlijk tusschen de nagels en het vleesch der teenen, hetwelk eene smart verwekt, alsof men er eenen splinter tusschen heeft. De negers weten er die zeer behendig met eene speld uit te ligten, waarop de pijn dadelijk bedaart. Geschiedt dit niet terstond, dan legt het infekt zijne eijeren er in, de pijn wordt dan bijna onverdragelijk, en er ontstaan dezelfde toevallen, als bij eenen splinter, die uit de huid zweert.

Behalve deze hier opgenoemde infekten en dieren, is er nog meer ander ongedierte, waarmee men in deze hoofdstad wordt geplaagd, zoodat men zich hier steeds gewapend moet houden, om al die veelvuldige aanvallen af te weren.

Honden zijn er, te *Rio de Janeiro*, in menigte; bijna elk huis heeft er ten minste eenen; waarschijnlijk, uit hoofde der diefstallen, die hier menigwerf worden begaan. Zij zijn van middelbare grootte, nogtans eer groot, dan klein, en hebben het voorkomen van patrijs-honden. Het is zeer zonderling, dat men hier, bij de grootste hitte, niets van het dol worden der honden hoort, hetgeen bewijst, dat de hitte alleen die ziekte niet voortbrengt, en dat men ze in geheel andere oorzaken moet zoeken. Vele dier honden zwerven over dag op straat. Te *Cathed* zag ik eenen

eenen wagen over eenen hond rijden, die op den rijweg in het zand lag te slapen; ik gaf den voorbijgangers hierover mijne verwondering te kennen; men beduidde mij echter, dat dit hier geen zeldzaam schouwspel was, en de honden, in de grootste hitte, zeer dikwerf slapende, worden overreden. Men kan zich derhalve gemakkelijk een denkbeeld vormen van de hier heerschende hitte en van de verflapping, die dezelve te weeg brengt, daar zij zelfs zulk eene groote uitwerking op de dieren heeft.

Zijn de infekten hier eene landplaag, zoo zijn het sommige ziekten niet minder. Iedere vreemdeling krijgt, wanneer hij den bodem van *Rio de Janeiro* betreedt, eene soort van uitslag, gelijk aan de schurft, doch het jeuken der blaasjes op de handen is zoo erg niet. Ik heb dit ongemak maar eenige dagen gehad, en het ging van zelf over. De galante ziekten zijn hier vrij algemeen, en, wegens de groote hitte, niet zonder gevaar. De uitgeschotene breuken, zoo groot als een kleine hoedenbol, welke men, zoowel bij de *Portugeezen* als *Brazilianen* bespeurt, doen iemand verbaasd staan! Gelukkig is deze kwaal, sinds eenigen tijd, wat verminderd. Een ander, niet minder leelijk, ongemak zijn beenen zoo dik als botertonnen; men ziet hier verscheidene personen met zulke beenen over straat gaan, zoowel als met zichtbare breuken, die, op iederen gevoelvollen, eenen hoogst ongunstigen indruk maken.

XIV.

*Mejuffer JOLIE. Hare woning. Ont-
vangst. Harpspel. Toejuiching der
Fidalgos. NADDERMANN'S scho-
lierster. Thee. Wandeling. Abbé
BANDÉRA. Galanterie van eenen
jongen Fidalgo. Aeools-harp.*

Het is, zekerlijk, overal moeilijk, een zooge-
naamd fortuin te maken, doch het allermindste te
Rio de Janeiro, waar zich alles tegen den bui-
tenlander of vreemdeling vereenigt, en nog te
meer, wanneer hij niet tot den heerschenden
Godsdienst, namelijk tot den Katolijken, behoort. —
Slechts aan weinige menschen is het gelukt, hier
eenig opziens te verwekken, en daarbij, onge-
merkt, hunne beurs te vullen. Aan zekere harp-
speelster, mejuffer JOLIE uit *Parijs*, is dit met
haar instrument gelukt. — Zij is, tot nu toe, de
eenige, welke hier onderwijs op de harp geeft,
zich hier, als het ware, heeft genationaliseerd,
en in zulk eene gunst staat, dat zij niet alleen
den toegang tot de eerste *Portugeesche* en *Brazi-
liaansche* huizen heeft, maar ook door allen zeer
wordt geliefkoosd.

Dáár,

Dáár, waar mejuffer JOLIE onderwijs geeft, wordt zij in rijtuig afgehaald, en ook na het eindigen der les weder naar huis, of naar elders, gereden.

Zij ontvangt bezoeken *en grand genre*. Om zooveel mogelijk de gezelschappen, of liever het gezellige leven in *Rio de Janeiro*, te leeren kennen, liet ik mij ook bij de zoozeer gevierde harpspeelster aandienen, terwijl ik tevens, bij dit bezoek, het voornemen had, eenen van *Hamburg* met mij medegereisden jongen klavierspeler, die hier, met het les geven op de *forte-piano*, zijne fortuin hoopte te maken, haar, bij hare uitgebreide bekendheid, aan te bevelen.

Wij kwamen, ik en een *Franschman*, die mij aan de juffer wilde voorstellen, voor een klein huis, waar ons, na het gewone handgeklap, volgens landsgebruik, eene oude zeventigjarige negerin, met een affchuwelijk gelaat, de huisdeur opende. Zij bragt ons, eenen donkeren trap op, naar een klein vertrek, met eene schuinsche zoldering, gelijk bij ons de vlieringen. Hier zat mejuffer JOLIE, op eene houten met stroo gevlochtene sofa, hebbende een voetbankje onder hare voeten; naast haar zat een oude *Braziliaansche* geestelijke. Aan beide zijden der sofa stonden vier stoelen op eene rij. Zij ontving mij zeer beleefd, en met eenen zwaai van woorden, die, in dit vertrekje,

eene zonderlinge uitwerking op mij maakten. Toen ik, na hare beleefdheden te hebben beantwoord, met mijn verzoek, betreffende den jongen klavierfpeeler, voor den dag kwam, antwoordde zij mij terftond, dat hare betrekkingen haar niet veroorloofden, eenen *Duitscher* aan te bevelen; doch ware het een *Portugees*, dan zou zij er gaarne alles toe bijdragen, om hem, door hare voorspraak, in de aanzienlijkste huizen der stad van dienst te zijn. Op die woorden, die mij, als *Duitscher*, zeer griefden, zag ik mejuffer JOLIE wat scherper onder de oogen, en schrikte voor de akelige, uitgeteerde, in een nieuwmoo- disch kleed gehulde gestalte — JOLIE genaamd, die alleen dragelijk kon worden door hare welbespraaktheid en het talent van haar harpspel.

Er kwamen bij haar verscheidene vreemdelingen, die haar verzochten, eenige *variatiën* op de pedaal-harp te spelen. Zij gaf aan die bedengheoor, en speelde met vele vlugheid, doch trok daarbij aan de sterke snaren, als een matroos op het schip aan de touwen, zoodat dezelve geen zuivere toonen, maar wel een dof getril van zich gaven. De *Portugeesche* en *Braziliaansche Fidalgos*, welke daarbij tegenwoordig waren, riepen; volgeestdrift: *Muito bonite! muito bonite!* Ik, om bij dit blijk van goedkeuring niet achterlijk te blijven, knikte eenige reizen met het hoofd. Mejuffer JOLIE verzekerde mij, dat zij eene scholierster van den

den beroemden NADDERMANN uit *Parijs* was, dien ik, in persoon, door den overledenen kapelmeester DUSSEC, te *Parijs*, leerde kennen, doch, volgens mijne geringe muzikale kennis en talent van oordeelen, schein dit het geval niet te zijn.

Toen de kapelmeester DUSSEC privaat-secretaris bij den hertog van *Benevent* was, verzocht hij mij, gedurende mijn verblijf te *Parijs*, in het jaar 1810, op zekeren middag bij zich. Ik kwam, en DUSSEC stelde mij zijnen vriend, den harpspeler NADDERMANN, voor. Na een kort gesprek, speelde de heer NADDERMANN het bekende zware concert van DUSSEC voor de *Forte-piano*, uit *G* mol, op de harp, met zooveel juistheid en vlugheid, dat ik verbaasd stond, en zoo speelde hij al de zware concerten van DUSSEC op de harp; wanneer mejuffer JOLIE, derhalve, eene scholierster van dien beroemden virtuoos is, strekt zij hem weinig tot eer,

Zij noodigde mij, voor den volgenden avond, op de thee, welke uitnoodiging van zulk eenen geliefkoosden persoon ik niet durfde van de hand wijzen, indien ik hier, bij de beschaafde *Portugeezen* en *Brazilianen*, niet als een *homme sans monde*, of een *Allemand sans politesse* wilde verschijnen; doch eigenlijk was ik verheugd, na deze eerste voorstelling, mejuffer JOLIE met haar gekras, de veelvuldige vereerders en de vliering, waarin eene

onverdragelijke hitte heerschte, achter den rug te hebben.

Den volgende avond, kwam ik, ingevolge der uitnoodiging, op de thee. Na dezelve werd er eene wandeling naar den openbaren tuin, op de terras aan de haven, voorgesteld. Een *Portugeesche* jonge *Fidalgo* geleidde mejuffer JOLIE, aan den anderen kant ging de *Braziliaansche* abt BANDÉRA, en naast dezen slenterde ik. Deze heeren spraken met mij geen woord, en zoo bleef ik ook stom. Eindelijk brak mejuffer JOLIE het zwijgen af, en zeide tegen de twee heeren, dat ik de zwager van den heer PINHEIRO DE FERREIRA was, waarop de abt BANDÉRA terstond met mij een gesprek begon. Hij sprak zeer goed *Fransch*, lag veel kennis en belezenheid aan den dag, en mengde onder het gesprek eenige schrandere aanmerkingen. Hij is een geboren *Braziliaan*, en heeft zijn vaderland nimmer verlaten.

Toen wij op de terras bij de haven kwamen, besproeide de jonge *Fidalgo* zijne jonge leidsvrouw met water; of dit nu eene soort van *galanterie* in dit land moet heeten, dan of het uit scherts, of zekere vertrouwelijkheid, geschiedde, weet ik niet, zooveel hoorde ik echter, dat de harpspeelster riep: „*Mon Dieu! Mon Dieu! Que faites vous? Vous me pouvez faire mal!*” — De jonge *Fidalgo* boog zich hierop, gaf een antwoord,

woord, dat aardig moest heeten, en de klucht was afgeloopen. Wij slenterden eenige malen de terras op en af, en gingen toen tegen negen ure naar huis. De heer BANDÉRA verzelde mij naar mijne woning, en de jonge *Fidalgo* bragt mejuffer JOLIE naar huis.

Volgens hetgeen mejuffer JOLIE zelve mij gezegd heeft, is haar voornemen, om nog maar eenige jaren in *Rio de Janeiro* te blijven, ten einde dan de rijkelijke belooning voor hare bekwaamheden mede naar *Europa* te nemen, en aan de gunstbetuigingen der *Portugeezen* en *Brazilianen* den rug toe te keeren.

Bij deze harpspeelster moet ik nog gewagen van eene zoogenaamde *Aeools*-harp, zijnde eene kar, met vier osfen bespannen, welke dezen aardigen naam aan den luimigen inval van eenen *Diplomaat* te danken heeft. Het zijn, namelijk, karren, die door vier osfen worden getrokken, welke niet aan den kop, maar aan den hals, zamengekoppeld zijn. De osfen trekken echter, als bij ons, met den kop, maar het jok is anders. Rondom den wagen zijn spits toeloopende palen geslagen, opdat de lading er niet kan afvallen. De wielen dezer karren zijn niet met ijzer beslagen, en worden nooit gesmeerd; derhalve ontstaat er door de wrijving van het, door de hitte, uitgedroogde hout, en door het drukken van den last der

karren, een gekras, dat het in de nabijheid naauwelijks is uit te houden, en het trommelvlies gevaar loopt, te barsten. In den beginne verbeeldde ik mij, op eenigen afstand, den hoorn van eenen koeherder te hooren. Hoe digterbij de kar kwam, des te krasfender werd het geluid, en des te spoediger verdween mijn vermoeden.

In de omstreken van *Rio de Janeiro* zijn er veel zoodanige karren; daar nu de wegen tusssen de rotskloven zeer smal zijn, moet het knetteren der wielen daartoe dienen, dat de voerlieden elkander reeds op eenen afstand hooren, en gepaster tijd voor elkander kunnen wijken. Wanneer er twee personen naast zulk eene muzikalishe kar met elkander spreken, dan moeten zij uit al hunne kracht schreeuwen, om zich te doen verstaan, en echter is het dikwerf nog onmogelijk.

Op den afstand van bijna eene vierde mijl is dit krasfende geluid, vooral wanneer men zich op eenen heuvel, of op de eene of andere verhevenheid, bevindt, zoo onaangenaam niet; het verliest dan dat raauwe en akelige, hetwelke iemand in de nabijheid bijna razend zoude maken, en heeft eenige gelijkenis met den toon der *Acools*-harp.

Hoezeer ook dit gekras een minder muzikalisch oor treft, blijkt uit het volgende. Toen ik te *Cathede* woonde, reed zulk eene kar voorbij eene
wen-

wende , waarin twaalf *Engelsche* matrozen zaten te drinken ; zij sloven alle op , terwijl zij het geluid der kar nabootsten , volgden dezelve een eind weegs , en smeten er met hunne hoeden naar.

XV.

Policie. Kapitaes do matto. Bosch-negers. Wreedheden der negers , bij het vangen van eenen reiziger. Straf der weggeloopenen slaven. Policieverordening. Getal der inwoners. Namen der straten. Nummers der huizen. Verlichting des nachts. Doode honden en muil dieren. Waterleidingen. Brand. Dooden en stervenden.

De inrigting der policie in *Rio de Janeiro* heeft veel goeds. De policie zelve is op eenen *militairen* voet , in den Imaak der *Pruissische gens d'armes* , ingerigt , en bestaat uit bijna duizend man. Hare kleeding is donkerblauw met breede gele lisen. De officieren dragen gouden lisen. Zij zijn gewapend met een geweer en eene sabel , en betrekken de wacht met de *militairen* , die zich

nog in de stad bevinden. Eene politie-wacht bestaat uit eenen onderofficier en twaalf man. Ook in de omstreken der stad heeft deze politie verscheidene wachthuizen. Zij maakt dikwerf *patrouilles* van drie of vier man door de stad en in de omstreken. Mijn verblijf te *Rio de Janeiro* was van al te korten duur, om naar den ganschen omgang van hare verrigtingen onderzoek te doen. Hare schoone montering, waarin zij dagelijks zeer zindelijk voor den dag komt, en haar menigvuldig *patrouilleren* wekten in het bijzonder mijne opmerkzaamheid op.

Tot dit politie-korps behooren ook de reeds genoemde *kapitaes do matto* (bosch - kapiteins), die echter eene geheel bijzondere klasfe vormen. Het zijn vrije negers en *Mulatten*, welke onder eenen bevelhebber staan, doch geene soldij, maar alleen eene zekere somme voor elken weggelooopen' en levendig teruggebragten neger bekomen, hetwelke de meester van den ontvlugten slaaf hun moet betalen; want zoolang dit niet geschiedt, wordt hem de slaaf uit de openbare gevangenis niet uitgeleverd.

Deze *kapitaes do matto* hebben, zoo als mij gezegd werd, eenen onaangename post en handen vol werks, om de weggelooopenen, welke boschnegers genaamd worden, weder op te vangen, en ondanks al hunne opmerkzaamheid, ver-
za-

zamelen zich achter hen geheele rooverbenden, welke de wegen in de binnenlanden gevaarlijk maken. De *kapitaes do matto* zijn gewapend, doch bedienen zich dan alleen van de wapens, wanneer zij wederstand vinden. De negers, welke, bij eene schermutseling met deze politie-bedienden, gesneuveld zijn, worden de hoofden afgeslagen, en deze aan het geregt gezonden, hetwelke die, ter waarschuwing voor anderen, op ijzeren stangen, aan de hoeken der voornaamste straten laat ten toon stellen.

Volgens ESCHWEGE, begaan deze boschnegers alle mogelijke wreedheden, wanneer zij eenen reiziger alleen, doch vooral eenen boschjager, kunnen betrappen; daarentegen zijn zij zoo laf, dat vijftig hunner het dikwerf niet wagen, drie of vier reizigers aan te vallen. Het geringste en meest gebruikelijke, wat zulk een ongelukkige, die in hunne handen valt, heeft uit te slaan, bestaat daarin, dat hem een dik hout, als een gebit of toom, wordt in den mond gegeven, en met een touw zoo vast achter aan het hoofd wordt zamengebonden, dat dikwerf de mond aan beide zijden opensplijt. De handen worden hem dan op den rug aan eenen boom vastgebonden, en zoo verlaten zij hem, tot het toeval iemand voorbij voert, die hem verlost. Vele worden er ook door hen tot gesnedenen gemaakt, en andere met de grootste wreedheid gedood. Bij *Villa Rica* be-
vin-

vinden zich vooral groote rooverbenden, die daar veel kwaads stichten, wjl de politie aldaar niet in den besten toestand is.

De weggeloopene slaven krijgen ijzers met ketens aan de voeten, en eenen ijzeren ring om den hals, waaraan een lang stuk ijzer gehecht is, dat, ter waarfchouwing van anderen, boven het hoofd uitfteekt.

De politie in de ftad is, in vele opzigten, voorbeeldig, offchoon de ftad met de voorfteden eene niet geringe uitgestrektheid heeft; men kan zich gemakkelijk een begrip maken van hare grootte, naar hare menigte inwoners, welke, de negers daar onder begrepen, over de 100,000 zielen wordt gefchat. De straten zijn met bordjes aan de hoeken voorzien, waarop hare namen, met zwarte letters, gefchilderd ftaan. Zoo is aldaar eene *Rua da Fidalgo*, eene *Rua dos Invalidos*, eene *Rua de St. Pedro*, eene *Rua da Candallaria*, eene *Rua da Mizericordia*, eene *Rua da Gloria*, eene *Rua do Rofario*, enz. De huizen hebben er nommers, en de verlichting des nachts, door middel van lantaarnen, is, in sommige straten, zeer goed. De straten zijn vrij zindelijk, flechts nu en dan vindt men doode honden op dezelve liggen, welke, eer zij door de groote hitte verteren, eenen walgelijken reuk van zich geven; zoo vindt men ook doode muildieren aan den oever der zee,
niet

niet verre van *Gloria* en van *Cathedra*. Derhalve kan men er, uit hoofde van den stank, in verscheidene dagen, den oever niet bezoeken.

Het water, ten gebruike voor de stad, stroomt van de heuvels door waterleidingen, en wordt naar verscheidene schoone fonteynen op de openbare pleinen geleid. Daar er nu zeer vele lieden van deze fonteynen ver af wonen, moeten zij er steeds personen op na houden, die het water voor hen halen. Vele menschen uit de lage volksklasse leven van het verkoopen van dit water, dat zij in groote, aardig gefatsoeneerde kruiken, waarin het koel blijft, rond dragen. Bij deze fonteynen is, in het onvruchtbare en drooge seizoen, dikwerf zulk een gedrang, dat de waterdragers soms uren lang moeten wachten, eer zij hunne vaten kunnen vullen. Het water smaakt zeer goed, en wanneer het goed wordt bewaard, blijft het ook koel en aangenaam. Bij den waardigen oversten en *ingenieur-brigadier* VON CAULA heb ik dit water, vooraf door eenen dropsteen gezuiverd, gedronken; het was zeer koel en smaakte voortreffelijk,

Brand ontstaat hier zeer zelden, en wanneer er in het eene of andere huis brand uitbarst, is dezelve niet gevaarlijk, wijl het hout, waarvan balken, deuren, trappen, enz., gebouwd zijn, zoo vast en hard als steen is, en bijna in het

ge-

geheel niet brandt; vandaar gaat men, over het algemeen, hier ook zeer roekeloos met vuur om. In *Cathede*, waar ik woonde, is het gebruik, dat, wanneer men schielijk vuur wil hebben, de neger hetzelfde van dezen of genen nabuur, of uit eene *wende* haalt; hij loopt dan met een brandend hout, zoo lang als een halve arm, over de straat, en gaat met die rookende en stinkende fakkel, door het woonhuis, naar de keuken.

De gevangenisfen zijn hier, naar men zegt, afschuwelijk en hoogst ongezond, hetgeen ook ligt te gelooven is, daar zij, voor het meeren-deel, vol slaven zijn, over welker gezondheid, wel- of kwalijk-varen, de politie juist niet zeer schijnt te waken.

De dooden worden hier in eene foort van doodkist, die open en zonder deksel is, naar der-zelfver rustplaats gedragen. Wanneer een zieke hier ligt te zieltogen, en hem het avondmaal wordt toegediend, staan er voor de deur eene menigte *Portugeezen* en personen van de kleur, die zingen; zij schreeuwen daarbij zoo geweldig, dat, wanneer de zieke nog niet gestorven is, hij zekerlijk van dit rumoer moet sterven.

XVI.

Spel. Faro-bank. Het wegbrengen der zieken. Schouwburg. Processien. Handel. Lakenwinkels. Boekdrukkerij. Nieuwsblad. Schatting, aan de schepen opgelegd. Sluikhandel. Fabryken en manufakturen.

Ik hoorde van eenige *Portugeezen*, dat te *Rio de Janeiro*, naast den schouwburg, in een koffijhuis, heimelijk eene *faro-bank* werd gehouden, waaraan men zich nogtans wel in acht moest nemen, te spelen, wijl de heeren zich daarbij van fijne kunstgrepen en bedriegerijen bedienden; ook was het juist niet zeer welvoegelijk, derwaarts te gaan. In eenige fatsoenlijke gezelschappen hadden ook dezelfde misbruiken bij het *Whist*-spel plaats; dus gaat het ook hier, als in alle groote steden van *Europa*. Dit, in het duister rondsluipende kwaad zal niet eer worden uitgeroeid, voor dat het bestuur meer ernstige maatregelen zal nemen, en elken valschen speler, zonder onderscheid en aanzien des persoons, streng bestraffe. Vele families zijn, door het spel, ongelukkig geworden, en tot den bedelstaf gebragt. Menig hoopvolle jon-

jongeling van de beste grondbeginselen is door eenen, bij hem aangewakkerden, hartstogt voor het spel in deszelfs maalfstroom medegesleept; want de zoodanige misdadigers, die bij hem deze drift aankweekten, zoeken hem dan, uit eene foort van medelijden, in hunne strikken te lokken, en wijden hem in de kunstgrepen der valsche spelers in, waardoor hij misdadig, en eindelijk door den schrikkelijksten gewetensangst gepijnigd wordt.

Eene zeer doelmatige inrigting vond ik, in *Rio de Janeiro*, om zieken weg te brengen, hetgeen men zelfs in menig groote stad van *Europa* niet schijnt te kennen. Men bedient zich, namelijk, tot dat einde van hangmatten, die boven met een snoer kunnen worden te zamen getrokken, zoodat men den zieken niet kan zien. Twee menschen dragen den zieken, in deze mat, aan eenen sterken ronden houten stang op de schouders. Ieder, door eene been- of armbreuk verminkte, of aan eenig ander ongemak lijdende persoon kan hierin, zonder schokken noch stootten te ondergaan, zeer zacht worden gedragen.

In *Hamburg* heeft men, tot dat einde, op alle wachten, korven, waarin eene matras en een hoofdkussen liggen; offchoon deze van groot nut zijn, loopen zij te veel in het oog, en zijn derhalve lastig voor de zieken, hetgeen ik zelfs heb
on-

ondervonden, toen ik, in het vorige jaar, in *Hamburg*, met mijnen gebroken voet, uit de eene woning in de andere, in zulk eene korf werd gedragen. Het gebeurde in de maand mei, des avonds na negen ure, en echter volgden er, uit nieuwsgierigheid, meer dan twee honderd menschen.

Deze schouwburg wordt te zeven ure geopend; het scherm gaat echter eerst ten acht ure op. Een half uur voor den aanvang wordt er licht opgestoken: tot zoolang zit men in donker. Of dit nu plaats heeft, uit hoofde der hitte, opdat de kaarsen niet te vrbeg versmelten; of uit zuinigheid; kan ik niet zeggen. Gedurende de vertooningen, gaat het er, uitgenomen de luidruchtige blijken van goedkeuring, vrij bedaard toe. Valt er een beschonkene van de bank, zoo als dit, gedurende mijne aanwezigheid, verscheidene malen op de eerste rangen plaats vond, dan blijft hij, gedurende de vertooning, gerust liggen; want niemand let daarop, noch bekreunt zich om hem.

De *processiën*, die hier, gelijk in andere kato-
lijke landen, zeer dikwerf plaats grijpen, waren
mij niet nieuw, zoomin als aan iederen vreemde-
ling, die dezelve, zekerlijk, tallooze malen in an-
dere kato-lijke oorden zal hebben gezien; slechts
met dit onderscheid, dat hier de blanken met de

H

lie

lieden van de kleur, bij zulk eenen plegtigen optocht, een zonderling contrast vormden. Wanneer de geestelijke met het *venerabile* komt, moet een ieder nederknielen, al ware het ook in den diksten modder; ik zou het niemand raden, van welken Godsdienst hij ook zij, te blijven staan; hij zou zekerlijk door het gepeupel, dat hier zoo als overal is, op het gruwelijkste worden mishandeld.

De handel in het groot en klein is hier zeer levendig, de eerste vooral met *Engeland*. De artikels van uitvoer bestaan in katoen, koffij, suiker, huiden, talk, paardenhaar, vederen, rijst, tabak, indigo, verscheidene gekleurde houten, eenige apothekers-waren, goud en edelgesteenten, enz.; de twee laatste artikels zijn tegenwoordig zeer schaarsch; daarentegen worden ingevoerd: ijzer, staal, koperen gereedschap, meel, zout, vooral van *Cap verd*, grove wollen stof, porselein, glaswerk, kruid, hoeden, laarzen, schoenen en allerlei *Neurenberger* waren; men kan derhalve de schoonste *Engelsche* en *Fransche* goederen dikwerf goedkooper dan in *Berlijn* bekomen, wijl *Rio de Janeiro* van alle mogelijke waren uit *Frankrijk* en *Engeland* voorzien, ja, overladen wordt. Een paar zeer goed gemaakte *Engelsche* schoenen kost negen *Patakas* ($4\frac{1}{2}$ *Pruisische* daalders), een paar *Fransche*, daarentegen, slechts vier of vijf *Patakas* (2 tot $2\frac{1}{2}$ *Pruisische* daalders); laarzen zijn hier zeer duur.

La-

Lakenwinkels vindt men hier in groote menigte, vooral in de kleine straten, waar bijna in elk huis zich een schitterende met fijne lakens voorziene winkel bevindt; zoo ook winkels met katoenen, zijden en andere goederen.

Prentenkoopers zijn hier ook; boekhandelaars en boekbinders heb ik hier niet gezien: ook is er slechts eene enkele boekdrukkerij te *Rio de Janeiro*, en nog wel voor koninklijke rekening; men kan zich derhalve gemakkelijk een begrip vormen van de weinige gelegenheid tot geestbescheiving en van den dwang aan de drukpers opgelegd. De voornaamste bezigheid dier drukkerij bestaat in het drukken van eene krant in de *Portugeefche* taal, die twee of drie-maal 's weeks het licht ziet, en waarin artikels uit de *Morning-Chronicle* en uit *Fransche* nieuwsbladen, behoorlijk versneden, worden opgenomen. Ik heb den inhoud dier krant, bij eene langzame en herhaalde lezing, vrij wel kunnen verstaan, zoo gemakkelijk is de *Portugeefche* taal, wanneer men slechts een weinig *Fransch* en *Latijn* verstaat.

Elk vreemd schip, dat aankomt, moet, voor de medegebragte vreemde goederen, volgens eene vaste bepaling, zonder onderscheid, vijf en twintig ten honderd tol betalen; *Engelsche* schepen betalen voor hunne ladingen slechts vijftig ten

honderd. Voor elk koopvaardijfchip, zoolang het in de haven van *Rio de Janeiro* voor anker ligt, moet, iederen dag, eene belasting van duizend *Rees*, bijna $1\frac{1}{2}$ daalder *Pruisf.*, worden opgebracht. Te *Bahia* betaalt men, naar hetgeen mijn scheepskapitein verzekerde, 'sdaags van de aankomst, vier duizend *Rees*, en even zooveel bij het vertrek. Voor de overige dagen, waarop het ten anker ligt, betaalt men dagelijks twee duizend *Rees*.

De fluikhandel wordt hier zeer streng gestraft; in weerwil van dat, bevindt zich hier, naar men verzekert, een groot aantal fluikhandelaren; ja, zelfs aanzienlijke personen laten zich met dezen verboden tak van geldwinning in, en leiden daardoor een zeer gemakkelijk leven.

De fabrieken en manufakturen zijn hier nog meerendeels in hare kindschheid. — Er is hier ook eene speelkaarten-fabriek, welke eerst voor koninklijke rekening werd gedreven, doch thans aan eenen privaat-ondernemer is verpacht.

XVII.

Dokter RITTER uit Berlijn, als marchand ambulat. Ontrouw zijner echtgenoot. Uitventen met porselein. Aanstelling als geneesheer bij de Zwitserfche kolonie. Benoeming tot lijfarts te Santa-Cruz. Huwelijksbetrekkingen.

Onder de winkeliers en uitventers, was mij een landsman, dokter RITTER uit *Berlijn*, als *marchand ambulat*, merkwaardig, en vooral reeds daarom, wijl ik eerst zijne kennis, te *Rio de Janeiro*, in huis van mijnen zwager, moest maken, die hem, met zijnen oudsten zoon JULIUS, aan tafel had genoodigd. Hij klaagde mij en mijne dochter, onder eenen vloed van tranen, terstond zijne rampen en ongelukken. Behalve zijne bekende langdurige en ongelukkige reize herwaarts, was hem nog onderweegs zijne vrouw, door eenen goudsmid, die uit *Berlijn* was medegekomen, verleid en ongetrouw geworden. Zij was te *Fernambuco*, met haren *cicisbeo* en de drie overige kinderen, achtergebleven, en had haren troosteloozen gade in weinige woorden gemeld, dat zij

voornemens was, met den heer LEHR, den goudwerker, te leven en te sterven. Ik troostte den armen man, zoo goed als ik kon. Aan tafel, waarop eenige goede *Europeesche* spijsen dampen, en de wijn in de glazen blonk, werd het droevige gelaat van den dokter meer opgeruimd en vrolijk; de vrouw, de goudwerker en de kinderen waren vergeten, en zijn medegebragt porselein kwam nu in derzelver plaats, en maakte het gesprek aan tafel uit. Hij sprak slechts van de hooge prijzen, waarvoor hij voornemens was, het porselein af te zetten, enz.

Toen ik in *Cathede* woonde, zag ik den heer RITTER, als *marchand ambulant*, zeer dikwerf voorbij mijn huis gaan, hebbende eenen neger achter zich, die eene groote plank met porselein op zijn hoofd droeg. Hij zelf was geheel in het zwart gekleed, en *escarpin*, met eenen grooten *Franschen chapeau à claque*, met de *Pruisische nationale* kokarde versierd, onder den arm, en in het knoopsgat hing eene groote zilveren *médaille*. Men verbeelde zich nu dezen statig gekleeden arts, te *Rio de Janeiro*, bijna van huis tot huis gaande, en zijn porselein te koop vendende! Hij bezocht, met zijn porselein, onophoudelijk de voornaamste bewoners van *Cathede*, als: den *Engelschen* konsul SHAMBERLING; de gravin LINAR, weduwe van eenen *Portugeeschen* staats-minister en zuster van den voormaligen
Fran-

Franschen gezant, graaf St. MARSAN, te *Berlijn*; den graaf VIANA, admiraal der *Portugeesche* vloot; de weduwe van den overledenen *Portugeeschen* gouverneur te *Bahia*, gravin LA PONTE, enz.; de laatste, eene vrolijke en aardige vrouw, die veel gelijkenis had met *madame* SCHRÖCK te *Berlijn*, verzekerde mij lagchende, dat zij in het geheel niet had geweten, wat zij van den heer RITTER, terwijl hij haar dringend zijn porselein, had aangeboden, moest denken.

Op eenen anderen tijd kwam de heer RITTER, tegen den middag, in de grootste zonnehitte, met zijnen met porselein bepakt neger, bij den *Russischen* konful-generaal en wereld-reiziger, den heer VON LANGSDORFF, bij wien ik mij juist ook bevond. Gansch afgemat van de hitte, toonde hij terstond zijn porselein aan de vrouw des huizes, en aan eene van hare vriendinnen, zijnde zekere mevrouw MARKS; de laatste zocht eenige koppen onder het ouderwetsche porselein uit, onderwijl dat dokter RITTER zijnen rok, in aller bijzijn, uittrok, en zijnen breeden, door de hitte geheel met zweet bedekten rug aan het gezelschap vertoonde. Toen de aardige, kleine *Portugeesche* mevrouw MARKS dit grappige schouwspel, dat door de vuile graauwe voering van het vest nog werd verhoogd, zag, riep zij uit: „*Mon Dieu ! Mon Dieu ! je ne peux plus choisir ! fi ! fi !*” en spoedde zich met de gastvrouw, mevrouw

VON LANGSDORFF, naar een ander vertrek. Of-
schoon ik, gedurende mijn verblijf te *Rio de Ja-
neiro*, niet zeer tot lagchen gezind was, deed
dit tooneel mij nogtans van lagchen schateren,
zoo als ook den heer VON LANGSDORFF.

Door den dood van den geneesheer der aange-
komene kolonie *Zwitsers*, kreeg dokter RITTER,
op voorpraak van den *Pruissischen* gezant,
den graaf VON FLEMMING, dezen post, die hem
zeer te stade kwam, daar hij anders, als genees-
heer, te *Rio de Janeiro* weinig fortuin zoude
hebben gemaakt, wijl zich aldaar veel *Kransche*,
Engelsche en *Portugeesche* geneesheeren bevin-
den.

In eenen brief, dien hij uit *Canta Gallo*, de
volkplanting dier kolonie, aan den heer VON
LANGSDORFF schreef, beklagde hij zich zeer over
zijn noodlot, en scheen met zijne aanstelling als
geneesheer bij het hospitaal der kolonie in het
geheel niet tevreden te zijn. Dit geschiedde kort
voor mijn vertrek van *Rio de Janeiro*. Eenige
maanden na mijne aankomst in *Berlijn*, zag ik
aldaar eenen brief van dokter RITTER, waarin
dezelve aan zijne vrienden en bekenden mededeelt,
dat hij tot lijfarts des konings te *Santa-Cruz* was
benoemd. Ik begrijp niet wel, hoe de heer RIT-
TER dezen post bij den koning kan bekleeden,
daar hij, behalve zijne moedertaal, geen andere
vreem-

vreemde taal kent, en hier de lijfartsen des konings reeds eene gewigtige rol spelen, en met de groote huis-orden versierd zijn. Een brief van aanbeveling van den geheimraad HUFELAND aan de kroonprinses van *Portugal* kan hem zekerlijk van groot nut zijn geweest, maar de benoeming tot lijfarts trek ik toch nog een weinig in twijfel, wijl Godsdienst, taal en het *savoir vivre* hier mede in het spel komen, waarmede, wanneer ik mij niet vergis, dokter RITTER nog te strijden heeft.

Santa-Cruz is een klein stadje, bijna twaalf uren van de hoofdstad gelegen, waar de koning een lustflot heeft, op hetwelke hij zich jaarlijks een paar maanden ophoudt. De omstreken aldaar zijn zeer schoon, en daar de groote weg naar *Minas*, enz., daar dóór voert, is er ook geen gebrek aan levendigheid en omgang, wijl er dagelijks transporten met levensmiddelen uit het binnensfe, door *Santa-Cruz*, naar de hoofdstad gaan.

Uit hoofde der ongelukkige huisfelijke betrekkingen van dokter RITTER moet ik hier nog aanvoeren, dat ik van eenige scheepskapiteins, die voorgaven, hem naauwkeurig te kennen, heb vernomen, dat dit eene billijke straf des Hemels was, wijl de heer RITTER zijne tegenwoordige echtgenoot, te *Berlijn*, aan eenen anderen, op dezelfde wijze, vroeger had ontruikt. Bovendien

schijnt er eene zonderlinge verstandhouding tusschen deze twee echtgenooten plaats te grijpen; want in eenen brief van mevrouw RITTER, dien zij aan hare tante te *Berlijn* had geschreven, geeft zij voor, haren man op het teederste te beminnen, en wenscht vurig eene spoedige hereeniging met hem; ook zijn eenige plaatsen daarin, inderdaad, zoo treffend en roerend, dat men volstrekt niet kan gelooven, dat zij hem ongetrouwd is geworden, en echter klaagde hij mij zulks, onder eenen stroom van tranen.

Ik zal hier slechts eenige regels uit den brief van mevrouw RITTER, uit *Fernambuco*, van den 3sten September, 1819, aanvoeren, welke bewijst, dat de dokter te *Rio de Janeiro* mischien door jaloezij wordt gekweld. Zij schrijft:

„ Na vier weken, toen ik mij in de grootste
 „ vertwijfeling bevond, kreeg ik eenen brief van
 „ mijnen man, waarin hij mij meldde, dat hij
 „ gelukkig te *Fernambuco* was aangekomen, doch
 „ mij nog geen geld konde zenden, wijl het hem,
 „ ondanks alle moeite, nog niet mogelijk was
 „ geweest, iets te verdienen. In weerwil van den
 „ angst van alles ontbloot te zijn, gevoelde ik
 „ echter eene levendige vreugde van te weten,
 „ dat mijn man en kind gezond waren. Al onze
 „ reismakkers maakten nu, na de aankomst van
 „ den bode, aanstalten om te vertrekken; ook
 „ de heer LEHR trof met den aangekomenen voer-
 „ man

„man een akkoord tot zijne afreize. Verbeeld u
„nu mijnen toestand, lieve tante! Ik schreide
„bitter. Mijn hospes, een koopman, getroffen
„door mijne tranen, vroeg mij, of ik liever me-
„dereizen, dan hier achterblijven wilde; ik ant-
„woordde van ja. Hierop sprak hij met den
„heer LEHR en zeide hem, dat, wanneer hij
„voornemens was, mij met de kinderen mede
„te nemen, hij niet alleen drie paarden wilde
„geven, maar zich ook vergenoegde, wanneer
„hem het geld daarvoor eerst in *Fernambuco*
„wierd uitbetaald. De heer LEHR stemde hierin
„toe, en nam op zich, het geld over eene maand
„te voldoen.”

„Wij aanvaardden nu onze reis van *Rio Grande*
„naar *Fernambuco*. Alles ging goed, want de
„groote regentijd was voorbij; de rivieren liepen
„allengskens af, zoodat wij, bij het doorzwem-
„men der paarden, daarop konden blijven zitten,
„maar de weg was nogtans zeer moeilijk, niet
„alleen wegens het water, maar ook wegens de
„hooge bergen, waarover geen voetpad geleidt,
„De voerlieden gaan voorruit, en de reizigers
„volgen. De bergen zijn meestal door den re-
„gen afgespoeld, zoodat de paden dikwerf maar
„zoo breed zijn, dat het paard ter naauwernood
„deszelfs hoef daarop kan zetten. Na verloop
„van achttien dagen kwamen wij, ondanks de
„vele moeilijkheden en onophoudelijke regen,
„bui-

„buijen, gelukkig en gezond te *Fernambuco* aan,
„Welk een vrolijk vooruitzigt, mijnen man en
„zoon te kunnen omhelzen; maar ook deze
„vreugde mogt ik, na zulk een langdurig lij-
„den, niet smaken; want zij waren reeds sinds
„vijf dagen van hier naar *Rio de Janeiro*
„vertrokken, enz.”

Ik hoorde nu nog mondeling van de bloedverwanten van mevrouw RITTER en ook van andere personen uit *Berlijn*, welke de familie kennen, dat deze dame, nog kort voor haar vertrek van *Rio de Janeiro*, haar geheel vermogen aan haren echtgenoot, tot aankoop van porselein, enz., had gegeven, waaruit dus, zoowel als uit den brief, blijkt, dat zij het onmogelijk met haren man slecht konde meenen, en dat zij, alleen door de omstandigheden gedwongen, daar zij eerst in *Rio Grande* en dan in *Fernambuco*, telken reize, met hare drie kleine kinderen, door hem, zonder middelen werd achtergelaten, zich moest voegen bij den heer LEHR, die van *Berlijn* met haar was medegereisd. Ook hebben hare bloedverwanten haar gaarne met de kinderen in *Berlijn* willen houden, aangezien de onzekere uitkomst dezer reis, maar alleen de liefde voor haren man heeft haar bewogen, deze moeilijke reis in eenen hoogst zwangeren staat te ondernemen.

Mes

Men vergeve mij, voor het overige, deze kleine afwijking; dezelve betreft eenen landsman, wiens zonderling gedrag te *Rio de Janeiro* gemakkelijk eene vlek op de beschaving onzer medeburgers konde werpen.

XVIII.

Hof. Slot te St. Christophe. Ligging. Uitzigt. Galerij, Uitspanningen des konings. Karaktertrek van zijne goedhartigheid. Mijne voorstelling bij den monarch, door den Pruissischen gezant, den graaf VAN FLEMING. Kniebuiging, bij het ontmoeten van den koning, of van een lid der koninklijke familie. Kroonprins don PEDRO.

Het hof leeft hier, naar de omstandigheden, op eenen vrij schitterenden voet. De koning, met den kroonprins en de kroonprinses en nog drie zijner kinderen; de prinses MARIA THERESIA, weduwe van prins PETER KAREL van Spanje, met haren zoon, een kind van acht jaren; de prins don MICHEL van veertien jaren, die steeds

aan

aan den lintworm lijdt, en de zeer schoone prinses IZABELLA, wier gelaat sprekend gelijk op dat der biddende non, op het geëlieverwde schilderij van BARDOU, dat op de tentoonstelling van *Berlijn*, in het jaar 1804, zooveel bewondering gaande maakte, bewonen het slot te *St. Christophe*, anderhalf uur van *Rio de Janeiro*. De koningin, daarentegen, bewoont met twee harer dochters, de prinses MICHAEL MARIA van achttien, en de prinses JOSEPHE van vijftien jaar, het slot in de stad, op het plein aan de haven. Nog eene bejaarde prinses, zoo ik mij niet vergis, IZABELLA genaamd, woont in de stad.

Het slot van den koning te *St. Christophe* behoorde eertijds aan eenen rijken koopman, van wien het de koning, toen hij zijnen zetel van *Lisfabon* naar *Rio de Janeiro* verplaatste, kocht. Het heeft eene zeer aangename, eenigzins hooge ligging, en een buitengemeen bevallig uitzigt op stad en haven. Aan beide zijden zijn hooge rotsen en valleijen, die met een aantal landhuizen zijn bezet.

Het gebouw is van geen grooten omvang, heeft maar ééne verdieping en veertien vensters *en fronte*; thans worden er nog zijvleugels aangebouwd, om het meer uitgestrektheid te geven. Eer men aan het slot komt, moet men een groot plein over. Een ronde trap van bijna twaalf treden,

den, met eene ijzeren, groen geschilderde en met goud versierde, leuning voorzien, voert van beide zijden, naar den ingang van het slot, waardoor men terstond op eene galerij komt, die zoo lang als de voorgevel van het huis en bijna zes passen breed is. In deze kleine, maar zeer nette galerij, zijn veertien zeer breede schuiframen; de achtergrond is versierd met fraaije schilderijen in olieverw, welke verscheidene Godsdienstige tooneelen voorstellen; in denzelfden zijn een aantal deuren, die naar het binnenste van het slot voeren. Naast het slot is een wachthuis, dat door dertig of veertig man met eenen officier is bezet, die de wacht in het slot betrekken.

De weg van *Rio de Janeiro* naar *St. Christophe* is zeer aangenaam; eene kunstmatig aangelegde straat, aan beide zijden met landhuizen bezet, voert derwaarts; ook gaat men door eene goed gebouwde voorstad, veel naar eene kleine *Hernhutsche* stad gelijkende, welke *Catombi* heet.

Dit kleine, in eene romaneske strek gelegene, slot, waarop de koning in den kring zijner familie woont, heeft veel aantrekkelijks, vooral wanneer men daartegen de groote paleizen en kastee-len in *Europa*, waarin het stille geluk der huisfelijkheid deszelfs troon niet heeft opgeflagen, beschouwt.

De

De koning lijdt aan het voeteuvel. Men zeide mij, dat verscheidene koningen van *Portugal* aan deze kwaal waren gestorven.

Wanneer de koning uitrijdt, wat zeer dikwerf gebeurt, zit hij in eenen openen wagen, met vier schoone *izabel*-kleurige muildieren bespannen, en groet de voorbijgangers zeer vriendelijk. Met hem rijdt gewoonlijk de kleine *Spaansche* prins van acht jaar. Ook maakt de koning veel beweging te voet; wanneer, namelijk, zijn voet hem zulks veroorlooft; daarbij leeft hij zeer matig, en drinkt bijna nooit wijn. Op zijne gelaats-trekken is zijne algemeen bekende goedhartigheid te lezen. De volgende trek tot staving van de welwillende gezindheid dezes monarchs zal hier niet ten onpas komen:

De markies DE LOLÉ was, tot op het vertrek van zijnen koning en de vorstelijke familie naar *Brazilië*, deszelfs lieveling geweest, en genoot, derhalve, al die gunsten, welke met het vertrouwen van eenen vorst gepaard gaan; maar ondanks deze gunstbewijzen, ging hij, uit dankbaarheid, in het jaar 1807, tot de *Franschen* over, en diende in het leger van den maarschalk MASSENA, prins van *Esslingen*, tegen zijn vaderland. Nadat het regentschap in *Lisabon* zoowel zijne tegenwoordigheid, als die van andere rijks-grooten, bij het vijandelijke leger had vernomen,

werd

werd hij, naar landswetten, in het jaar 1811 ter dood veroordeeld. Het uitgesprokene vonnis werd in *contumacie* voltrokken, en de goederen, landerijen en bezittingen van dezen schuldigen werden ten voordeele der kroon in beslag genomen.

De markies verhaalt nu de geschiedenis zijner schuldvergiffenis op de volgende wijze (1):

„ Den 27sten Julij, 1817, kwam ik in de
 „ hoofdstad *Rio de Janeiro*. Ik stapte aan wal,
 „ in het karakter van eenen *Franschen* officier,
 „ en bezorgde bij de *Fransche ambassade* al de
 „ papieren, die mij voor dit oogenblik noodza-
 „ kelijk toefchenen, om zonder merkelijke hin-
 „ dernis mijn doel te bereiken. Ik nam mijnen
 „ intrek in eene herberg, in de straat *Santo An-
 „ tonio*, en maakte, den 29sten, mijne opwachting
 „ bij den eersten minister van staat, en sprak hem
 „ aan, met de volgende weinige woorden:

„ „ Ik bid uwe *excellentie*, de goedheid te
 „ „ hebben, aan zijne majesteit bekend te ma-
 „ „ ken, dat zich in deze hoofdstad bevindt
 „ „ AGOSTINHO DOMINGOS JOZÉ DE MENDON-
 „ „ CA (2), door niemand verzeld, dan alleen
 „ „ door

(1) Uit het *Portugeesche* oorspronkelijke woordelijk overgezet.

(2) De familie-naam van den markies.

„ „ door zijne misdrijven, en dat hij vast en
 „ „ onveranderlijk besloten heeft, voor de voeten
 „ „ van zijnen koning te sterven.” ”

„ De minister verzekerde mij, dat hij zich
 „ terstond zoude op weg begeven, om zulks
 „ aan zijne majesteit bekend te maken, waarop
 „ ik naar mijne woning terug keerde.”

„ Den 30sten, ten elf ure des morgens, werd
 „ mij, van wege de politie, bekend gemaakt, dat
 „ de koning besloten had, mij naar de vesting
 „ *Santa-Cruz* in bewaring te laten brengen. Ik
 „ vertrok terstond, verzeld van eenen beambte,
 „ en kwam den 31sten, des morgens te drie ure,
 „ aan. — Ik verzocht den beambte, aan dezul-
 „ ken, die er belang in stelden, berigt te geven
 „ van mijne omstandigheden, die ten minste van
 „ dien aard waren, dat zij mij op eene mensch-
 „ lievende behandeling in de gevangenis aanspraak
 „ gaven.”

„ Hierop vertrok de beambte, welke edelmoe-
 „ dig genoeg was geweest, boven op mijn va-
 „ liesje mijne beurs te laten steken; ik werd
 „ daarna aan eenen anderen beambte overgegeven,
 „ die een beschaafd en zeer beminnenswaardig
 „ man was, en zeer dikwerf het grievende mij-
 „ ner denkbeelden verzachtte, terwijl hij poog-
 „ de, mij op eenen gunstiger uitslag van het
 „ on-

„ onzekere noodlot, dat mij te wachten stond,
„ te doen hopen.”

„ Mijn treurige toestand had zulk eenen diepen
„ indruk op het edele hart zijner koninklijke
„ majesteit gemaakt, dat zij besloten had, mij te
„ voeden en te laven, waartoe het stellige bevel
„ werd gegeven, en van den 3den Augustus af,
„ werd mij, van wege het koninklijke huis, alle
„ mogelijke verkwikkingen bezorgd.”

„ Den 11den, werd ik voor de eerste maal ver-
„ hoord, en, verre af van mij te verdedigen,
„ of het verlangen aan den dag te leggen van
„ mij te regtvaardigen, bekende ik mijne misda-
„ den met al die omstandigheden, welke dezelve
„ verzelden. Mijne verklaring gaf aanleiding tot
„ vele vragen, die alle de hoofdzak betroffen.
„ Na een tijdsverloop van vijftien dagen, werd
„ het verhoor gesloten, en ik vernam toen: dat
„ de koning het tegen mij, in *Lisfabon*, gevelde
„ vonnis kortelings had bekrachtigd. Nu hield
„ ik mijn lot voor beflist; ondertusfchen be-
„ rouwde mij de ftap niet, dien ik zoo even
„ heb verhaald.”

„ Verscheidene grooten des rijks, mijne vrien-
„ den en bloedverwanten, zelfs mijne vijanden,
„ vielen den monarch te voet, hem smeekende,
„ mij ten minste van de doodftaf te bevrijden,

„ en onder hen bevonden zich vele edelgezinden ,
 „ die zich , te mijnen voordeele , beriepen op
 „ de uitstekende diensten , welke zij den staat had-
 „ den betoond. De standvastigheid van den mo-
 „ narch bewees , dat mijn noodlot beflist was ,
 „ en ik onderwierp mij aan hetzelfde met kalme
 „ bedaardheid ; ook een ieder verloor de hoop op
 „ mijne redding meer en meer , toen men den
 „ glorieijken krooningsdag zag voorbijgaan , zon-
 „ der dat de koning aan mij gedacht , noch van
 „ mij gesproken had.”

„ Twee dagen na het feest der troons-beklim-
 „ ming overhandigden eenige rijksgrooten , bij
 „ eene gepaste gelegenheid , den koning eene
 „ memorie. De souverain las die door , en zijne
 „ ernstige gelaatstrekken verrieden , dat hij niet
 „ wilde , dat er iemand voor mij sprak , en der-
 „ halve verwachtte ik elk uur het oogenblik
 „ mijner teregtstelling.”

„ Den 20sten Maart , 1818 , trad FR. CUSTO-
 „ DIO , vol blijdschap , in mijne gevangenis ,
 „ en zeide tegen mij : „ Gisteren avond kwam
 „ „ ik in 'skonings vertrek ; ik vond hem zeer
 „ „ opgeruimd ; hij zeide tegen mij : „ Weet ,
 „ „ „ FR. CUSTODIO , dat ik befloten heb , den
 „ „ „ markies DE LOLÉ genade te schenken.”—
 „ „ Ik kuste daarop de hand zijner majesteit , en
 „ „ vroeg verlof , de overbrenger van zulk eene
 „ „ blij-

„ „ blijde boodschap te zijn. De koning gaf te ken-
 „ „ nen, dat hij mijne bedoeling zeer goed keurde,
 „ „ en voegde er bij: „ Ja, ga, en zeg aart den
 „ „ „ markies, dat heden en morgen (1) de
 „ „ „ Godsdienst mij herinnert, hoe JESUS
 „ „ „ CHRISTUS zijnen vijanden heeft vergeven,
 „ „ „ dat ik Hem navolgen, en derhalve den
 „ „ „ minister het leven schenken moet.” „ „

„ „ Weinige uren daarna kwam er een bode,
 „ „ met het bevel mijner bevrijding, verzeld van
 „ „ het verlof, mij naar de hoofdstad *Rio de Ja-*
 „ „ *neiro* te begeven, terwijl het mij vergund
 „ „ werd, aldaar eene woning naar welgevallen te
 „ „ kiezen.”

„ „ Ik begaf mij toen naar dezelfde herberg,
 „ „ waar ik te voren reeds had gewoond, alwaar
 „ „ ik van het hof en andere aanzienlijke personen
 „ „ gelukwenschingen ontving. Drie dagen na mijn
 „ „ verblijf in genoemd huis, kwam er een man
 „ „ in mijne kamer, en stelde mij eenen damasten
 „ „ zak met geld en een verzegeld briefje ter hand.
 „ „ Op het oogenblik, dat ik hetzelfde opende,
 „ „ vertrok de brenger, zonder antwoord af te
 „ „ wachten; de inhoud van het briefje was:
 „ „ Vier millioen *Rees* (4,800 *Spaansche* daal-
 „ „ „ ders)

(1) Het was paschen.

„ „ ders) voor den markies DE LOLÉ, om zijn
„ „ lijden te verzachten.” ”

„ Ik herkende het handschrift, en waardeerde
„ hetzelfde meer, dan de ondersteuning zelve,
„ die eene waarlijk groote ziel mij zoo mildda-
„ dig had doen ter hand stellen.”

„ In den tijd van vijf weken kwam ik somwij-
„ len in de gelegenheid, den koning en zijne
„ verhevene familie te zien. — Ook zijne maje-
„ steit bespeurde' mij nu en dan, en liet mij
„ steeds in de gelukkige vooronderstelling, dat
„ zij mij niet, met ontevredenheid, noch verach-
„ ting, behandelde.”

„ Op zekeren namiddag ontmoette ik de verhe-
„ vene koninklijke prinses, die van hare gewone
„ wandeling terug keerde; hare hoogheid had de
„ goedheid te blijven staan, en mij te zeggen:
„ „ Zijt gij de markies DE LOLÉ?” Mijn ant-
„ woord was: „ Eens genoot ik die waardig-
„ „ heid — heden, uwe koninklijke hoogheid,
„ „ ben ik een ongelukkige, een gehaatte, die
„ „ in ongenade gevallen is.” ”

„ „ Markies, ik ben niet van uw gevoelen,”
„ hernam de prinses. „ Mijn vader, koning van
„ „ het vereenigde rijk, is uw vijand niet. —
„ „ Ik geloof,” hernam ik, „ genadige prinses,
„ „ dat

„ „ dat mijn koning niemands vijand is, maar ik
 „ „ ben verzekerd, dat ik nog geen en opregten
 „ „ vriend verdien.” — Om mij uit den toestand
 „ te redden, waarin hare koninklijke hoogheid
 „ mij bespeurde, naderde zij mij, en verleende
 „ mij de eer, hare hand te mogen kussen, waarop
 „ zij haren weg vervolgde, terwijl allerlei denk-
 „ beelden mij beftreden. — Vier dagen hield ik
 „ mij in mijne woning op, zonder uit te gaan,
 „ en deze tijd kwam mij te kort voor, om mij-
 „ nen toestand van alle kanten te overpeinzen. —
 „ Ik maakte duizenderlei gisfingen, en wilde nu
 „ dit, dan dat besluit opvatten, maar al mijne
 „ plannen werden verwoest door het folterende
 „ denkbeeld, wie ik was geweest — wie ik was —
 „ en wien ik had beleedigd.”

„ Den vierden dag, des avonds ten elf ure,
 „ kwam mijn vriend, de markies DE BELLAS,
 „ in mijne kamer, omhelsde mij, met tranen
 „ in de oogen, en sprak: „ De koninklijke
 „ „ prinses, die dezen avond bij den koning
 „ „ kwam, leidde het gesprek op het onderhoud,
 „ „ dat zij met u had gehad. Zij was zoo teer-
 „ „ gevoelig, den koning te zeggen: „ Ik zal
 „ „ „ het hart mijns vaders daardoor niet belee-
 „ „ „ digen, dat ik voor den markies DE LOLÉ
 „ „ „ smeek, want ik wil niet, dat iemand
 „ „ „ het denkbeeld koestere, alsof aan eene
 „ „ „ prinses het einde eener daad te danken

„ „ „ ware, welke een koning zoo grootmoedig
 „ „ „ had begonnen.” „ ”

„ „ „ Ik bediende mij van die gelegenheid, en
 „ „ „ sprak: „ Ik zou die reeds hebben volvoerd,
 „ „ „ indien ik AGOSTINHO DOMINGOS JOZÉ DE
 „ „ „ MENDONCA ware. — En hoe dan,” vroeg
 „ „ „ de koning. „ Ik zou mij voor de voeten uwer
 „ „ „ majesteit werpen, en daar het einde mijner
 „ „ „ ellende afwachten. — En waarom heeft de
 „ „ „ markies DE LOLE dezen stap niet gedaan;
 „ „ „ wacht hij, dat ik hem zal opzoeken?” —
 „ „ „ Ik kuste den koning de hand, en verwijderde
 „ „ „ mij terstond, om u bekend te maken, dat
 „ „ „ de koning overmorgen naar deze hoofdstad
 „ „ „ komt, en dat gij u gereed houdt, zonder u
 „ „ „ een woord te laten ontvallen van hetgene ik
 „ „ „ u heb gezegd. Vaarwel.” Met deze woorden
 „ „ „ vertrok de markies DE BELLAS, en ik was als
 „ „ „ buiten mij zelve, terwijl het mij voorkwam,
 „ „ „ alsof ik in eene andere wereld leefde.”

„ „ Twee dagen daarna wachtte ik, derdehalve
 „ „ „ mijl van de hoofdstad, mijnen koning af, en
 „ „ „ op eenen afstand, die mij doelmatig toefcheen,
 „ „ „ wierp ik mij, midden op den weg, op de kniën.
 „ „ „ Zoodra de koning naderde, liet hij zijnen *pa-*
 „ „ „ *lanquin* stil houden, en vroeg mij minzaam:
 „ „ „ Wat begeert de markies? — Uwe majesteit te
 „ „ „ herinneren, dat mijne ontroostbare familie geen
 „ „ „ aan-

„ „ aandeel aan mijn misdrijf heeft, en dan voor
 „ „ de voeten van mijnen doorluchtigen monarch
 „ „ te sterven.” „

„ „ De markies heeft veel gewaagd, aan dit
 „ „ hof, zonder eenigen bijstand, te verschij-
 „ „ nen. — De deugden van uwe majesteit spoor-
 „ „ den mij aan, zulk eenen stap te onderne-
 „ „ men. — Spreek, markies, zijt gij er van
 „ „ overtuigd, dat ik u genade kan schenken? —
 „ „ Neen, uwe majesteit, mijne misdaden ver-
 „ „ oorloven zulk een denkbeeld niet.” Hierop
 „ „ keerde de koning zich tot zijn gevolg, en zeide:
 „ „ Hij is de eerste, die zich mijn hart aanver-
 „ „ trouwd en in mijne handen overgeleverd
 „ „ heeft.” — Toen sprak hij tot mij deze woor-
 „ „ den: „ Uwe misdrijven blijven hier begraven.
 „ „ Nooit zal ik mij dezelve meer herinneren.
 „ „ Ik geef u alles weder, zelfs mijne vriend-
 „ „ schap, om u te verzekeren, dat gij u in het
 „ „ geloof aan het hart van uw koning niet
 „ „ hebt bedrogen. — Kom aan het hof; geene
 „ „ plaats zal den markies DE LOLÉ worden ont-
 „ „ zegd.” „ Zooverre deze anekdote.

Toen ik en mijn neef, door de goedheid van
 den *Pruisischen* gezant, den graaf VAN FLEM-
 MING, aan den koning werden voorgesteld, droeg
 ik de *Pruisische* kavallerij-montering. De monarch,
 slechts in eenen eenvoudigen burgerrok gekleed,

waarop eene star praalde, ontving ons zeer minzaam. Hij vroeg mij in het *Fransch*: hoe lang ik had gediend, hoeveel tijds wij op die groote reis hadden doorgebracht, hoe mij dit land beviel, en welk eenen indruk de buitengewone hitte des lands op mij maakte? Hierop maakte hij eene vriendelijke buiging, en wij vertrokken. De koning gelijkt sprekend op den, in *Berlijn*, overleden bankier COHEN, zoowel in houding als manieren, welke opmerking mijn zwager ook maakte.

Vóór onze gehoorgeving, was de pauselijke *nuntius*, aan wien wij ook werden voorgesteld, bij den koning. Na ons werden de *Deensche* en *Nederlandsche* gezanten bij den monarch toegelaten. Dien avond, ten acht ure, begon het *baise-main*, waartoe, in de reeds genoemde galerij, toen wij uit 's konings vertrek kwamen, bijna honderd personen uit alle standen vergaderd waren, onder welke zich ook geheel in het zwart gekleede dames bevonden.

Tot een afzonderlijk gehoor gaat men, bij het inkomen der galerij, regtsaf, tot aan het einde toe, naar de vertrekken des konings; tot het *baise-main* gaat men ter linker zijde, waar, tegen acht ure des avonds, eene deur wordt geopend, die naar de groote *cour*-, of *baise-main*-zaal voert, die ik later uitvoeriger zal beschrijven.

Wan-

Wanneer de koning, of een ander lid der koninklijke familie, uitrijdt, moet elke *Portugees*, *Braziliaan*, enz., die hem ontmoet, het weder moge zijn, hoe het wil, uit den wagen stappen, en eene kniebuiging maken; alleen de vrouwen zijn daarvan uitgesloten. Vóór eenige jaren waren vreemdelingen ook aan deze lastige plegtigheid onderworpen, maar, sinds zekere gebeurtenis met eenen vreemdeling, is dezelve slechts bepaald tot de onderdanen des konings van *Portugal*, *Brazilie* en de *Algarven*. Toen, namelijk, de koningin, eenige jaren geleden, eens uitreed, ontmoette de floet, die haar verzelde, eenen man te paard, die niet terstond afklimmen en eene kniebuiging maken wilde. De twee vooruitrijdende *Fidalgos* sloegen naar hem met de fabel. De man, een vreemdeling van aanzienlijken rang, ging terstond weder aan boord van zijn schip, waar hij door al de vreemde gezanten werd bezocht. Deze gebeurtenis werd in stilte bijgelegd, en terstond daarop werd een bevel uitgevaardigd, dat zoodanige vreemdelingen, welke geene onderdanen des konings waren, van deze plegtigheid verschoond bleven.

Voor elk medelid der koninklijke familie moeten de aanzienlijkste personen van *Brazilie* nederknien, en hetzelfde de regterhand kussen. Dit heb ik zelf op den trap van het slot te *St. Christophe* gezien, waar de koning, met den jongen achtjari-

rigen *Spaanschen* prins, kwam aanrijden, en deze het eerste uitstapte, en op de smalle trappen, aan beide zijden, door de zoodanige personen, die reeds op het *baise-main* geweest waren, knielend ontvangen, en hem de regterhand, waarnaar zij alle grepen, gekust werd; even zoo viel de vergaderde menigte, daarna, toen de koning, uit hoofde van zijnen pijnlijken voet, naar boven werd gedragen, weder op den grond, en wie de nederhangende regterhand van den monarch konde bereiken, kustte dezelve.

De kroonprins, *don PEDRO*, moet een slecht gezigt hebben. Ik heb hem dikwerf ontmoet met zijne gemalin, de aartshertogin *LEOPOLDINE* van *Oostenrijk*, die steeds eenen ronden, grijzen manshoed draagt, wanneer zij van *St. Christophe* naar *Cathedre* reden, hetgeen bijna dagelijks gebeurde, maar, offchoon ik hem telkens behoorlijk groette, heeft hij mijnen groet nooit beantwoord, en echter zag hij mij steeds stijf in het gezigt.

Don PEDRO is, overigens, een schoon man, heeft dikke zwarte bakkebaarden, en ziet er, in zijne montering, uit, als een vlug *Fransch* officier.

De koning is, gelijk reeds gezegd is, uiterma-

mate vriendelijk , en zoo zijn het ook de overige leden der koninklijke familie , aan welke men , als vreemdeling , volgens de hof-*étiquette* , niet wordt voorgesteld.

XIX.

Pracht van het hof. Geleide der koninklijke familie bij het uitrijden. Feesten bij de aankomst der aartshertogin LEOPOLDINE van Oostenrijk , gemalin van den kroonprins.

De uitwendige pracht van het hof is overeenkomstig der koninklijke waardigheid. Rijdt een prins of eene prinses van den bloede uit , zoo wordt de wagen door eene soort van lijfgarde , bijna gekleed als onze huzaren , met bloote sabels verzeld. De koningin reed onder het volgende geleide: Vooraan reden twee kadetten of jonge edellieden , in dienst van het hof ; op deze volgden acht man der garde , en achter dezelve reed een bediende in donkerblauwe , met gekleurde boorden bezette , liverci , dragende eenen grooten drie-

driekanten hoed met zilveren lisfen op het hoofd, en, in plaats van den staart, eene lange vlecht, die met zwart lint, waarvan de einden in den wind wapperden, was vastgemaakt. Hij had tusschen zich en den hals van het paard een kistje, als een klein kinder-doodkistje, waarover een karmozijnrood *manchester* dek hing, hetwelk eene foort van schabel was, om uit het rijtuig te stappen; achter dezen bediende volgde de met vier muilezels bespannen wagen, waarin de koningin zat. Achter op den wagen stonden twee bedienden in de bovengenoemde liverei. Op den wagen der koningin volgde een dienstdoende kamerheer, in eenen kleinen, met twee muildieren bespannen, wagen. De liverei der bedienden was niet zeer zindelijk; de hoed zeer kaal en de lisfen morfig.

Wanneer de koning naar den schouwburg rijdt, hergeen zeer zelden, en slechts bij plegtige gelegenheden, zoo als op verjaardagen, enz., geschiedt, doch, gedurende mijne viermaandelijksche tegenwoordigheid in de hoofdstad, in het geheel niet gebeurde, is de vorstelijke familie daar ook bij tegenwoordig, welke, behalve met den koning, anders nimmer den schouwburg bezocht; .. de pracht, die dan in den schouwburg heerscht, is, naar men zegt, onbeschrijfelijk.

Men zeide mij, dat, bij huwelijken der koninklij-

lijke prinzen, en andere tot het hof behoorende personen, hier vele feesten, zoowel van den kant des hofs als van het volk, plaats grijpen; zoo, bij voorb., moet het huwelijk van den kroonprins, met de aartshertogin LEOPOLDINE van Oostenrijk, nu drie jaren geleden, hier zeer plegtig zijn gevierd geworden. Het volgende is mij uit eenen brief bekend, waaruit men de liefde van het volk voor hare regenten kan afmeten. In alle straten, waardoor de stoet der keizers-dochter ging, waren de huizen met zijden gordijnen en veelkleurige tapijten versierd; zelfs de straten waren met verscheidene bloemen en bladeren bestrooid. De weg van het zee-arsenaal tot aan de koninklijke kapel was met drie fraaije zegebogen bezet, die niet alleen van gedaante verschilden, maar ook op onderscheidene wijzen versierd, en met zinrijke opschriften voorzien waren.

Ten elf ure begaf zich de koningin, met de prinsessen en haren ganschen hofstoet, in zes wagens, naar het gemelde arsenaal; hierop volgden, te twaalf ure, de koning en de koninklijke prinzen, al de grootwaardigheid-bekleeders en aanzienlijke hofbeambten. Na twee ure kwam de stoet van het schip in de prachtig versierde straten, onder het gelui der klokken, en het gedonder der kanonnen van de vesting. Aan beide zijden der straat had de infanterij een *cordon* getrokken. De stoet werd geopend door eene afdeeling kavallerij; toen

toen volgde eene afdeeling koninklijke stalknechten te paard, waarvan er twee, ieder eene met rood damast bekleede schabel op het paard hadden; achter deze volgden de muzikanten der kavallerij; vervolgens acht stokkedragers te paard, de wapen-koningen, de herauten en de *justitie-corriger*, ook te paard, in groot *gala*. Op deze schitterende voorhoede volgden de koninklijke raden in wagens, met twee paarden, de opperstalmeester, opperhofmeester, de koninklijke kamerheeren in drie koninklijke wagens, welke ieder door vier bedienden te voet werd verzeld. Hierop volgde de luitenant der koninklijke garde, vervolgens de tweede opperstalmeester te paard, door bedienden te voet verzeld. Nu kwam de koninklijke, rijk met goud versierde, staatsie-wagen, met acht moedige rosfen bespannen, wier tuig met karmozijnrood fluweel overtrokken, en met goud versierd was. In dezen wagen bevonden zich de koning, de koningin, de aartshertogin en de kroonprins. Aan beide zijden van den wagen gingen kamerdienaars met bloote hoofden, en achter den wagen reed de kapitein der koninklijke garde. Achter dezen kwamen twee zeer rijk versierde wagens, ieder met zes paarden bespannen, waarin zich de prinsen en prinsessen van het koninklijke huis bevonden. Achter dezen wagen reed een regement kavallerij, en achter dit kwamen de ledige staatsie-wagen en de wagen der hofdames, kamervrouwen en andere hofbeambten, enz.

De

De dag werd doorgebracht met allerlei soort van vermakelijkheden, waarbij het volk op straat vrolijk door elkander liep, en onophoudelijk, op het plein van het paleis aan zee, hun *vivat* herhaalde. Des avonds ging de trein nog eens uit het paleis, onder het tooverachtige schijnsel van wasfakkels, door de verlichte straten en zegebogen naar het tuighuis, waar zich het hof inscheepte, en naar *St. Christophe* voer, waar insgelijks een schoone zegeboog was opgericht.

Deze feesten duurden drie dagen. Den eersten dag op zee, waar de aartshertogin, op het *Portugeesche* linieschip, *don JOHAN IV*, den ingang der haven pasfeerde, en de kamerheer, graaf *VIANA*, haar, in het koninklijke, rijk met goud versierde jagt, in naam des konings, te gemoet voer en begroette; naderhand begaven zich ook de koning, de koningin, de kroonprins en de gezamenlijke prinsen en prinsessen van het koninklijke huis, op de koninklijke galjoot, naar de aartshertogin. De aanblik der opgehaalde en gevierde vlaggen, der fraai uitgedoste matrozen, in het kort, van al de sierlijk opgetuigde schepen, enz., moet op dien vlakken waterspiegel prachtig zijn geweest. Des avonds van den eersten dag waren niet alleen de stad, maar ook het aan zee liggende tuighuis en alle forten en schepen, rijkelijk verlicht.

K

Den

Den tweeden dag geschiedde de boven beschrevene intogt, zoowel als de plegtigheid der inzegening van het jonge echtpaar in de koninklijke kapel; ook werden er feesten op het slot en in afzonderlijke huizen gevierd, ter eere van den dag.

Den derden dag stapte de keizerlijke gezant, graaf VON ELTZ, met de kamerheeren, aan wal, welke, de gezant, namelijk, in eenen koninklijken, met zes paarden bespannen, gala-wagen, en de kamerheeren, in drie andere wagens, naar het slot werden afgehaald, en waarbij zich de volksfeesten hernieuwden.

XX.

Betrekkingen tuschen den koning en zijne gemalin. Baise-main. Kleding der personen, welke deze plegtigheid bijwonen. Troon. Hofzaal. Wijze, waarop het baise-main plaats heeft. Muzijk voor het slot, gedurende de plegtigheid. Zes honderd handkussen. Groot-aalmoezenier, Markies DE LOLE. Dames. Feesten. Cour en gala op het slot in de stad. Raketten.

De koning leeft afgescheiden van zijne gemalin;
zij

zij bewoont, gelijk wij reeds gezegd hebben, met twee harer dochters, het slot in de stad, en de koning, met de overige kinderen, het paleis te *St. Christophe*. De koningin rijdt bijna dagelijks, verzeld van eene hofdame, naar *Cathedre*, de eenige wandeling in de nabijheid der stad, werwaarts geen gebaande, — zoo als naar *St. Christophe*, maar een zeer zandige — weg voert; alleen de partij van *Pota Fogo*, zijnde eene kom, achter *Cathedre*, een uurtje van de stad, levert eenige vergoeding voor den onaangename weg op.

Het *baise-main*, eene plegtigheid, welke ook in *Spanje* gebruikelijk is, wordt doorgaans alle dagen, tegen acht ure des avonds, door den koning, in deszelfs paleis, te *St. Christophe*, doch bij groote plegtigheden, in de stad, op het slot, in *gala*, na den Godsdienst in de slot-kapel, aangenomen. Indien de koning zich niet wel bevindt, of juist op dien tijd slaapt, of dat er een onweder opkomt, dat eenen sterken indruk op den monarch maakt, als wanneer hij zich opsluit en voor niemand te spreken is, wordt het aan de ten *baise-main* verzamelde personen, eerst na acht ure, afgezegd, waarop dan de schitterende vergadering van heeren en dames, die reeds eenige uren in de galerij van het slot, te *St. Christophe*, waar geene stoelen noch banken staan, te vergeefs hebben gewacht, weder kunnen vertrekken.

Tot het *baise-main* verzamelen zich, in de galerij, bij den ingang ter linker zijde: generaals, ministers, raden, geestelijken, in het kort, lieden uit alle standen, wijl een ieder deze plegtigheid, zonder onderscheid van rang, kan bijwonen, mits hij maar behoorlijk gekleed zij. Wie het regt niet heeft, montering te dragen, komt in eenen zwarten rok, wit vest, zwarte broek en laarzen, en met eene kleine kromme vergulde fabel, bijna eenen voet lang, op zijde, en, een *chapeau à claque* onder den arm. In zoodanige kleeding verschijnen alle personen, zonder onderscheid van rang, met dat verschil, dat dezulken, welke geene edellieden zijn, zoo als geleerden, kunstenaars, kooplieden, handwerkslieden, enz., geen kromme vergulde fabel dragen.

Indien de koning het *baise-main* aanneemt, wordt ten acht ure, soms ook later, wijl hij doorgaans te voren aan de vreemde gezanten in zijne vertrekken gehoor verleent, de deur der groote hofzaal geopend, waar de koning reeds onder eenen grooten troon, die de hoogte der zaal bekleedt, op eenen leunstoel heeft plaats genomen. Naast den koning staat een tafeltje met twee lichten, waarop hij de aan hem ter hand gestelde rekwesten legt. Naast den troon staan twee engelen in kolosfale grootte, met een zilveren harnas en zilveren vleugelen, hetgeen, wel is waar, eenen ontzagwekkenden, maar ook tevens

vens grappigen, aanblik verschaft. Nu treden, uit de galerij, de vergaderde personen, zonder rang noch orde, de een achter den anderen, in de zaal. Wanneer de voorste nog vier schreden, van den troon verwijderd is, maakt hij eene buiging, nadert, valt op ééne knie, of ook wel op beiden, naar zijn welgevallen, op eene kleine verhevenheid, voor den koning neder, en kust hem de regterhand; welke reeds over den linker arm tot dat einde afhangt. In deze knielende houding brengt hij bij den koning zijne belangen in, wanneer hij die heeft, of overhandigt hem zijn rekwest. Hierop kust hij hem weder de regterhand, staat op, maakt nog eene kniebuiging, en gaat op zijde eene andere deur uit.

Gedurende die plegtigheid, wordt er voor de slotpoort, - op de slotwacht, op blaas-instrumenten, muziek gemaakt, maar deze was zoo ellendig, als bij ons de muziek der landlieden. De klarinetten, krasten als schalmeijen.

Op zekeren avond telde ik drie honderd personen, die ten *baise-main* kwamen; dus kreeg de koning, op dien avond, zes honderd kussen op zijne regterhand.

Aan den anderen kant van den troon staan, ter regter zijde des konings, maar eenigzins van hem verwijderd, zoolang dit *cour* duurt, de rijksgron-

ten, met den groot-aalmoezenier aan het hoofd. Deze, een groot, sterk en gezet man, in eene zwarte monnikskleeding, en met eene groote star op de borst, had op zijne zijde eenen kleinen zak, gelijk een *Pompadour* der dames; dezelve is van karmozijnrood fluweel, met goud geborduurd; in de hand had hij eenen kleinen waaier, waarmede hij zich, wegens de drukkende hitte in de zaal, vooral bij zijne lijvigheid, gedurig waaide. Naast hem stond de bekende markies DE LOLÉ, in eenvoudige zwarte kleeding met laarzen; dan volgden er andere personen, met orde-linten en groote starren versierd. Is het getal der handkussenden groot, dan duurt die plegtigheid wel meer, dan twee uren. Toen ik dezelve voor het eerst bijwoonde, sprak een *Portugeesche* geestelijke langer dan een kwartier met den monarch. De meeste kussen slechts knielende de hand, zonder met den koning een woord te spreken, en verwijderen zich terstond. De dames komen in het zwart gekleed, en worden, na de heeren, ten handkus toegelaten, waarbij zij dezelfde plegtigheden als de heeren in acht nemen.

De koning moet, na zulk een *cour*, zeer vermoeid zijn, vooral, wanneer het getal der genen, die zich laten voorstellen, zeer groot is. Hij wischte zich dikwerf, met eenen doek, het zweet van het aangezicht. De pijnlijke voet des konings rust, bij deze plegtigheid, op eene schabel.

Den

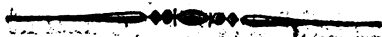
Den eersten avond kwam ik, uit hoofde van het overgroot getal der handkusfers, eerst na tien ure, van het slot te *St. Christophe*. Ongelukkig bleven de muilezels voor den huurwagen, ondanks de zweepslagen en vloeken van mijnen beschonkenen koetfier, op de *place de Russie* staan, en ik moest, goed- of kwaad-schiks, in het donker, te voet naar mijne woning gaan, die nog een goed uur van dit plein af lag.

Tot de feesten te *Rio de Janeiro* behooren al de verjaardagen der koninklijke familie; vervolgens de vele feestdagen, waaronder zich die van de ontdekking van *Brazilie* bevindt; dan geeft de koning groot *cour* of *baise-main* en *gala* op het slot in de stad, waarop al de kamerheeren, in scharlakenroode, zeer rijk geborduurde rokken, met donkerblauwe opslagen, donkerblauwe, rijk met zilver gestikte vesten en broeken van dezelfde kleur, verschijnen; zij hebben driekante hoesden, met witte pluimen, ordelinten en starren. De dames, vooral, zijn rijk met juweelen getooid, en naar den *Franschen* smaak gekleed.

Om aan eenen feestdag nog meer luister bij te zetten, worden er, op klaren middag, raketten geworpen, hetgeen den ganschen dag duurt. Dit is echter alles, wat hier geschiedt; want *dinde*, danspartijen, familie-kringen, enz., kent men hier niet, ofschoon het niet aan eene menigte

menschen ontbreekt, die zich, ten opzichte van hunne geldmiddelen, in eenen zeer goeden, ja, men kan zeggen, schitterenden toestand bevinden.

Bij groote feesten worden ook in de haven, zoowel door *Portugeesche*, als door vreemde schepen, de groote vlaggen opgehaald, hetgeen een fraai gezigt oplevert.

XXI.

Slotkapel. Kapelmeester. Geringe aandacht en vroomheid der Portugeezen. De hond in de mis. Dames. Portugeesche predikatie. Hernieuwde kennismaking met eenen Franschman. Deszelfs lotgevallen.

De slotkapel is in den eenen vleugel van het slot in de stad. Dezelve is klein, maar zeer rijk met verguldsel versierd. Ik woonde daar eenige misfen bij. De koning was, met zijne gansche familie, behalve de koningin, daarbij tegenwoordig.

Indien de koning, op groote feestdagen, de mis

mis bezoekt, befiuurt de bekende kapelmeester aan het *Portugeesche* hof, MARKUS PORTOGALLO, de muziek, welke op het koor van het orgel wordt uitgevoerd. De *solo*-partijen van het gezang worden door twee *kastraten*, in koor-hemden, gezongen. Het zijn twee welgemaakte jongelingen van een innemend voorkomen, waarvan de eene de broeder der reeds genoemde *demoiselle* FASCHIOTTI is.

De misfen van MOZART, MARKUS PORTOGALLO en VON NEUKOMM, worden met vele juistheid uitgevoerd.

De heer VON NEUKOMM, een zeer bekwaam klavierspeler, is kapelmeester der kroonprinses en een zeer beschaafde man; jammer maar, dat hij eene kwade borst heeft. Hij zeide mij, dat *madame* MILDER HAUPTMAN van den *Berlijner* schouwburg eene scholierster van hem was. Hij heeft verscheidene zeer fraaije misfen gekomponneerd. Onder zijne kleinere stukken, vind ik eenen *marche triomphale à quatre mains*, ter eere van den geboortedag des kroonprinses van *Portugal*, welke een groot liefhebber der muziek moet zijn, vervaardigd, welke niet alleen zeer goed bezet, maar ook uitmuntend voor *quatre mains* is geschikt, hetgeen maar zelden het geval is; want hier bij ons zijn, door de slechte kompositiën *à quatre mains*, de schoone *ouvertures* uit *Titus*,

de *Taoverfluit*, *Sargines* en de *Kalif van Bagdad*, geheel misvormd,

In deze aan den Godsdienst toegewijde kapel vond ik de zoo hooggeprezene vroomheid der katoelijken niet. Gedurende de mis, liepen er menſchen van allerlei Godsdienſten uit en in, zelfs negers en *mulatten*; perſonen van aanzien van beiderlei geſlacht ſpraken, lachten en vermaakten zich te zamen. Tot mijne grootte verbazing, zag ik eenen hond voor het altaar, die niet alleen, gedurende de mis, blaſte, maar ook den grond bevuilde, zonder dat daarover iemand zijne ontevredenheid te kennen gaf; men liet, integendeel, den hond gerust zijnen gang gaan. Dit heet toch verdraagzaamheid!

Banken of andere zitplaatsen vindt men hier niet; een ieder ſtaat of knielt. De dames zijn geheel in het zwart gekleed, en hebben over hare kleeding nog eenen zwarten fluijer geworpen, hetgeen eenen zonderlingen indruk op mij maakte; want ik geloofde onder dooden te wandelen,

Ik hoorde eenen leeraar, in de ſlot-kapel, eene *Portugeſche* predikatie houden, waarvan ik echter geen woord verſtond; doch diegenen, welke hem verſtonden, en zijne taal konden beoordeelen, zeiden mij, dat het wartaal was. Aan zijne overdrevene gebaarden en dikwerf brullende voordragt kon

kon men zulks, wel is waar, bespeuren. Het miskleed der geestelijken is zeer rijk geborduurd.

In deze kapel hernieuwde ik de kennismaking met eenen *Franschman*, ARMAND genaamd, dien ik, in het jaar 1812, te *Koningsberg*, in *Pruisen*, had leeren kennen, waar hij destijds, bij de *Fransche* armee, *chef* van het artillerij-transport en der levensmiddelen was. Hij verhaalde mij, dat de *Pruisische* regering over zijn gedrag zeer was te-wreden geweest, en men hem eenen wagen had geschonken. Hij sprak zeer dikwerf van den geheimen regeringsraad MINUT, met wien hij, wegens dienstzaken, in betrekking had gestaan. Gedurende zijn verblijf te *Rio de Janeiro*, hield deze ARMAND mij dagelijks gezelschap, en wanneer ik in mijne onderneming, om eene koffijplantaadje bij *Rio de Janeiro* aan te leggen, was geslaagd, had ik hem tot mijnen *compagnon* genomen, wijl hij, in zijne jeugd, reeds twee jaren te *St. Dominga*, op eene koffijplantaadje, was geweest, eene genoegzame kennis van de koffijteelt bezat, ten hoogste werkzaam en onvermoeid was, en ook, gedurende zijn éénjarig verblijf te *Rio de Janeiro*, in de *Portugeesche* taal reeds vrij ver was gevorderd. Hij behoorde ook hiet tot het groot aantal ongelukkigen, die wel een beter lot verdienden, dan hunne dagen met den loop huns noodlots te verbeuzelen.

Hij

Hij was, namelijk, met eenen landgenoot in *compagnie* getreden, en had zijn klein kapitaal tot het aankopen van *Fransche* waren besteed, om daarmee te *Rio de Janeiro* zijn geluk te maken. Naauwelijks daar aangekomen zijnde, verkocht zijn *compagnon*, onder de hand, de goederen, en maakte zich met de penningen, die dezelve hadden opgebracht, uit de voeten. Om nu aan den kost te komen; nam hij het bestuur over eene aanzienlijke suikerplantaadjē, aan eenen *Fidalgo* uit *Rio de Janeiro* behoorende, op zich, maar, volgens zijne verklaring, heeft men de overeenkomst geschorren; hij had dus niet kunnen bestaan, en moest voor zijnen post bedanken. Ik moet bekennen, dat ik even veel belang stel in zijne verdere lotgevallen, als in de mijne.

Wanneer mij, te *Rio de Janeiro*, uit hoofde mijner mislukte onderneming, dikwerf het hoofd op hol raakte, verstond hij de groote kunst, mij, op eene behendige wijze, op te vrolijken, en daar mijn zwager, wegens zijne overkropte bezigheden, niet dikwerf bij mij kon zijn, hield hij mij gezelschap, hetgeen mij altoos zeer aangenaam was. Bij mijn vertrek verzocht ik verscheidene achingwaardige mannen, *Portugeezen*, die ik door mijnen zwager had leeren kennen, hem voor het vervolg behulpzaam te zijn.

XXII.

Krijgswezen. Generale staf. Militaire inrigtingen. Wetenschappelijke instellingen. Beeldende kunsten. Verzameling van naturalien. Vogels uit Montevideo. Papegaaijen. Klooster voor ongelukkige vrouwen. Bijzondere wijze, zich uit jaloezij te wreken. Badhuizen. Slavenmarkt.

Het krijgswezen speelt te *Rio de Janeiro* juist geen belangrijke rol. Het garnizoen bestaat slechts, behalve de *militie*, waaronder ieder burger behoort, uit twee regementen infanterij, elk van 1,500 man, welke van *Lisfabon* naar *Rio de Janeiro* worden ingeschiept, en een regiment vrijgelatene negers, welks officieren insgelijks negers zijn. Wanneer ik mij niet vergis, is hier geene kavallerij, behalve eene nationale garde te paard, en eenige *escadrons* rijdende politie, die hare kazernen en stallen op de *place de Russe* hebben.

De generale staf is zeer aanzienlijk; bij het *baise-main* heb ik vele leden van hetzelfde in zeer schit-

schitterende monteringen gezien; zij dragen dezelfde echter naar willekeur, zonder dat zij hun wordt voorgeschreven. Men zeide mij, dat de generale staf zich in vier afdeelingen verdeelt, en maken daarbij de aanmerking: *L'un qui dort, et l'autre, qui ne dort pas.*

De nationale garde te paard, welke den wagen des konings en der koninklijke familie, bij plechtige gelegenheden, verzelt; bestaat uit jonge edellieden en rijke kooplieden, en is zeer schitterend uitgemonsterd.

Onder de militaire inrigtingen zijn het zee-arsenaal, de geweerfabriek, waarin dagelijks wordt gewerkt, en de kruidfabriek, welke eenige uren van de stad ligt, merkwaardig,

Onder de wetenschappelijke instellingen onderscheiden zich zeer voordeelig eenige *feminariën*, eene akademie voor krijgslieden, verscheidene andere openbare scholen, en eenige *Fransche* kostscholen voor meisjes.

Inrigtingen, ter bevordering der beeldende kunsten zijn, naar men mij zeide, hier ook, doch zij bevinden zich nog in hare kindschheid. Onder de verzamelingen van *naturaliën* munt uit het kabinet van mineralen, dat, grootstendeels, bestaat uit de verzamelingen van PABST VON OHAIN, wel-

welke, door den beroemden opper-bergraad WERNER van *Freiburg*, in *Saksen*, in orde is gerangschikt, en voor het koninklijke museum in *Lisfabon*, door de *Portugeesche* regering, werd gekocht. De andere verzamelingen en merkwaardigheden van natuur en kunst heb ik, wegens de drukke bezigheden van mijnen zwager, en ook wegens mijne eigene zaken, niet kunnen zien.

De zeer rijke verzameling vogels en insecten van den heer VON LANGSDORFF, bij wien ik zeer dikwerf was, boeide mijne oplettendheid. Vooral beviel mij eene schoone reeks *Braziliaansche* kolibrietjes, en dan het groot aantal prachtige vlinders.

Onder de vogels, die te *Rio de Janeiro*, deels op de vogelmarkt, deels ook door verkoopers in de stad, rondgedragen en verkocht worden, maakten de vogels uit *Montevideo* vooral mijne opmerkzaamheid gaande. Zij zijn zoo groot als eene leeuwerik, graauw van kleur, en hebben op den kop eene colicot-roode getakte veder van een duim lang, hetgeen den vogel zeer fraai staat. Ik had zeer gaarne een paar dezer vogels gekocht en medegenomen, maar de prijs derzelve was mij te hoog; ook vreesde ik, dat zij in het Noord-Duitsche klimaat niet zouden aarden, hetgeen een aanzienlijk verlies zoude hebben geweest, daar men het paar niet onder de veertig *Patakas* (twee-
tig

rig *Pruijsische* daalders) konde bekomen. Ik trachtte bij verscheidene verkoopers dezelve goedkoop te krijgen, maar vruchteloos: geen derzelve wilde eene *Patakā* laten vallen, en zoo moest ik van de inderdaad lieve vogeltjes afstand doen.

Papegaaijen, waarvan ik er eenē heb medegenomen, worden hier ook in menigte ten verkoop aangeboden, maar de prijs derzelve is ook niet gering.

Van de papegaaijen leeren alleen dezulken goed spreken, die gele kringen om de oogen hebben; de overige leeren dit niet zoo goed, gelijk de heer VON LANGSDORFF mij heeft verzekerd.

Onder de vogels, in de onistrekken van *Rio de Janeiro*, zag ik eene kleine foort, als onze musfchen, hebbende heldere zwarte vederen.

Onze *Europeesche* duiven heb ik ook in slagen bij de landhuizen gevonden.

Onder de openbare inrigtingen verdient vooral een vrouwen-klooster te worden genoemd, waarin deze, door hare mannen, uit eigenzinnigheid of andere oorzaken, worden opgesloten. Ik heb het niet bezocht, doch men zeide mij, dat, naar de *Portugeesche* wetten, een man, onder

ze-

zekere omftandigheden, het regt had, zijne vrouw, voor zekeren tijd, ook wel haar leven lang, tot straf in dit klooster op te fluiten. Er gaan ook vele vrouwen, vooral weduwen, uit eigene aandrift, in dit klooster, en betalen voor haar onderhoud vooruit.

Hier moet ik nog melding maken van eene zonderlinge wijze, om zich uit ijverzucht te wreken. Een gunfteling van het hof had eene geliefde; een andere man van rang won ook het hart van het meisje, en werd verraden. De eerfte, om zich te wreken, liet hem, door eenige zijner negers, des avonds opwachten, en met zweepflagen ter deeg toetakelen, en hiermede was de zaak afgedaan, want beide partijen zwegen; doch de negers, die tot de ftrafoefening gebruikt zijn, hebben de zaak verklapt, waardoor dezelve door *Rio de Janeiro* alom is bekend geworden.

Het volgende geval is van eenen meer ernstigen aard: Een planter behandelde zijne negers zeer wreedaardig, en vooral den man eener negerin, die hem bijzonder behaagde. Dit ontging den man der negerin niet, die zijne vrouw teederlijk beminde. Toen hij, derhalve, op zekeren dag, met de fpade, in de plantaadje arbeidde, en zijn meester, naar gewoonte, weder tegen hem uitvoer, hem van luiheid befchuldigende; nam de neger zeer koelbloedig de fpade op, en floeg

L

zij-

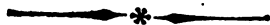
zijn en meester de herfenen in. Na gedaan verhoort en onderzoek, bleef de neger ongeftraft, gelijk een geloofwaardig man mij verzekerde.

De inrigtingen, ter bevordering van de gezondheid der inwoners, zijn hier in eenen flechten toestand. Er zijn hier volftrekt geene badhuizen, en nogtans geloof ik, dat hier, waar de huid in eene gedurige uitwafeming is, dezelve zeer noodzakelijk waren. Een *Duitscher* heeft in de haven, dichtbij de ftad, een gewoon overdekt bad aangelegd, maar het wordt niet bezocht, en is derhalve zijn verval nabij. De mannen baden zich liever in de ruime zee, waartoe ik niet konde befluiten, niet alleen wegens de fterke branding aan den oever, maar ook, wijl dezelve fteeds door negers en andere lieden wordt bezocht. Eer men het verwacht, komen de golven met groote drift aanrollen, en bedekken de zandplaat aan den oever, die twintig fchreden lang is; het water loopt terftond weder af, zoodat deze plek wegens de hitte geen fpoor van vochtigheid achterlaat.

Om zich te baden, moet men zeer vroeg opftaan; want, wanneer de zon fchijnt, is zulk een bad onverdragelijk. Het is ook zeer gevaarlijk, zich in de opene zee te baden, uit hoofde der haaivisfchen, wijl deze niet alleen den badenden de voeten afbijten, maar zelfs de menfchen

ſchen geheel verſlinden. Naar het mij voorkomt, moest, uit hoofde der overgrootte hitte, in elk huis, te *Rio de Janeiro*, eene badkamer zijn, hetgeen zeer gemakkelijk konde geſchieden, daar het ſchoonſte bronwater uit de digt achter *Rio de Janeiro* liggende hooge rotſen, zonder grootte moeite en kosten, naar verſcheidene huizen der ſtad, vooral naar *Cathede*, kan worden geleid.

Onder de openbare gebouwen noem ik ook nog dat, waarin de ſlavenmarkt wordt gehouden. Ik kon er niet toe komen, hetzelfde te bezoeken, wjl de ſlaven hier, gelijk het lieve vee, ter markt gebragt, bezigtigd, betast en verkocht worden.

XXIII.

Omſtreken. Pota Fogo. Schoone weg. Landhuis van den miniſter. Woning van den Pruiffiſchen gezant. Kolibries. Hemelſche lucht. St. Domingo. Vaartuigen. Kluizenars-leyen te Rio de Janeiro. Plaats uit eenen brief van den heer VON LANGSDORFF aan eenen vriend in Duitschland. Vergelijking der omſtreken van Brazilië met het graaffchap Glatz. Pater CORREA. Geestelijken.

De omſtreken van *Rio de Janeiro* zijn, van ver-

schillende kanten, zeer romanesk. Achter *Cathedra*, naar *Pota Fogo*, de reeds genoemde kom, een klein uur van de stad, zijn hooge rotsen, beneden met landhuizen bezet; jammer slechts, dat de weg derwaarts gul zand is, hetwelk men met moeite kan doorwaden. Eene andere zeer aangename partij, die ook sterk bezocht wordt, is, op den weg van *St. Christophe*, twee of drie uren van de stad verwijderd.

Wanneer men, een uur van de stad, den weg naar *St. Christophe*, zoodra men *Catombi* achter zich heeft, regts laat liggen, rijdt men drie of vier uren op eenen zeer schoonen, gebaanden weg, welke eindelijk steeds bergop gaat, en van welks hoogte men even zulk een schoon uitzigt, als van den *Furstenstein* in *Silezie*, geniet. Deze schoone weg is regts en links met landhuizen, in eene kleine vlakte, bezet, en van beide zijden door hooge rotsen ingesloten. Op dezen weg, vlak over *Catombi*, woont de eerste minister, THOMAS ANTONIO, in een klein, zeer eenvoudig landhuis; schuins over hetzelfde, op eenen heuvel, staat de woning van den *Pruissischen* gezant, den graaf VON FLEMMING, die zeer fraai is gelegen, en van waar men nog schooner uitzigt heeft, dan van het slot te *St. Christophe*. Men bespeurt niet alleen de zee, met de aangrenzende schilderachtige bergstreken, maar ook de stad.

De

De eenigzins steile weg naar zijne woning is met koffijboomen beplant. Het gebouw zelf staat op de hoogte. Bij een middagmaal, dat de graaf VON FLEMMING gaf, zag ik, van tafel af, schoone goudkleurige kolibries rondvliegen, en zich op de boomen, niet verre van het huis, nederzetten, waar men dezelve, wegens hare kleinheid, nauwelijks kan bespeuren. Deze kolibries voeden zich met de kleine insekten, welke zich in de bloemen en bloesems ophouden, en die zij er met hare spitse en klevrige tong uithalen. Op schoone, doch niet al te heete, dagen, ademde ik, uit het venster van de woning des graven VON FLEMMING, eene lucht in, welke men, wegens derzelve zuiverheid, wel eene Hemelsche kan noemen; in *Europa* is mij dezelve nimmer ten deel gevallen. De hooge ligging dezer woning zal hier ook veel toe bijdragen.

Vlak over de hoofdstad, aan gene zijde der haven, doch digt bij dezelve, ligt een klein stadje, *St. Domingo* genaamd; het gelijkt naar eene kleine *Herrnhuttsche* kolonie, en wordt door *Engelsche* en *Fransche* kolonisten bewoond. Men vaart met eene gondel over, en vindt een zeer aardig stadje, dat, uit hoofde van deszelfs romaneske ligging, den vreemdeling wel een oogenblik kan boeijen.

Bij het tolhuis aan de haven, zijn eene menigte van allerlei vaartuigen, die door negers worden.

bestmurd. Er zijn zeer kleine scheepjes, waarop zich slechts een roeiende neger bevindt, maar ook groote, half verdeckte gondels, waarop verscheidene slaven deze bezigheid verrigten. Men vaart, met deze gondels, naar *St. Christophe*, *St. Domingo*, en naar de kapiteïns der in de haven liggende schepen. Wanneer men aan den oever gaat, om een vaartuig te huren, wordt men terstond door een aantal negers omsingeld, van welke een ieder zijn vaartuig aanprijst. Kiest men nu een dier schepen, dan zijn de negers der overige daar terstond boos over, en verachten hetzelfde waar, en hoe zij maar kunnen.

Er is hier ook nog een bijzonder slag van vaartuigen, die *Jangadas* worden genoemd. Dezelve bestaan uit zes stukken van een bijzonder ligt hout, dat als een vlot te zamen is gebonden, of door middel van klossen aan elkander gehecht is. Zij hebben een *Latijnsch* zeil, een *Indidansch* roer om te sturen, eene kiel, welke tusschen de beide houten van het middelpunt wordt gestoken, eene zitbank voor den bootman, en eene langen staak, in de gedaante van eene vork, waaraan zij de vaten met water en levensmiddelen hangen.

Wanneer men bij de reeds genoemde omstreken, nog *Ponte Cajou* en *Tyschouka* telt, heeft men alles, wat men om de hoofdstad van *Brazilië* bekoorlijk kan noemen. Maar men moest toch een
twee-

tweede *Timon* zijn, om zich, te *Rio de Janeiro*,
 en in deszelfs omstreken, gelukkig te gevoelen;
 want daar er hier geene gezelschappen, geen open-
 bare bijeenkomsten, behalve in den schouwburg,
 zijn, leeft men als een kluizenaar, van de ove-
 rige wereld afgestorven; men verdroomt het groot-
 ste gedeelte van zijn leven, wafemt onophoudelijk
 uit, alsof men in een zweetbad zit, smacht ge-
 durig naar een koel togtje, moet eeuwig gewa-
 pend zijn tegen het ongedierte, geeft zich zelven
 oorvijgen, en heeft, voor al die onaangenaamheden,
 niets, dan eene romaneske natuur, met woeste
 ratfen, die het oog eindelijk met dezelfde onver-
 schilligheid beschouwt, als bij ons de zandhoo-
 pen en moerasfen. Hoe weelderig, overigens, de
 plantengroei hier moet zijn, kan men zien uit
 eenen brief van den *Russischen* konsul-generaal,
 den heer Dr. VON LANGSDORFF, aan eenen vriend
 in *Duitschland* geschreven, welke in het journaal
 van *Brazilië* van den heer VON ESCHWEGE staat
 afgedrukt;

„ Overigens is de ligging dezer provincie zoo
 „ gelukkig, dat hier alle vruchten, granen en
 „ groenten van het gematigde *Europa*, zooowel
 „ als van het gloeiende *Indië*, in de grootste
 „ volmaaktheid gedijen (1).”

„ Dru-
 „

(1) Dit kan ik juist niet zeggen, of de zintuigen
 van gezigt en smaak moeten mij hebben verlaten.

L

L 4

166 MIJN UITSTAP NAAR

„Druiven, oranje-appelen, gewone appelen,
„kweperen- en perzik-boomen, heeft men
„hier in groote menigte. Ik heb bij pater COR-
„REA, eenen aanzienlijken landeigenaar in deze
„nabuurſchap, eenen perzik-boom gezien, dien
„hij twee jaar te voren had geënt, en nu dik-
„ker dan eenen arm was, en vol vruchten
„ſtond.”

„Pruimen en abrikozen zijn hier ook, en tie-
„ren goed voort; daar hier echter nog te wei-
„nig liefhebbers van het tuinieren zijn, heeft
„men aan menig ſchoone vrucht van *Europa*
„gebrek.”

„Kaneel, peper, foelie en muskaat-noten, de
„*mango* uit Oost-Indië, de theeftronk uit *China*,
„de broodboom en het dikke ſuikerriet uit de
„zuidzee, in het kort, de kostbaarſte planten
„van den aardbodem groeijen hier goed, wan-
„neer men ze behoorlijk verzorgt.”

„Ik zal u thans de menigte inlandſche, gedeel-
„telijk zeer ſmakelijke, vruchten onder welke de
„*Pifang* of de *Bananen* boven aan ſtaan (1),
„niet

(1) Den ſmaak dier *Bananen* heb ik reeds vroeger en
zonder overdrijving opgegeven.

L.

„ niet opfommen; ik vind het echter belagche-
 „ lijk, wanneer ik vele menschen hoor zeggen,
 „ dat al de inlandsche vruchten hier niet deugen;
 „ het zijn, wel is waar, nog wilde, geenszins
 „ veredelde vruchten. Is dan niet de wilde ap-
 „ pel en de wilde kers, alleen door eene goede
 „ verzorging, tot' eene smakelijke vrucht gewor-
 „ den? Ik ken nog niemand, die zich de moeite
 „ heeft gegeven, eenen der inlandsche vrucht-
 „ boomen, door enting, te veredelen, offchoon
 „ zij bij oranje-appel- en perzik-boomen zich van
 „ dit middel bedienen (1).”

„ Met de toenemende verbetering van den ak-
 „ kerbouw zal, naar ik hoop, dit paradijsachtige
 „ land meer en meer bekend, en door meer we-
 „ tenschaplievende en moedige *Europeanen* be-
 „ zocht worden, die aan de veredeling der in-
 „ landsche en uitlandsche planten en vruchten eene
 „ nieuwe vlugt zullen geven. Door de aankomst
 „ des konings in deze nieuwe wereld, is men
 „ inderdaad hier, sinds dit gewigtige tijdstip,
 „ met

(1) Ik moet te kort uit *Europa* zijn geweest, om
 het onderscheid der *Europeesche* vruchten tuschen die,
 welke hier kunstmatig gebroeid worden, niet zeer groot
 te vinden. Abrikozen, druiven, enz., smaakten niet als
 bij ons. Boonen en zoogenaamde erwten gelijken, zon-
 der overdrijving, naar hooi, en zijn smakeloos.

L.

„ met reuzenschreden voorwaarts gegaan, en ofschoon men eigenlijk niet beproefd heeft, door „ het inroepen van nieuwe kolonisten, den toestand van den landbouw te verbeteren, hebben „ zich hier nogtans landhuishoudkundigen van alle „ natiën nedergezet. Elk vreemdeling kan, in de „ grootste rust, met vrije uitoefening van Gods- „ dienst, in het veilig bezit van zijnen eigendom, „ zijne plantaadje bebouwen. De landerijen zijn „ niet duur, en, binnen zes of zeven jaren, kan „ ieder werkzaam mensch zijn vermogen aanzien- „ lijk vermeerderen (1).”

„ De

(1) *Nota bene*, wanneer hij digt bij eene volkrijke stad, zoo als *Rio de Janeiro*, woont; want, wat baat hem alle vlijt, wanneer hij zijne voortbrengfelen niet kan afzetten, gelijk dit met de bewoners der binnenlanden het geval is; doch zoo veel is zeker, dat zorg voor onderhoud, die in *Europa* zoo menig huisgezin drukt, in *Brazilië* niet gevonden wordt, wanneer de mensch maar eenige uren 's daags werkt; ondertusschen zou ik toch geene boeren-familie aanraden, op goed fortuin, herwaarts te komen; met de gebruiken des lands onbekend, zou hij zich zeer ongelukkig gevoelen.

VON ESCHWEGE.

De baron VON ESCHWEGE geeft hier eenen kleinen wenk aan zijne landslieden, dien dezulke wel mogen behartigen, welke door de ziekte der landverhuizing worden aangetast. Bij *Rio de Janeiro* kan geen *Europeaan*, wegens de ontzettende hitte, zwaren veldarbeid

ver-

„ De belastingen bestaan in tienden. Goede
 „ boeren en landlieden kunnen, ook zonder eenig
 „ vermogen mede te brengen, hun lot onbe-
 „ schroomd afwachten, en de bemiddelde burger
 „ kan, voor eene geringe som, landerijen van
 „ het *gouvernement* bekomen. Met leedwezen
 „ zag ik, voor eenigen tijd, uit de *Engelsche*
 „ nieuwsbladen, hoe schandelijk mijne lieve lands-
 „ lieden in noord-Amerika werden bedrogen, en
 „ hoe dikwerf zij elk uitzigt, ooit in eenen ge-
 „ goeden staat te geraken, verliezen. — Waarom
 „ komen de *Duitsche* kolonisten niet hier; in
 „ een land, waar men elke maand des jaars plan-
 „ ten, en elke maand oogsten kan? enz. (1).”

Ja,

verrigten; ook is alles reeds, vele mijlen ver, door
Franschen en *Engelschen* bewoond. De negers of slaven
 zijn de eenige, welke, in deze verschrikkelijke hitte,
 hier arbeiden kunnen en — moeten.

(1) In de gematigde luchtstreek van *Minas Geraes*
 heb ik beproefd, elke maand eene *bunt Engelsche* aard-
 appelen te planten; op die wijze heb ik het geheele
 jaar door — versche, goede aardappelen; ook vlas heb
 ik elke maand gezaaid en geoogst.

VON ESCHWEGE.

Dit moge van eenige voortbrengselen in het klein het
 geval zijn, maar niet in het groot en over het algemeen.
 Waarom komen dan de aardappelen uit *Engeland* naar
Brazilië? Wij hadden, op onze terugreize, *Engelsche*
 aard-

Ja, het gezicht van dit land is, wanneer men aan wal stapt, betooverend, en heeft vele overeenkomst met het graaffchap *Glatz*, in *Silezie*, met dat onderscheid alleen, dat men, in plaats der prachtige vlinders en andere insekten, der vreemde, deels nog onbekende, diersoorten, der vele nog onbekende schoone planten, hier goed lijnwaad, alle mogelijke levensmiddelen van de beste soort, schoone wegen, eene menigte gezondheids-bronnen, en, in plaats van slaven, goede, opregte en vrije menschen vindt; ook zijn de schoonheden der natuur hier niet zoo eentoonig, als de rotfen en woestijnen van *Brazilië*. De gemeene man in het graaffchap *Glatz* is, voor het meerendeel, gegoed, en daar is het slechts — de *Fidalgo*.

In denzelfden bovengenoemden brief van den heer VON LANGSDORFF aan zijnen vriend, leest men ook nog het volgende:

„ Met onbekende klanken zijn de boschen ver-
 „ vuld, en het komt mij voor, alsof het gekras
 „ van

aardappelen, die naar *Rio de Janeiro* waren gebragt, en reeds in de eerste dagen zoo bedorven waren, dat wij die niet konden gebruiken, hetgeen ik bij mijn vertrek van *Rio de Janeiro* naar *Berlijn* nog uitvoeriger zal beschrijven.

L.

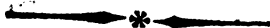
„ van vele vogelen even zoo zonderling voor het
 „ oor is, als het maakfel der bloefems, of de
 „ grillige gedaante van een infekt voor het oog;
 „ ik zeg slechts zonderling, want de bevallige
 „ harmonie van den *Europeeschen* nachtegaal heb
 „ ik, in de zuid-*Amerikaansche* bosfchen, nog niet
 „ gehoord.”

Offchoon ik met het overige van des heeren
 VON LANGSDORFFS brief niet overeenstem, doe ik
 het echter hier, want deze zinsnede is als uit
 mijne pen gevloeid.

De reeds genoemde pater CORREA heeft, tus-
 fchen *Minas* en *Rio de Janeiro*, eene zeer aan-
 zienlijke fuikerplantaadje, waarop 400 flaven ar-
 beiden; ook heeft hij het, door onvermoëde vlijt,
 zooverte gebragt, dat, in zijnen tuin, vele noorde-
 lijke vruchten, gelijk appelen, kerfen en per-
 zikken, aardbeziën-planten, enz., voortkomen,
 maar de daarvan ingeoogfte vruchten hebben, op
 verre na, den fmaak der *Europeesche* niet; zij zijn
 laf en krachteloos.

Mogelijk zou de land- en akkerbouw er bij
 winnen, wanneer het groote aantal geestelijken,
 die zich te *Rio de Janeiro* bevinden, pater CO-
 RREA wilden navolgen; want er zijn, waarlijk,
 onder hen, lieden, die eerder het voorkomen
 van ftevige grenadiers, dan van vrome zielbezer-
 gers

gers hebben. Bijzonder *galant* verschijnen de jonge geestelijken met hunne *crachets* en vurige blikken, waarmede zij, even als faters, de vrouwen, welke hen ontmoeten, schijnen te doorboren.

XXIV.

Aankomst van den Engelschen gezant, den heer THORNTON. Danspartij bij den Russischen konsul-generaal, den heer VON LANGSDORFF. Muziekkoor. Muskieten op het bal. Hitte. Het treden op de voeten. Bankier ROCHE. Kennismaking met den eersten Engelschen hervormden predikant Mr. BEY'S van St. Helena. Beschrijving, door eenen Portugees, van de handelingen der regering en van het moederland. Generaal FRESSINET.

Gedurende mijn verblijf in de hoofdstad, kwam de nieuwe *Engelsche* gezant, de heer THORNTON, uit *Londen* aan, en werd, met groote pracht en staatsie, in eenen koninklijken staatswagen, van het *Engelsche* fregat, waarop hij was aangekomen,

men, afgehaald, en kreeg ook terstond bij den koning gehoor. Er dienen veel *Engelsche* officieren, zoowel onder de *Portugeesche* als *Braziliaansche* troepen, en bekleeden er eenen hoogen rang. Ik heb met eenige dier officieren kennis gemaakt, die den rang van overste en luitenant-kolonel hadden. Zelfs de brigadier en overste, welke de twee uit *Lisfabon* aangekomene regementen van linie kommandeert, is een *Engelschman*.

Ook liep een *Russisch* schip, dat eene ontdekkings-reize van twee jaren ging doen, de haven in, en ter eere der officieren van dit schip, gaf de *Russische* konsul-generaal, de heer VON LANGSDORFF, eene danspartij, welke hier, vooral om derzelver zeldzaamheid, een groot opzien verwekte.

Deze danspartij werd op de *Chacre*, of het landhuis des heeren VON LANGSDORFF, digtbij, of liever nog in de stad, des avonds te zeven ure, geopend. Behalve de *Russische* officieren, bevonden zich op dit bal al de vreemde gezanten, uitgezonderd de *Spaansche*, eenige *Portugeezen*, met hunne dochters, verscheidene *Engelschen*, eenige *Franschen* en mijn persoon. Het koormuzijk bestond uit vier personen van het orkest des schouwburgs, onder welke een *Mulat* de eerste viool speelde. Mevrouw VON LANGSDORFF was, in den beginne, zeer verlegen, meenende, dat de ge-

noem-

noemde muzikanten mogelijk niet zouden verschijnen, en er werd derhalve afgesproken, dat, in dit geval, ik en nog een uit het gezelschap, op eene groote *Engelsche forte-piano* in de zaal, beurtelings, zouden spelen; maar de muzikanten verschenen, en maakten deze voorzorg nutteloos. Er werd tot laat in den nacht gedanst, en het zeer talrijke gezelschap verdeelde zich, deels in de groote zaal, deels onder de kleine met een dak bedekte *kolonnade* voor het huis, deels ook in eenige kleine zeer schoon versierde vertrekken.

Op dit bal zag men *Russische, Pruisische, Oostenrijksche, Engelsche, Fransche, Spaansche, Portugeesche* en *Braziliaansche* dames dansen, hetgeen voor den bedaarden opmerker, inderdaad, eene zeer belangrijke vertooning opleverde, vooral, daar hij de lichamelijke vlugheid en bevalligheid der verschillende natiën hier zag schitteren.

Tegen acht ure des avonds, waren de ruggen der meeste jonge vrouwen en meisjes, die men, bij de, naar den smaak; meestal ver uitgesnedene kleederen, gedeeltelijk konde zien, dermate door de *musketen* gestoken, dat dezelve zoo rood waren opgelopen, als eertijds de ruggen der soldaten, bij het loopen door de spitsroeden. Men vergeve mij, overigens, deze eenigzins onkiesche vergelijking, maar dezelve is niet overdreven,

ven, en ik ken er geene, die beter passende is.
 Vooral was een schoon jong meisje, de dochter
 van den *Engelschen* konsul, den heer CHAMBER-
 LIN, bruid van eenen *Engelschen* zee-kapitein,
 die ook op het bal tegenwoordig was; door de
musketen, op eene verschrikkelijken wijze, gesto-
 ken. Ik zelf, die nooit dans, moest steeds met
 de voeten in beweging blijven, en gelijk eenen
 sprinkhaan heen en weder huppelen, om de *mus-*
kieten van de zijden kousen te verjagen. Men be-
 hoeft zich, derhalve; niet te verwonderen, wan-
 heer hier zoo zeldzaam danspartijen plaats hebben,
 wijl men zulk een bal wel een gedwongen bal,
un bal force, kan noemen; want wat staat de ge-
 noodigde daar niet op uit! Vooreerst de *musket-*
ten, ten tweede de verbazende hitte, welke, uit
 hoofde der menigte personen in deze kleine ruim-
 te, den zwaarst mogelijk uit te houdenen graad
 bereikt, en waarbij een scheikundige, opmerkingen
 en proeven over de bezwangering der lucht kon-
 de maken; ten derde, het gedurige gedrang; het-
 welke veroorzaakt, dat men, wegens het trap-
 pen op de voeten, steeds buigingen maken,
 en om vergiffenis vragen moet, en derge-
 lijke onaangenaamheden meer. — Ik was zeer
 blijde, toen ik dit bal achter mij had, en we-
 der op mijne kamer was, om wat uit te
 rusten.

Onder de merkwaardige personen van Rio

M

de

de Janeiro, wees men mij ook zekeren bankier, **ROCHE** genaamd. Hij is een der rijkste personen uit *Rio de Janeiro*, die aldaar, en op het land, verscheidene aanzienlijke huizen bezit. Hij is kommandeur der orde van CHRISTUS, en heeft ook nog eenige andere orde-teekenen. In de stad, zag ik hem steeds op zijn kantoor zitten, met al zijne orde-versierfelen op de borst. De heer **ROCHE** is een man van bijna vijftig jaar, daarbij met zijne gestalte zeer ingenomen, wijl hij zich steeds zeer smaakvol en nieuwmodisch kleedt; overigens is het jammer, dat een zware uitslag zijn gelaat bedekt, en hij eene zware breuk heeft, die des te meer in het oog loopt, daar hij gedurig, als een *Braziliaansche* modegek, eene korte *Nanking*-broek en zijden kousen en *escarpin* draagt. Zijn groote rijkdom verschaft hem een aange naam en gemakkelijk leven. De vertrekken in zijne huizen zijn zeer fraai versierd en gemeubeleerd, en tot zijn vermaak houdt hij vier *maitresses*. Met het hof moet hij op eenen goeden voet staan, en aldaar steeds den toegang hebben; vandaar, mischien, ook zijne veelvuldige orde-teekenen. Het schip, waarop ik naar *Europa* terugkeerde, was met 30,000 *Arroben*, naar ons gewigt 10,000 centenaars, goederen, door hem bevracht, waarvan ik, bij mijn vertrek, meer zal zeggen.

In het *Engelsche hôtel* en koffijhuis bij **GOULD**, dat van de drie of vier herbergen, te *Rio de Ja-*

Janciro, de aanzienlijkste was, doch waar men ook goed moet betalen, maakte ik kennis met den eersten *Engelfchen* hervormden leeraar, Mr. *BEY's* van *St. Helena*, welke aldaar, met zijne gemalin en twee dochters van vijf tot zeven jaar, woonde. Hij sprak zeer goed *Fransch*, en verhaalde mij, dat hij van *St. Helena* naar *Engeland* was gereisd, en daar hij van *Engeland*, op hetzelfde schip, naar *St. Helena* terugkeerde, had hij eerst de reis naar *Rio de Janciro* ondernomen, om van daar naar het eerstgenoemde eiland terug te keeren, hetwelke, zoo als men weet, slechts eenige honderde mijlen van *Rio de Janciro* af ligt.

Verders verhaalde hij, dat hij, als eerste hervormde prediker op *St. Helena*, eene jaarwedde van 1,000 pond had, en er een landgoed bezat, waarop hij het, door aanhoudende vlijt, zooverre had gebragt, dat verscheidene *Europeesche* tuinvruchten er zeer goed voortkwamen, offchoon het klimaat voor dergelijke vruchten niet zeer gunstig is, en de grond aldaar, over het geheel, zeer onvruchtbaar blijft.

In dezelfde herberg woonden ook verscheidene *Portugeezen* van rang, welke met hunne regering niet zeer schenen tevreden te zijn. Een hunner verhaalde mij, dat de gang van zaken zeer slepende was; want dat, wanneer men zich bij het

bestuur met hêt eene of andere vervoégde, met eerst na verloop van jaren antwoord ontving. Zelfs vreemde gezanten en konfuls hadden, op hunne overhandigde *notas*, eerst na verloop van één jaar, liet antwoord ontvangen. Het was, derhalve, ongelukkig voor dezulken, die naar *Rio de Janciro* gingen, met het voornemen, om iets van de regering te bekomen; want zij mogten hun weinig medegebragt geld, in de maar al te kostbare eenzaamheid dezer stad, zonder eenig uitzigt, verteren, en waren dan gelijk aan de slaven, die slechts, voor hunnen ellendigen kost, den vermoeijendsten arbeid verrigten. In *Portugal* was men zeer onvergenoegd, wjl de regering, zoowel aan de krijgslieden als burgerlijke ambtenaren, soms eerst na verloop van anderhalf jaar, hunne jaarwedden uitbetaalde, en deze, derhalve, dikwerf genoodzaakt waren, in handen der onbarmhartigste woekeraars te vallen. De jaarwedden waren, bovendien, reeds zoo gering, dat de beambten, met hunne familiën, ter naauwernood, daarmede in de noodwendigste behoeften konden voorzien. Uit dien hoofde waren het bestelen van kassen, omkoopingen, en andere voortgelijke misdrijven, niet zeldzaam, ja, zij vonden zelfs zoo dikwerf plaats, dat men dezulken, die dezelve pleegden, niet eens konde bestraffen. Er waren, ondertuschen, zoowel in *Portugal*, als ook in *Brazilie*, ambtenaren van een onbesproken gedrag, wier handel en wandel vrij van

blaam

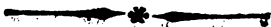
blaam waren; maar de verzoeking en de gelegenheid om geld te winnen waren hier groot, en het aantal der zoodanige personen, die zich van dezelve bedienen, niet gering.

Met *Portugal*, als het moederland, liep het geheel achteruit, wijl bijna alle *Fidalgos*, met het hof, naar *Rio de Janeiro* waren gegaan, en derhalve de inkomsten van hunne aanzienlijke goederen in *Portugal* ook in *Brazilie* verteerden.

Deze schets, welke mij, van het moederland, door eenen *Portugees* werd gegeven, bevestigt zich door de, in de nieuwsbladen, bevatte tijding van het onverwilde vertrek des maarschalks BERSFORD uit *Portugal* naar *Brazilie*, om aan de *Portugeesche* armee de achterstallige soldij te bezorgen.

Bij den *Franschen* gaarkok CHEVALIER, wees men mij den *Franschen* luitenant-generaal FRESINET, juist op het oogenblik, dat men hem uit *Frankrijk* het berigt had doen geworden, dat het hem veroorloofd was, terug te keeren. Zoo als men mij verhaalde, zou zijne teruggeblevene gemalin niet alleen dit verlof van den koning van *Frankrijk* voor hem hebben bewerkt, maar ook, dat de generaal in zijnen vorigen post wierd hersteld. De vreugde van dien man, het vaderland, dat hij had verlaten, weder te zien, en zijne fa-

milie te kunnen omhelzen, was onbegrensd. Bij den gaarkok gaf hij aan zijne landslieden, te *Rio de Janeiro*, een klein ontbijt. Hoe ongelukkig ik mij ook gevoelde, nam ik echter een heime-lijk aandeel aan de zuivere, ongehuichelde liefde van dien man en deszelfs landgenooten.

XXV.

De generaal VAN HOGENDORP. Weg naar zijne Chacra. Chacra. Ontvangst. Uitzigt. Inrigting van bin-nen. De bediende met zijne familie. Bloementuin. Opening in eene rots. Koffijplantaadje. Geregten op de ta-fel. Wijn en zelf gestookte liqueur. Huisfelijke betrekkingen. ROBINSON CRUSOË. Bedenkingen.

Wenschte ik ooit, een schrijver te zijn, het ware thans, om hier, met levendige kleuren, het tegenwoordige verblijf van eenen, eertijds in *Europa* zeer bekenden, man, van den vierenze-ventigjarigen generaal VAN HOGENDORP af te schil-deren. Ik leerde hem, te *Rio de Janeiro*, bij mijnen zwager kennen, en bezocht hem, eenige da-

dagen daarna, met ARMAND, op zijne *Chacre* (landhoeve), die twee uren van de stad af ligt. Ik ging, met mijnen leidsman, te voet. Een breede rijweg bragt ons voorbij verscheidene landhuizen. Schuins over het huis, door den kortelings aangekomenen *Russischen* gezant bewoond, staat een overschoon landgoed, in den *Engelschen* smaak aangelegd, behoorende aan den heer LISBOA, eenen *Portugees*, en bekende van mijnen zwager; toen gingen wij langs verscheidene negerwoningen, en voorbij eene beek aan den weg, waarin zich negerinnen met het wasschen van linnengoed bezig hielden.

Toen wij zoo anderhalf uur steeds bergop waren gegaan, kwamen wij van den breeden weg, in eens, links af, op een klein voetpad, dat, bijna een half uur lang, steil naar boven liep. Aan de zijden waren diepe afgronden, zoodat men, langs het voetpad, ter naauwernood met een paard durft gaan; ten minste moest men bergaf het paard aan den toom houden, en vooral na eenen regen, wijl de grond zeer leemig, en derhalve glad en modderig was. Het eenige uitzigt, dat wij, in de hevige hitte, hier genoten, waren de landerijen, aan beide zijden met rotsen, kleine watervallen en kreupelhout versierd. Op den afstand van dertig schreden bespeurden wij de *Chacre* van den generaal. Zij bestaat, gelijk al de zogenaaemde *Chacres*, of gebouwen op de koffij-

plantaadjen, slechts uit ééne verdieping, met eene huiskamer, en heeft aan beide zijden derzelve een venster. Voor het huis is eene soort van afdak, rustende op vier houten, wit bepleisterde zuilen. Onder dit afdak zat de oude generaal. Toen hij ons bespeurde, stond hij op, kwam terstond naar ons toe, en verheugde zich van harte, dat wij hem in zijne eenzaamheid bezochten. Toen ik, na een kort, maar zeer belangrijk, gesprek, weder van den grijsaard afscheid wilde nemen, wijl men mij, met het eten, bij mijnen zwager wachtte, verzocht hij mij dringend, om toch te blijven. „Nee,” zeide hij, „ik stem er vol-
„strekt niet in toe, dat gij mij verlaat, zonder
„eenige ververfching te gebruiken. Ik zou het
„uwen zwager terstond laten weten, dat hij u
„niet behoeft te wachten, wijl gij u in goede
„handen bevindt, maar ik heb ongelukkig nie-
„mand, om derwaarts te zenden; ik zal mor-
„gen zelf naar uwen zwager rijden, en uwe
„schuld, waartoe ik aanleiding gaf, op mij ne-
„men.” Toen ik nu nog eenige verschooning wilde inbrengen, werd hij zoo dringend, dat ik het mij niet zoude hebben kunnen vergeven, het aanzock des grijsaards van de hand te wijzen, en niet te blijven. Hij verheugde zich als een kind, toen wij er eindelijk in toestemden. Hij scheen, over het geheel, gaarne des middags menschen bij zich te zien. Gaan wij nu van deze eenigzins omslagtige beschrijving zijner ontvangst tot die van zijne woning over.

Zij-

Zijne landhoeve ligt, bij de stad vergeleken, tamelijk hoog, en heeft aan beide zijden ontzettende rotfen, die, aan de zijde der stad, zachtens overhellen, zoodat men van uit de huisdeur, tusfchen deze rotfen dóór, een heerlijk uitzigt heeft op de haven, de stad en de zee, welke zich, uit hoofde der hoogte en van den afstand der stad, zeer klein vertoont.

De grijsaard bragt ons het eerst in zijne woning. Door de huisdeur komt men terftond in eene kleine zaal, aan welker zijden *Turksche* kussens lagen. In het midden van den muur dezer kamer, vlak over de huisdeur, hing eene fchilderij, den generaal in levensgrootte voorftellende, welke bijna de gansche hoogte van het vertrek besloeg; zij kwam mij voor, door DAVID, in *Parijs*, te zijn gefchilderd, ten minfte was het zijne manier. De generaal, in *Fransche* kleeding, met zijne orden verfierd, was sprekend getroffen. Aan de eene zijde van dit vertrek was een kamertje met één venfter, dat met allerlei levensmiddelen en fleschen wijn gevuld was; aan den anderen kant was ook een dergelijk vertrekje, waarin zich eene fchrijftafel en eene kleine boekyerzameling bevonden. Achter hetzelfde was nog eene kamer, die den generaal tot flaapvertrek diende. Zijn bed had de gedaante eener doodkist, was zwart gewerwd, en voorzien met fchuifladen en een *musketen*-deksel. „Hier wil ik fterven, wanneer

M 5

„God

„God het niet anders befloten heeft,” zeide de getroffen grijsaard, en bragt ons, uit dit kleine huis, in een nog veel kleiner, dat door eenen neger, deszelfs vrouw en een kind van acht jaar, bewoond werd, „Deze is mijn eenige bediende en tuinier,” zeide hij, terwijl hij op den neger wees, „en deze is mijne keukenmeid,” op de negerin wijzende. Dit huisje bestond slechts uit één vertrek, eene kleine melkkamer en de keuken. Achter dit huisje stonden eenige aan alle zijden opene schuurtjes voor een paard, het rijpaard des generaals, vier koeijen en eenige zwijnen. Van hier bragt ons de generaal naar zijnen kleinen bloementuin, digt bij het hoofdgebouw. Behalve verscheidene bloeiende planten, stonden er ook eenige vruchtdragende perzikboomen. Eenige schreden van dezen tuin, eenigzins bergaf, toonde hij ons, in eene rots, eene opening, die hij met kruid had laten springen, en hem tot kelder verstrekte. In deze opening lagen eenige vaten met wijn, en ook wijn op fleschen. Eene zijner geliefkoosde bezigheden bestond in het *distilleren* van zijne brandewijnen, of andere geestrijke vochten, waarvan hij ons al de gereedschappen, daartoe bestrekkelijk, liet zien. Nu kwam de beurt aan zijne koffijplantaadje, welke zich van het huis, op de hoogte der rots, af, tot beneden den berg, als eenen wijnberg uitstrekte.

De koffij-boompjes waren bijna twee of drie
jaar

jaar oud, en anderhalf tot twee voet hoog, Zij gelijken veel naar de perzikboomen, en stonden, naar gelang hunner grootte, twee of drie voetstappen van elkander af. De geheele beplanting zal wel uit 20,000 boompjes hebben bestaan,

Wij aten aan den ingang van het huis, als zijnde dit de eenige groote kamer van het gansche gebouw. De geregten bestonden in eene krachtige hoendersoep, spinazie met eijeren, kippen-*fricasée*, met eene zeer gepeperde saus van eene, in *Amerika* te huis behoorende, plant, welker naam mij ontschoten is, en in eenen gebradenen lamsbout met sla; tot nageregt kregen wij oranje, appels en beschuit. De *Port*-wijn en *Madera*, waarop onze gastheer ons onthaalde, waren niet slecht, en na de koffij moesten wij nog van een, door hem zelven toeberede, *liqueur* proeven, welke den bereider, inderdaad, tot eer verstrekte. Offchoon het eten eerst vóór twee uren, terstond bij onze aankomst, besteld was, was het echter voortreffelijk, en met de grootste zindelijkheid en orde klaar gemaakt, en dat alles door den neger en zijne vrouw alleen. Aan tafel hadden wij slechts gebrek aan brood, en toen de generaal dit bespeurde, verzocht hij ons, wanneer wij hem weder bezochten, en des middags bij hem eten wilden, het brood zelve mede te brengen, wijl hij dagelijks slechts zooveel versch brood uit de stad liet halen, als hij tot zijn eigen gebruik behoefde.

Aan

Aan tafel was de oude generaal buitengewoon vrolijk en spaarzaam. Hij verhaalde ons, dat hij deze plantaadje, met al hare toebehooren, aan eenen *Engelschman*, op lijfrenten, had verkocht, echter onder die voorwaarde, dat zoolang hij, de generaal, zoude leven, hij den koffijooft voor zich zoude kunnen behouden. Binnen één of twee jaar kan deze oogst reeds zeer vruchtbaar zijn. Overigens verhaalde hij ons, dat hij maar éenen zoon had, welke bij een regiment, in dienst der *Vereenigde Staten*, als overste stond, en een zeer rijk huwelijk had gedaan; derhalve had hij voor niemand, dan alleen voor zich zelve, te zorgen. Ter bearbeiding zijner koffijplantaadje huurde hij slaven voor een zeker dagloon, enz. Ik wilde gene vergelijking met zijn kluzenaars-leven maken, maar hij viel mij terstond in de rede, en zeide: „Ik weet reeds wat gij „zeggen wilt; gij wilt mij met ROBINSON CRUSOE „vergelijken; zóó noemt mij elk, die mij hier „bezoekt.” — Ik heb den generaal VAN HOGENDORP, te *Koningsberg*, in *Pruisen*, gezien, en vervolgens als kommanderenden generaal te *Wilna*, in het gewoel der troepen, en thans vind ik hem, in een ander werelddeel, op eene eenzame, tusschen hooge rotten liggende, *Chacra* weder, der wereld en harer heerlijkheden voor altoos vaarwel zeggende. O glans en grootheid! — De donkere zijde des levens is dikwerf de gelukkigste, wijl zij het dichtste bij de haven der rust ligt.

Te.

Tegen vijf uren des middags verlieten wij den ouden generaal VAN HOGENDORP, met belofte, hem weldra weder te bezoeken, maar ik zag hem niet meer; want ik moest mij de eerste gelegenheid, de beste, om naar *Europa* terug te keeren, ten nutte maken. De *Deensche* gezant, een vriend van hem, had de goedheid, mij in zijn aandenken te bevelen, en hem van mijne snelle reize berigt te geven.

XXVI.

Zwitfersche kolonie. Gedachten over derzelve, vóór hare aankomst. Aankomst der eerste schepen. Kolonisten. Cantá Gallo. Onderstand van de regering. Vlucht van vele kolonisten naar de binnenlanden, en achterhaling derzelve. Waarschouwing voor landverhuizingen naar Brazilië. Andere landverhuizers komen uit noord-Amerika.

Gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, werd er de *Zwitfersche* kolonie dagelijks verwacht.

wacht. Vijf schepen, elk met drie honderd kolonisten; waren reeds van *Rotterdam* onder zeil gegaan. Te *Rio de Janeiro*, stelde men zich wonderveel van deze kolonisten voor. Het waren, dacht men, louter landlieden, en alle beleden de leer der alleen zaligmakende kerk, de katolieke; men beloofde zich derhalve zeer spoedig van hen eenen ganschen ommekeer der woestijnen en zandige vlakten, in de omstreken der hoofdstad, in bloeiende velden, enz. God gave, dat deze droomen der *Portugeezen* wierden vervuld!

In de maand november, wanneer ik mij niet bedrieg, kwam het eerste schip aan, waarop weldra twee andere schepen volgden. Op elk dier schepen bevonden zich vele mannen, vrouwen en kinderen; de geneesheer der kolonie, onder weg gestorven, was over boord geworpen. Men gaf daarvan de schuld aan het te *Rotterdam* ingenomene water, dat niet van het beste moet zijn geweest. Deze kolonisten waren echter, op verre na, niet alle *Zwitsers* en van den *Roomschen* Godsdienst, maar ook landverhuizers uit *Baden*, *Wurtemberg*, *Beijeren*, enz., en van verschillende Godsdiensten, ja, zelfs waren er *Deïsten* onder; ook vond men onder hen maar zeer weinig landbouwers; de meeste waren ambachtslieden, weggesleept door het vooruitzicht, om landeigenaars te worden, en over flaven te gebieden; ook eenige lieden, die be-

behoefstig waren geworden, verzelden den trein, in de zekere overtuiging, hier hunne geldmiddelen te verbeteren, en eenmaal, met goederen beladen, naar hun vaderland terug te keeren, om, op nieuw, den grooten heer te kunnen spelen. Zelfs heb ik eenen dier nieuwe kolonisten, eenen jongen, eenigzins luchtigen kleermaker uit *Aken*, gesproken, welke niet weinig, als een burger uit de oude wereld, in een nieuwmodisch gewaad, eene hooge borst zette.

Het eerste dier schepen moet reeds veel vroeger, dan de anderen, van *Rotterdam* zijn gezeild, en daar hetzelfde niet is aangekomen, en men ook geene tijding daarvan heeft ontvangen, vermoedt men, dat het, in eene andere streek, mogelijk was verongelukt. Het vijfde schip was, gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, nog niet aangekomen.

De *Portugeesche* regering heeft aan deze kolonisten, bijna vijf en twintig mijlen van de hoofdstad, eene plaats, met name *Canta Gallo*, aangewezen, waar het niet alleen veel minder heet dan in de hoofdstad moet zijn, maar zelfs moet vriezen. Van dit laatste verschijnsel in *Brazilie* had ik mij gaarne overtuigd, vooral, daar ik in den winter, of liever in den regentijd, daar aankwam, en men voor de reize van de hoofdstad naar *Canta Gallo* slechts drie dagen noodig heeft, namelijk eenen

eenen dag te water en twee dagen te land, maar mijne betrekkingen veroorloofden zulks niet:

Op die plaats zijn er voor de kolonisten hutten gebouwd. Een ieder derzelve krijgt een jaar achtereen, dagelijks, eene halve *Pataka* (6 gr.) van de regering, en een stuk land, dat zij nogtans zelve moeten bebouwen, daar zij, gelijk men mij gezegd heeft, geene slaven mogen houden. Voor mijn vertrek; hoorde ik, dat vele dier kolonisten, vooral het gespuis, dat was medegekomen, heimelijk van *Canta Gallo* naar de binnenlanden ontsnapt, doch, door de boschnegers, weder opgevangen en teruggebracht waren.

Ik wenschte wel het aanstaande noodlot dier kolonisten, overeenkomstig der zuivere waarheid; te weten; hetzelfde kan niet, dan hoogst rampspoedig zijn. Men ga na, dat het land slechts met moeite, door zwarten of neger-slaven, wordt bearbeid, wijl de blanken, uit hoofde der brandende zonne-hitte, hier voor den landbouw niet deugen, en reeds in de eerste dagen afgemat op den grond zinken, en in de hospitalen komen. Men verbeelde zich, dat een korps infanterij niet in staat is, in acht dagen, eenen marsch van veertig mijlen af te leggen, zonder niet de helft der manschap in de gasthuizen te laten, en dat de ruitery, wegens de groote dorheid, en het daaruit ontstaande gebrek aan voedsel, gedurende dien

dien tijd, geen twintig mijlen aflegt; en hier zouden *Europeanen*, vooral *Duitschers*, zonder behulp van slaven, het land vruchtbaar maken, waar deze aan hitte en slechten kost gewone menschen niet veel uitvoeren, 'wijl het klimaat zich tegen alle inspanning verzet.' Dat de regering alles beproeft en in het werk stelt, om kolonisten uit het beschaafde *Europa* herwaarts te lokken, kan men aan dezelve niet ten kwade duiden; doch evenmin duide men het mij ten kwade, dat ik mijne landslieden, vooral zoo menig brave, in armoede verzonkene, en derhalve tot landverhuizing zich genoopt voelende familie, tegen de verleiding en het sijrenen-gezing van menigen gelukzoeker waarfchouwe! — Men late denzulken, die, zonder vrouw noch kind, zonder vaderlandsliefde in het hart te dragen, zich alleen met het denkbeeld aan wereldburgerschap streelen, hun vaderland verlaten, en naar *Brazilie* vertrekken. Wat verliest de staat, wat het geboorteland, aan al die wereldburgers? — Neen, daar ik zelf huisvader ben, spreek ik alleen tot vaders van huisgezinnen, die, door valsche redeneringen verleid, hun land verlaten, om voor zich en deszelfs huisgezin een beter lot te zoeken, slechts deze maak ik nog eenmaal opmerkzaam op de hoogst moeilijke zeereize, waarop men dikwerf in drie maanden niet anders ziet, dan lucht en water, zeemeeuwen en vischen, en dan, bij eene volflagene kalmte, gevaar loopt, op zee, met zijne

N

fa-

familie, van honger te moeten omkomen, of, bij eenen storm, met het schip in den afgrond te worden geslingerd. Ik maak u opmerkzaam op dat land, dat gij tot uwe aanstaande woning hebt verkozen, namelijk: het land der onverdragelijke hitte, der oorvlijen en onwillekeurige ligchaamsbewegingen, (uit hoofde der *musketen*), der breuken, der dikke beenen, der kropgezwollen, die in vele streken van *Brazilië*, bij voorb., in *Minas Geraes*, *St. Paulo* en de streken van *Pitangui* en van *Joracabaou* veelvuldig worden aangetroffen, in welke laatste oorden de kinderen reeds kropgezwollen en meer andere ongemakken hebben. Hierbij komt nu nog, dat men velerlei spijzen, uit hoofde der onverdragelijke hitte, niet kan genieten, wijl dezelve bedorven en zuur zijn. Men geloove niet, dat ik het overdrijf, of dat mijne pen over de ergernis mijner eigene mislukte reize, of door het eene of andere boosaardige voornemen, worde bestierd, neen, ik heb het land geprezen, waar het te prijzen was, maar ik moet hier voor de donkere zijde waarfchouwen, wijl dezelve weinig lichtpunten achterlaat; ook behoef ik slechts naar de geschriften van VON ESCHWEGE, KOSTER, MAWE, den prins van *Nieuwied*, enz., te verwijzen.

Wat ik reeds over de onontbeerlijke spijzen heb gezegd, herinner ik nog eenmaal, met de aanmer-

merking, dat de grond en het klimaat in *Brazilië*, voor de eigenlijke granenteelt, als van rogge, koren, boekweit, enz., in het geheel niet geschikt zijn, anders zou de regering, die toch in tien jaren veel gedaan heeft, ook daarop bedacht zijn geweest, om granen te laten aankweken, wijl zij, door de slaven, eenen duchtigen bijstand, ter uitvoering eener voor het land zoo noodzakelijke en veel geld besparende onderneming verkrijgt. Doch ik vermeent mij niet, hier over het vonnis te strijken, daar mijn verblijf zich alleen tot de hoofdstad bepaalde, en tevens te kort was, om daarover grondig te kunnen oordeelen; ook was de toestand mijner ziel, deels door de hitte, deels ook door andere wederwaardigheden, niet daartoe geschikt.

Lieve Hemel! er kwamen nieuwe landverhuizers, gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, uit noord-Amerika aan. — Een hunner zeide mij, dat de zoodanige, die als ambachtsman, of in eenige andere betrekking, zonder geldmiddelen, naar *Amerika* kwam, alles moest aannemen, om maar aan den kost te komen, en er niet veel beter, ja, even zoo slim, aan toe was, als een slaaf.

XXVII.

*Lotgevallen van den graaf D'OMERVAIL op
zijne eerste reize naar Rio de Janeiro.
Kennismaking met den baron YERTA.
Schip. Middagmaal op het schip.
Inrigting der kajuit. Scheepslading.
Rusfisch ontdekkings-vaartuig. Sche-
pen te Bahia.*

Te *Rio de Janeiro* verhaalde men mij de lotgeval-
len van den graaf D'OMERVAIL, uit *Parijs*, die
drie maanden voor mij was aangekomen. De graaf,
namelijk, was uit *Frankrijk* vertrokken, op een
met *Fransche* goederen beladen schip, voor reke-
ning van eenige vrienden van den graaf, waarbij
hij ook belang had. Dit schip had, onder ver-
schillende koopwaren, ook vitriool ingeladen, dat
ondanks alle voorzigtigheid, die bij deszelfs
inpakken werd in het oog gehouden, van zelf in
den brand vloog, zoodat het geheele schip, met
al de goederen, eene prooi der vlammen werd,
en de graaf, de kapitein en de matrozen naauwe-
lijks zooveel tijds overig hadden, om zich met
de boot te redden, waarop zij op een onbewoond

en

en onvruchtbaar eiland, welks naam mij ontscho-
ten is, twee honderd zee- of landmijlen van *Rio
de Janeiro* gelegen, aankwamen. Hier konden zij
met de weinige levensmiddelen, die zij, in aller-
ijl, met hun leven hadden gered, niet blijven;
zij besloten, in hunne boot, de gevaarlijke reize
naar *Rio de Janeiro* te aanvaarden, en het gelukte
hun, welbehouden, de haven van *Rio de Janeiro*
binnen te loopen. De koning van *Portugal*, be-
kend om zijne menschlievendheid en goedheid,
nam den graaf D'OMERVAIL zeer genadig op, en
troostte hem met zijne doorgeftane rampspoeden,
waarbij hij gelukkig genoeg was geweest, in het
leven te blijven.

De graaf vertrok kort daarna naar *Frankrijk*,
en keerde naar *Rio de Janeiro* terug op een an-
der fchip, met goederen beladen, verzeld van
zijne eenige dochter, die hij de eerste maal in
Frankrijk had achtergelaten. De koning wilde
hem voor zijn geleden verlies daardoor fchadeloos
stellen, dat het fchip geheel tolvrij zoude zijn,
maar volgens 's lands wetten, waren daarmede
zooveel zwarigheden gepaard, dat de koning be-
flood, den graaf, tot fchadevergoeding, een voor-
fchot van achttien *Contos de Rees* (1), uit de fchat-
kist te laten aanwijzen. Met dit overschot, had de
graaf

(1) Een *Conto de Rees* is bijna 1,500 rijksdaalders
Pruissisch.

graaf reeds, gedurende mijn verblijf te *Rio de Janeiro*, eene koffijplantaadje met dertig slaven aangelegd. Men zeide mij, dat de dochter van den graaf hofdame aan het *Oostenrijksche* hof was.

Bij den heer VON LANGSDORFF maakte ik ook kennis met eenen *Zweedschen* scheepskapitein, eenen belangvollen jongeling, van eene der eerste familiën van *Zweden*, met name baron YERTA. Hij kwam te *Rio de Janeiro* op zijn eigen schip, eenen tweemaster, met koper beslagen, verzeld door eenen jongen *Zweedschen* officier. Ik heb nooit fraaijer schip gezien, dan het zijne, waarmee hij reeds eene verre reis gemaakt, en de wereld gezien heeft. Hij verhaalde mij, dat hij eens de schoonmoeder van den *dey* van *Algiers* naar *Tunis* heeft gebragt, waarvoor hij buitengewone geschenken aan geld en andere goederen had ontvangen.

Hij liet een klein middagmaal op zijn schip gereed maken, waarop ARMAND en ik werden genoodigd. Ter onzer eere had hij de geregten naar *Duitschen* trant laten gereed maken, hetgeen zijne keukenmeid, eene *Finlandsche* oude vrouw, die *Duitsch* sprak, zeer goed verstond. Met al hare kunst, bezat zij echter zulk een grillig en eigenzinnig karakter, dat zij gedurig met de matrozen aan het kijven was. Zij was het eenige vrouwelijke wezen op het schip.

De

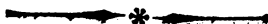
De kajuit was maar klein, dat wil zeggen, niet veel grooter, dan eene onderwetsche *Berlijnsche* koets van vieren. De grond was met een groen tapijt bekleed, in het geheel zeer smaakvol gemeubeleerd en versierd. In het midden stond eene ronde tafel voor vier personen, waaraan wij zaten, en ons aan de spijzen, die onze gastheer liet opdisschen, zeer te goed deden. In de muren der kleine kajuit waren kasten, die met verborgene deuren waren voorzien; in dezelve lagen het bed van den baron en dat van zijnen leidsman, den *Zweedschen* officier. Overigens waren er nog kleine uitholingen, waarin eenige uitgelezene boeken en het tafelgereedschap stonden.

De *Portugeesche* regering wilde dit schip koopen, maar, ingevolge de verzekering van den baron, had hij reeds eenige maanden, vruchteloos, naar de uitbetaling van het geld gewacht. Het schip was beladen met *Zweedsch* ijzer en *Zweedsche* fabelklingen. De baron beklagde zich zeer, dat hij, voor dit laatste artikel, ter naauwernood den prijs in *Zweden* konde maken.

Ook kwam er, te *Rio de Janeiro*, vier weken voor mijn vertrek, een *Russisch* schip, dat op eene ontdekkingsreize van twee jaren was uitgezonden. Het was zeer schoon uitgerust, had veertig kanonnen en eene schoone zaal, met eene aanzienlijke boekverzameling. De bevelhebber van het

schip sprak alleen *Russisch*, doch zijn broeder, insgelijks een *Russisch* officier, sprak ook *Fransch*. Al de officieren van het schip bewezen mij vele beleefdheden, zoodat ik hun alle, gaarne, hier bij namen wilde danken, indien mij niet mijne brieven-tasch, waarin ik de namen had opgeteekend, ware ontstolen.

Daar hier nu toch van schepen gesproken wordt, moet ik nog melding maken van de te *Bahia* gebouwde schepen, welke, ingevolge de verzekering van eenen deskundigen, van den zee-kapitein CLAUS HOOP, uitmuntend zijn getimmerd; ook moet het aldaar groeiende hout daartoe bijzonder geschikt zijn.

XXVIII.

Maniok-plant. Toebereiding der wortels tot meel. Tapioka. Meel van Turksch koren. Handmolens. Suikerteelt. Suikermolens. Suikerbereiding. Cachash. Koffijteelt. Koffijvrucht. Veteraan der koffijplantaadje. Walgelijke smaak der koffij.

De *Maniok*- of *Mendioca*-plant, uit wier wortel de *Brazilianen* het meel en brood toebereiden,

is

is een knoestige struik, die eene hoogte van zes voet en meer bereikt, maar geene takken heeft. De wortel, welke het eenige eetbare gedeelte van de gansche plant is, gelijkt naar de witte peen, nogtans is dezelve veel grooter.

Men plant dit gewas op de volgende wijze: men snijdt den stam van den struik in kleine stukken, en steekt dezelve in de aarde; zij schieten dan terstond op, en nadat zij bijna twaalf maanden in wasdom hebben gestaan, is de wortel geheel gevormd, echter rigt zich deszelfs grootte naar het verschil en de deugdzaamheid van den grond. In eenen goeden bodem heeft zij de lengte van twee voet en eene doorsnede van twintig duim; daarentegen wordt zij op eenen minder goeden grond naauwelijks zes duim lang en een duim dik. Zoo- dra de wortelen uit den grond zijn gehaald, wordt derzelve buitensten bast afgeschild, en er blijft eene melige en kleverachtige zelfstandigheid over, welke, door middel van eene rasp, wordt stuk gewreven. Dit geraspte valt in eenen ondergeschovenen trog, waarin het bijeenverzameld, en dan, in eene vlakke pan, boven een langzaam vuur, wordt gedroogd, tot al het vochtige is weggedampt, wanneer deze zelfstandigheid drooge korrels achterlaat, en voor het gebruik goed is.

Het sap, dat men uit de afgeraspte wortels trekt, wordt *Tapioka* genoemd, en op dezelfde wijze,

bij een langzaam vuur, gedroogd. — Dit *Maniok-meel* (*Farinha*) was reeds ten tijde der ontdekking van *Amerika* in dit land bekend.

Deze plant gedijt hier bijzonder goed, en hare aankweeking vordert, ter naauwernood, het honderdste gedeelte der moeite en kosten van de graanteelt; vandaar vindt deze laatste hier ook weinig of niet plaats, offchoon het brood van *Maniok-meel* of *Farinha* voor het brood uit koren, zoowel in smaak, als deugdzamenheid, moet onderdoen. Het laatste, dat uit noord-*Amerika* komt, wordt door verscheidene *Fransche* bakkers hier tot brood verbakken, hetwelke, in vergelijking van dat uit *Farinha* gebakken, eenen zeer goeden smaak heeft.

Te *Río de Janeiro* zeide men mij ook, dat een gedeelte der *Maniok*-plant (welke? heb ik vergeten) vergiftig was, en derhalve van het overige gedeelte eerst werd afgescheiden.

Men bereidt ook meel uit *Turksch* koren. Tot dat einde wordt hetzelfde, eenige dagen lang, in water geweekt, vervolgens gestampt, hetgeen geschiedt met handstampers in eenen rond uitgeholden trog, of met eenen grooten hamer, waarvan de steel uitgehold is, waarin gedurig water vloeit; is deze vol, dan krijgt dezelve van achter het
over-

overwigt, en wipt op; daardoor loopt het water er van zelf uit; de steel wordt verligt, en de grootere zwaarte naar den kop veroorzaakt, dat de hamer nedervalt, en het koren verplettert. Dit werktuig noemt men *Monjollo*; ook wel *Prégua de Brazil* (Braziliaansch mormeldier), wijl hetzelfde buitengemeen langzaam werkt. Is het *Turksche* koren geheel tot meel gestooten en gezeefd, dan roostert men hetzelfde op eene vlakke, opzettelijk, daartoe vervaardigde pan, gelijk den *Maniok*, of op eene dunne zandsteen plaat. Indien ik mij niet bedrieg, heeft de heer von LANGSDORFF, kortelings, eene soort van handmolens uitgevonden, waarvan men zich thans, in plaats van dit mormeldier, bedient; volgens de mij daarvan gedane beschrijving, komt mij dezelve zeer doelmatig voor.

De suikerteelt heeft hier vele voorstanders. De *Portugeezen* noemen de suikermolens, en over het geheel al de plantaadjen, welke suikerwerken bevatten: *Ingenios*. De suikermolens zijn zeer eenvoudig, en bestaan alleen uit drie blokken zwaar hout, ieder van twee voet in de doorsnede en drie voet lengte. Zij liggen regtlijnig op eene stellaadje, en worden door eenen boom, waaraan twee paarden gespannen zijn, rondgedraaid. Deze blokken persen het suikerriet uit, en het sap loopt in eenen langen, schuins daaronder staanden trog, waaruit dezelve in eenen ondiepen ketel wordt
ge-

geleid, die zes voet in de doorsnede heeft. Hier worden al de onreinigheden afgeschuimd; dan wordt het in een ander vat afgekoeld, en er loogzout bijgedaan. Op die wijze blijft het sap eenige dagen staan, en verandert in een helder vocht, dat hierop weder tot uitdamping in den ketel wordt gedaan, waaruit dan de suiker ontstaat. Uit het grondsap wordt de, door de negers, zoo geliefkoosde *Cachash* vervaardigd, hetgeen een ellendige drank is, en nog slechter smaakt, en veel sterker is, dan onze gemeenste jenever.

De koffijteelt vordert minder zorg en kennis, dan die van de suiker. Het beste schieten de boomen op, wanneer zij staan op luchtige plaatsen, welke aan de morgenzon zijn blootgesteld, dat wil zeggen: zij moeten de voedingsdeelen eener goede aarde, de verkwikking van den dauw en den regen, en de uitwerking eener gematigde zonnewarmte genieten. Er zijn streken, waar de koffij-boom reeds in het derde jaar vruchten draagt, en in het tiende jaar wegwijnt, daar dezelve, integendeel, in den voor hem pasfenden grond, en in eene goede ligging, in het vijfde of zesde jaar eerst vruchten draagt, en in het twintigste jaar nog in deszelfs volle kracht is.

De opbrengst van den koffij-boom verschilt zoowel naar mate van den grond, als der behan-
de-

deling. Op eenen middelmatigen grond levert de oogst van eenen boom niet veel meer dan een half pond op: in eenen goeden grond, daarentegen, ruim vier pond. Behalve de keus en de behandeling van den grond, komt het bij den koffijboom ook op goede gezonde planten aan. Doorgaans zaait men het zaad in den boombast, en verplant dan de jonge stammetjes, naarmate van de deugdzaamheid des bodems, op eenen kleineren of grooteren afstand van elkander.

De vrucht heeft twee schalen; eene vleeschachtige van buiten, en een zich daaronder bevindend hulsel, welke de eigenlijke koffij-kern of boom omsluit. Zoodra de vrucht eene kersroode kleur heeft bekomen, wordt dezelve afgeplukt. Bij het droogen, gaat men op tweederlei wijze te werk, namelijk; eenige planters schillen terstond, nadat de vrucht is afgeplukt, het vleeschachtige gedeelte af, en droogen de boonen met het omkleedfel, welke dan, nadat dezelve volkomen zijn gedroogd, door stampen, gemakkelijk kunnen gescheiden worden; andere droogen de koffij met den vleeschachtigen bast, welke wijze boven de andere de voorkeur verdient, daar hierdoor de koffij niets van hare geur verliest.

Voor eenen buitenlander levert eene koffijplantage, bij *Rio de Janeiro*, een zeker bestaan op; maar

maar men moet daartoe ten minste een kapitaal van 6,000 tot 8,000 daalders besteden.

De veteraan van al de koffijplanters, te *Rio de Janeiro*, is een heer LE SÈNE, die, uit hoofde van rampspoeden op *St. Domingo*, naar *Rio de Janeiro* is gekomen. Bij hem haalt ieder planter raad, wanneer hem, bij de koffijteelt, iets bijzonders overkomt. Hij is een eerwaardig oud man, die, op zijne koffij-plantaadjen, nog altoos werkzaam is, en in eenen goeden naam staat. Hij woont vier uren van de stad, en is zeer goed gehuisvest. Eene zijner dochters is, te *Rio de Janeiro*, met den *Russischen vice-konful*, den heer VON KULICHEN, gehuwd.

De *Braziliaansche* koffij is, naar men zegt, niet van de beste; ook vond ik, dat de koffij, in de koffijhuizen te *Rio de Janeiro*, eenen onaangenamen, olieachtigen smaak had, zoodat ik die, ter naauwernood konde drinken.

XXIX.

Mijn noodlot vervolgt mij, tot zelfs te Rio de Janeiro toe. Negers met dolken. Mijn angst en gaffier. Redding door den uitroep: Polici! Aankomst bij de Hamburger timmerlieden, Diefstal. Spanjaard. Balken.

Het noodlot vervolgde mij ook te Rio de Janeiro, op alle mogelijke wijzen, en maakte mij dit land, waarin, voor den Europeaan, geene melk noch honig, maar alleen aschen vloeit, des te hatelijker. Ik was, op zekeren avond, in de Italiaansche opera, die doorgaans ten acht ure des avonds begint, en tegen middernacht eindigt, en verliet die nog voor het einde van het stuk, om mijne, anderhalf uur van den schouwburg verwijderd liggende, woning nog voor middernacht te bereiken. Toen ik den halven weg had afgelegd, ontmoette mij een neger, met eenen stok gewapend, die onophoudelijk floot, en steeds achter mij zocht te blijven. Ik poogde, deze mij verdacht voorkomende achtervolging, daar ik geheel ongewapend, en niet eens eenen stok bij mij had, daar-

daardoor uit te wijken, dat ik mij naar den anderen kant spoedde, maar ook hier volgde mij het zwarte monster. Hierop bleef ik staan, en riep: *Va Diabolo!* Hij antwoordde mij, als eene echo, met dezelfde woorden. Ik ging weder voort, maar bleef toch altoos aan de regter zijde der straat, waar geene huizen stonden. Bijna had ik een kwartier gegaan, of, van de linker zijde der straat, sprong, van achter eenen ouden muur, deze zwarte duivel, die mij tot hiertoe had achtervolgd, met den stok te voorschijn, liep op mij los, en schreeuwde: *Vintems!* Ik antwoordde schielijk: *ni Vintems.* Hierop schoten nog drie negers, van achter de met struiken begroeide muren, met bloote dolken, op mij toe. Den stokslag van den eersten neger ontweek ik gelukkig door eenen snellen sprong op eene hoogte, digt bij een klein huisje, waartoe mij doodsangst de kracht verleende, en ik rukte, met alle geweld, de houten tralie-vensters van het huis uit hunne krammen, en schreeuwde daarbij uit al mijne magt: *Polici! Polici!* Bij dien kreet stonden de negers ontsteld. Toen ik dit, in de schemering, bespeurde, schreeuwde ik nog erger, en sloeg daarbij hevig met de vuist tegen de van binnen digtgemaakte luiken der weggerukte houten traliën. De negers zetteden het op een loopen, maar sloegen den weg naar mijn huis in, dat nog een goed kwartier van mijn stand- en verdedigingspunt verwijderd stond. Nu schreeuwde ik in
het

het *Fransch*, *Latijn*, *Portugeesch*, enz., dat men mij toch de deur zoude openen; daarbij rammelde ik met het geld in mijnen zak, en riep: *Fidalgo!* maar te vergeefs, niemand opende de deur van het huis, waarvoor ik stond, en waarin ik licht zag, noch van de andere belendende huizen. Hierop ging ik verder, en maakte hetzelfde getier, maar zonder gevolg: de gansche buurt was als uitgestorven; ik alleen, in angstzweet drijvende, stond in dien duisteren nacht, terwijl ik elk oogenblik die duivels met hunne bloote dolken afwachtte.

Wat was er te doen? Naar mijn huis te gaan, hield ik niet voor raadzaam, wijl de negers den weg derwaarts hadden ingeslagen, en mogelijk in deszelfs nabijheid op mij wachteden; om, door eenen aanval op mijn leven, zich van mijne beurs meester te maken. Ik belloot, derhalve, naar de *Hamburger* schrijnwerkers HENNIG en SCHULZ te gaan, welke met mij op hetzelfde schip waren aangekomen. Toen ik voor hun huis kwam, schreeuwde ik uit al mijne magt, dat men mij toch de deur zoude openen. Dit geschiedde; de vrouw van den schrijnwerker HENNIG deed de deur open en schrikte, toen zij mij geheel afgemat, in het zweet drijvende, voor zich zag staan. Mijne *Nanking*-broek was zoo nat, alsof ik uit het water was gehaald. De schrijnwerker gaf mij, tot versterking, terstond een glas *Port*-wijn, waarna ik op

O

eene

eene schaafbank ging leggen, zeer goed sliep, en bij het aanbreeken van den dag, weder naar huis ging.

Mijn zwager, wien ik deze gebeurtenis terstond verhaalde, zeide mij, dat mijn geroep om hulp vruchteloos had moeten afloopen, vooreerst, wijl hier de burger den edelman niet bemint, en ten tweede, wijl men schroomde, des nachts zijne deuren te openen, uit hoofde men den om hulp roependen voor eenen dief houdt, die zich alleen van de gelegenheid bedient, om, bij het openen van het huis, ijlings binnen te dringen, en iets te stelen. Doch had ik geroepen: *All nomen dal re* (in naam des konings)! of *Fogo* (brand)! dan ware ieder zijn huis uitgevlogen.

Mijn zwager gaf hiervan, den volgenden dag, berigt aan de politie, en vernam, dat reeds eenige nachten achtereen, bijna drie honderd rondlopende, en met dolken gewapende negers, door *patrouilles* soldaten, en door de politie waren opgevangen. Dergelijke avonturen hebben echter zelden plaats; ook zijn de negers zeer bevreesd, wanneer men slechts, met eenen stok gewapend, op hen los gaat.

Acht dagen na deze gebeurtenis, was ik, des avonds, bij den waardigen overste en brigadier van het *Portugeesche* korps *ingenieurs*, den heer VON CAULA,

CAULA, in wiens achtingwaardigen familiekring ik, gedurende mijn zeer kort verblijf te *Rio de Janeiro*, menig gelukkig uur doorbragt. Toen ik, tegen elf ure, van deze familie voor mijn huisje kwam, en het met de sleutel wilde openen, vond ik de deur reeds opengebroken, en al mijne goederen en eenig baar geld ontstolen, zoodat mij geen andere kleding overig bleef, dan die ik aan het lijf had. De koffers waren omgekeerd, en de papieren lagen verspreid door de kamer. Des morgens werd ieder ontvreemd stuk aan de policie in de *Portugeesche* taal naauwkeurig opgegeven, maar ik heb daarvan het geringste niet terug bekomen, ofschoon de montering gemakkelijk te herkennen was.

's Daags vóór dezen diefstal zond mij iemand eenen bediende, zijnde een *Spanjaard*, om hem, in plaats van mijnen vorigen EMANUEL, in dienst te nemen. Ik weigerde dit in den beginne, wijl zijn morfig voorkomen geenszins aanbeveling verdiende, maar degene, die hem aan mij voorstelde, drong er zoozeer op aan, dat ik genoodzaakt was, dien mensch in mijnen dienst te nemen. Reeds des nachts van denzelfden dag kwam hij niet te huis, en vertoonde zich eerst, half beschonken, den volgenden morgen ten acht ure. Ik joeg hem terstond weg, en werd daarop den volgenden avond bestolen. Deze *Spanjaard* was vooral daaraan kennelijk, dat zijn ééne arm veel

korter was, dan de andere, maar ondanks dit kennelijke teeken, en de werkzame navorschingen der politie door de stad, was hij nergens te vinden. Waarschijnlijk was hij op een der schepen in de haven gevlugt, of had zijn verblijf buiten de stad genomen.

Na dezen tweeden rampspoed, ging ik, op zekeren middag, door de stad, voorbij de kerk *St. Paula*. Op eens waren aller oogen op mij gevestigd, en op hetzelfde oogenblik, viel, uit den klokketoren, een balk van bijna tien voet lengte en vier voet dikte, eenige schreden van mij af, op den grond. Al deze op elkander volgende rampen, waarbij nog het mislukte doel mijner reize en mijne beenbreuk, voor het inschepen te *Hamburg*, moeten worden gerekend, deden mij het besluit opvatten, *Rio de Janeiro*, met het eerste schip, dat naar *Europa* zoude vertrekken, te verlaten, en dit geschiedde kort daarna. Ik nam van mijnen zwager en zijne familie hartelijk afscheid, en reisde, slechts van mijne dochter verzeld, daar mijn neef nog bij zijne moeder, mijne zuster, achterbleef, op het *Hanoversche* schip *Fortuna*, gevoerd bij kapitein **KLAUS HOOP**, naar *Europa* terug.

XXX.

*

XXX.

Over het eigenlijke doelwit mijner reize. Levensonderhoud te Rio de Janeiro; door het aanleggen eener koffijplantaadje. Verzoekschrift aan den koning. Gunstbewijzen van den koning aan mijnen zwager. Onbeantwoord laten van het verzoekschrift. Vaarwel aan het land der mislukte verwachtingen en der plagen.

Eer ik nu mijne terugreize beschrijf, moet ik nog iets over de eigenlijke bedoeling mijner reize naar *Rio de Janeiro*, en over het mislukken van mijn voornemen in deze hoofdstad, zeggen.

Het plan mijner reize was, gelijk ik reeds in de inleiding heb gezegd, mijne, door den oorlog van 1806 en andere familie-betrekkingen, verwarde geldmiddelen weder te herstellen, en hier toe heeft men, in *Brazilie*, meer gelegenheid, dan in *Europa*, daar men, met een kapitaal van 6000 tot 8000 daalders, zich in den tijd van vijf

tot acht jaren, wanneer er geen oorlog tusſchen beiden komt, gemakkelijk eene jaarlijkſche rente van 1500 daalders kan verſchaffen; namelijk, door het aanleggen eener koffij-plantaadje, welke echter eerst, na verloop van vijf jaren, den eerſten oogst oplevert. Men moet daarbij van alles, wat anders het leven veraangenaamt, aſtand doen, en, als eenen kluizenaar, zijnen tijd doorbrengen, dat, zekerlijk, voor den planter een groot voordeel oplevert, wijl hij daardoor zijn medegebragt kapitaal ſlechts in zoo verre aanſpreekt; als hij tot het aanſchaffen der onontbeerlijkſte levensbehoeften noodig heeft; want in vijf jaren kan hij op geene ontvangst rekenen.

Met andere ondernemingen, zoo als met kolenbranden, enz., of met het aankweken van rijst, *Turksch* koren, tuinvruchten, groenten, of het houden van vee en andere dingen, is hier niet veel te verdienen. Het eenige zijn, tot nu toe, de koffij-plantaadjen in de nabijheid der hoofdstad, of in eene andere aanzienlijke, van eene haven voorzien, ſtad, gelijk *Fernambuco*, enz. Doch zulk een land is in de omſtreken van *Rio de Janeiro*, op eenen aſtand van zes tot acht uren, niet meer te bekomen, wijl reeds *Engelſchen* en *Franschen*, die overal het beſte wegkapen, daarvan bezit hebben genomen.

Toen ik den koning van *Portugal*, door den
Pruis-

Pruissifchen gezant, den heer VON FLEMMING, werd voorgesteld, droeg ik, zoo als reeds gezegd is, de *Pruissifche* montering der kavallerij, doch bij het *baise-main* verscheen ik in zwarte burgerkleeding. De koning herkende mij in de zelfve niet, en vroeg: „*Qui êtes vous.*” Ik antwoordde hem: „*Je suis le beau-frère de*” „SILVESTRO PINHEIRO.” De koning vroeg mij toen andermaal, op eenen minzamen toon: hoe mij het land beviel, of ik de hite konde doorstaan, en waar ik mij in zijn land wilde nederzetten? Op deze laatste vraag antwoordde ik: „in de nabuurschap der hoofdstad, maar zonder de ondersteuning uwer majesteit, ben ik hiertoe niet in staat.” Hierop zeide de koning, toen hij mijn verzoekschrift, dat ik in de hand hield, bespeurde: „*Est-ce que c'est là dedans, ce que vous souhaitez?*” nam mij het rekwest af, lag het op het reeds genoemde tafeltje naast zich, en voegde er nog bij: „*Bon, bon, je parlerai avec mon ministre; je respecte beaucoup votre beau-frère,*” en liet mij vervolgens vertrekken.

De koning had, kort voor mijne aankomst te *Rio de Janeiro*, mijnen zwager tot kommandeur der orde van CHRISTUS benoemd, en aan zijne nicht, eene geborene *Portugeefche* van een en twintig jaar, die zich bij den hofmaarschalk, den heer VON MALZAHN, te *Berlijn*, ophoudt; zoowel als aan zijne dochter, een kind van vijf

jaar, elke eene levenslange jaarwedde van 250 daalders, *Pruisfisch* geld, toegelegd; ook hoorde ik, bij mijne aankomst te *Hamburg*, van den *Portugeeschen* legatie-secretaris, den heer von SYLVA, dat mijn zwager als afgezant bij de *Vereenigde Staten* van noord-Amerika was benoemd.

In mijn rekwest aan den monarch, verzocht ik om een voorschot van acht *Contos de Rees* (bijna 12000 daalders *Pruisfisch* geld), welke ik op mij nam, in een tijdsverloop van tien jaar, achtereenvolgende af te doen, om daarmede een koffijplantaadje aan te leggen, en mijne familie uit *Europa* te laten komen.

Ik moet opregt bekennen, dat ik, bij het afschrijven van deze laatste regels, voor het denkbeeld fidderde, dat de koning mij mijn verzoek zoude inwilligen. Ik had dan een slagtoffer mijner onderneming geworden, want ik had, pligshalve, al mijn leven in een land moeten blijven, waarover ik reeds zoo dikwerf de banvloek heb uitgesproken, en waarin ik mij meer dan eens ongeveinsd heb uitgelaten, dat ik liever in mijn vaderland een arme, dan in dit land een rijke man wilde zijn; en zonderling genoeg, dezelfde uitdrukking heb ik ook bij mijne terugkomst te *Hamburg* gevonden, in den brief van eenen *Europeaan*, die zich reeds verscheidene jaren te
Rio

Rio de Janeiro ophoudt, aan zijnen vriend in *Duitschland*, welke ook met de ziekte der landverhuizing geplaagd was, hetgeen mij zeer gerust stelde.

Daar ik geen antwoord op mijn rekwest ontving, en het niet alleen den buitenlanderen zoo gaat, maar ook de *Portugeezen* en *Brazilianen* dikwerf genoeg met eene eeuwige hoop worden in slaap gewiegd, maakte ik ernstige toebe-reidselen tot mijne reis, waartoe mij de boven aangevoerde rampspoeden, het vurige verlangen mijner dochter naar hare woning en achtergelatene vrienden, en het kleine overschot van mijn geld (1), dat ten naauwerhoofd voor de terug-reize toereikende was, mij des te stilliger deden besluiten. Ik liet mij, door den graaf VON FLEM-MING, eenen brief aan zijne doorluchtigheid den prins staats-kanselier ter hand stellen, waarin het niet gelukken van mijn voornemen, als buiten mijne schuld, duidelijk werd uiteen gezet, opdat ik ook voor diegenen geregtvaardigd zoude ver-

(1) Den lezer moet ik hier mededeelen, dat ik, van de, mij door den staat gegevene, 3000 daalders, de helft tot onderhoud mijner familie, en tot eenige andere uitgaven in *Berlijn* achterliet, en met de andere mijn driemaandelijksch verblijf te *Hamburg*, en mijne heen- en wederreize naar en van *Brazilië*, en de daar gedane uitgaven, bestreed.

verschijnen, aan wier vertrouwen, bescherming en bijzondere welwillendheid ik alles te danken had. — Nadat ik mijne zaken had in orde gebracht, en mij van het noodige had voorzien; zeide ik aan het land mijner mislukte verwachtingen een vrolijk: vaarwel!

XXXI.

Terugreize. Lading van het schip. Vaart uit de haven. Ongedierte en verveling. Zoet water. Gedrag van den kapitein KLAUS HOOP: Vergelijking tusſchen hem en kapitein DOORMAN op onze heenreize. Hij kastijdt de varkens en doet hun eene aanspraak. Boosheid van den kapitein, ten opzichte mijner reismakkers. Gedrag van den jongen koopman. Bleeſdheid van den kapitein te mijnen opzigte. Zeekaarten. Vervolg onzer zeereize. Te huiskomst en ſlot.

Mijne terugreize van Rio de Janeiro was niet zoo aangenaam, als onze ſelzē derwaarts. Op de-

deze droomde ik mij nog tooverpaleizen, en op gene waren dezelve verwoest, en op derzelver puinen zat ik met eene ledige beurs, en met eene te leur gestelde hoop! — Gelukkig was de laatste goedkoopster, dan de eerste; want ik gaf voor mij en mijne dochter maar 360 *Pruisische* daalders, daar mijne heenreise mij 600 daalders kostede. Dat de terugreise goedkoopster was, kwam daarvan, dat het schip de *Fortuna* zoodanig met goederen was beladen, dat zelfs de kajuiten met balen koffij waren gevuld, en er nog maar eene kleine ruimte voor de reizigers overig bleef. Mijne dochter had ook deze maal de kleine kajuit van den kapitein.

Het geheele reisgezelschap bestond, behalve uit mij en mijne dochter, nog uit eenen jongen koopman, die met ons was medegereid, maar ook niet in *Brazilie* wilde blijven.

Het schip, een driemaster, was sterk en goed gebouwd, en was alleen beladen met de goederen van den reeds genoemden bankier ROCHE uit *Rio de Janeiro*. De lading bestond in otgezui-verde, zoogenaamde pan-suiker, koffij, huiden, katoen, enz., en bedroeg over de tien duizend centenaars *Pruisisch* gewigt, zoodat het schip diep in het water ging, en de vensters in de kajuit, de geheele reize door, met stevige planken

ken waren voorzien, zoodat er geen water konde indringen, en het licht slechts spaarzaam van boven konde invallen.

Den laatsten januarij, kregen wij zooveel wind, dat wij buiten de haven konden komen. Naauwelijks hadden wij die uit het gezigt verloren, of de wind blies sterker in de zeilen. Toen hielden ons tegenwinden en eene volflagene stilte langer dan acht weken op, zoodat wij eerst den 3den april de linie pasfeerden. Eene onverdragelijke hitte, *musketen*, *baratten*, mieren, welke ons eerst in het midden van mei verlieten, en de grootste verveling, folterden ons onophoudelijk. Wanneer het goed weder was, zaten wij meestal op het verdek, en plaatsten ons van de eene ton op de andere, om ons eenigermate den tijd te verdrijven.

Wij hadden op ons schip vier en twintig groote vaten met zout water, dat uit de springbron, op het slotplein van *Rio de Janeiro*, was medegenomen. Het zoute water is, op eene langdurige reize, de noodzakelijkste behoefte, waarmede reeds in den beginne zeer spaarzaam wordt omgegaan. Wanneer het regende, werd het regenwater opgevangen, en daarmede de koffij voor ons, en het eten in de thee voor de matrozen gekookt, om het zoete water te sparen. Ja, er kan eenen kapitein wel niets ergers overkomen, dan wanneer

neer een sterk bemand fchip komt aanzeilen, en zoet water vraagt. Hier helpt geen ontkennen, geene verontfchuldiging van eene, nog zoo verre reis, hij moet zijnen voorraad deelen, en doet hij dit niet goedwillig, dan loopt hij gevaar, dat het hem met geweld wordt afgenomen, of zijn fchip in den grond wordt geboord.

Kapitein KLAUS HOOP, die de *Fortuna*, waar wij ons op bevonden, kommandeerde, veranderde terftond van gedrag, toen wij in het ruime fop waren gekomen, en behandelde ons genoegzaam als zijne ondergefchikten. Hij begon, met zijne twee ftuurlieden, een onverftaanbaar plat *Duitsch* te fpreken, dat ik, vóór dat wij de haven waren uitgelopen, nog niet van hem had gehoord. Zelfs bij het onderhandelen over de gelden voor den overtocht, miste ik bij hem nooit dien fatfoenlijken toon, dien men niet alleen den vreemdeeling, maar ook hem, tot wien men in nadere betrekking ftaat, fchuldig is, en nu was hij, in eens, in een geheel ander mensch herfchapen. Hij was geheel uitgelingen van belagchelijken waan en hoogmoed, dat hij op zee konde gebieden.

Mijne dochter had, in de kleine kajuit, het waschbekken niet terftond, door den kajuitjongen, laten wegdragen; hierover fprak hij een goed half uur, en gaf voor, dat onder den grond der kleine kajuit eene menigte goederen lagen, welke,
bij

bij het doorzijpelen van het water, konden bederven. Vervolgens bromde hij in zich zelven, den trap van het verdek opgaande: „Dat heeft „men van die vervloekte pasfagiers!” Niet lang daarna sprong er in de kajuit een klein vaatje met brandewijn, dat eenige dagen eenen onaangenamen reuk veroorzaakte; ook regende het door een klein luchtgat, dat men vergeten had, dicht te stoppen, in de kajuit, waarbij de geheele grond onder water lag, en daarvan sprak hij geen woord.

Mijne zuster had mij eenen goeden voorraad van wijn, ingemaakte vruchten, hammen, worsten, enz., medegegeven. Ik zelde, derhalve, reeds in den beginne tegen den kapitein, toen wij de haven uitliepen, dat de hammen en worsten al door de hitte bedorven waren, en wij de goede schielijk moesten orberen, doch de aangestokene aan de matrozen moesten geven. Hierop antwoordde hij mij, terwijl hij, wanneer hij regt wat grappigs wilde voor den dag brengen, het hoofd op de linkerzijde lag, en daarbij het linker oog toedrukte: „Wij zullen ze wat . . . , die kunnen wij zelve eten.”

Dit lieve antwoord van eenen kapitein deed mij sidderen voor het verdere onderhoud op de pas begonnen lange zeereize, en dus kwam mij, als het beste middel, voor, om zich niet in onaan-

aangenaamheden te wikkelen, elk gesprek met hem zooveel mogelijk te vermijden; ook was daartoe, tot ons geluk, niet vele gelegenheid; want hij tierde en raasde den geheelen dag met de matrozen, hetgeen ons ook niet weinig bevreemde, daar wij dit, bij ons vertrek, van kapitein DOORMAN nooit hadden gehoord, op wiens schip, over het geheel, alles bedaard toeging. Vervolgens kastijde hij de drie medegenomene varkens, waarbij hij hun vooraf eene behoorlijke aanspraak deed, even als aan misdadigers, dien men, voor hen naar het schavot te brengen, nog eens het vonnis voorleest, en hun dan het hoofd afslaat, of hen ophangt. Indien hij, op het verdek, den rug omkeerde, lachten hem niet alleen zijne matrozen uit, maar ook zijne twee zonen, die ook matrozen waren.

Nooit heb ik zonderlingar mensch gezien, dan dezen kapitein KLAUS HOOP. Zeer dikwijls ging hij zelfs aan het roer staan, als een gemeene matroos; ja, eens sprong hij aan het roer, als eenen onzinnigen, twee voet in de hoogte, en dit ter oorzaak, wijl er onder de linie geen wind of tegenwind was, en daarbij riep hij: „Dat doet de duivel! Hier helpt geen bidden, noch vloeken, er komt geen wind.”

Voor eenen beschaafden reiziger is zulk een mensch een monster, en, vooral, wanneer hij vijf

en

en eene halve maand met hem, en als het ware van hem afhangende, in zulk eene enge ruimte moet doorbrengen.

Ook bezat onze kapitein KLAUS HOOP eenen niet geringen graad van boosaardigheid. Op zekeren middag, als hij, met den opper- en onderstuurman, de zeekaart bestudeerde, om eene berekening te maken van de streek, waar wij ons bevonden, hetgeen in de kajuit geschiedde, was ik op het verdek. Op eens hoorde ik een verschrikkelijk geraas in de kajuit, en de kapitein kwam, als een razende, op het verdek, met de twee stuurlieden, en riep: „Die neger! Die „groenfsmoel! wil mij in de kaart spionneren!” Ik vroeg aan de stuurlieden, wat er was voorgevallen, en vernam, dat de jonge koopman beneden in de kajuit aan tafel had geschreven, en voor den kapitein en hen niet terstond had plaats gemaakt, opdat zij de kaart over de tafel konden uitspreiden; daarbij zeiden zij, zich ook een voorkomen van gewigt gevende: „Wil men „ons trotseren; met trotschheid rigt men niets „bij ons uit, met goedheid alles.” Hierop ging ik in de kajuit, om mij van de waarheid der verklaring van de stuurlieden te overtuigen, en bemerkte, dat er op de tafel nog plaats genoeg was, om de kaart uit te leggen, en dat het alleen eigenzinnigheid en boosheid van den kapitein was. Op onze heereize wees ons kapitein

DOOR-

DOORMAN telkenmale, op de zeekaart, het stip, waar wij ons bevonden; deze deed dit, op de geheele reis, niet eenen enkelen keer, en ik durfde het niet onderstaan, offchoon ik voor den reus, — hij was groot, sterk, en welgemaakt — voor den kapitein, niet beducht was, de zeekaart in de hand te nemen, wijl dan het geraas en getier op de geheele reize niet zouden hebben opgehouden.

Wegens het voorgevallene met den jongen koopman, die een zeer stil en bescheiden jongeling was, verloor de kapitein bij mij alle vertrouwen, dat ik, echter, hem in den beginne niet veel had geschonken, en zulks te meer, daar hij, na deze gebeurtenis, die acht dagen na ons vertrek van *Rio de Janeiro* voorviel, begon, mij met eene bijzondere opmerkzaamheid te behandelen, waardoor ik zijn slecht karakter des te meer doorgrondde. Zich verzekerd wanende, dat hij mij nu op zijne zijde had, liet hij eeren *Braziliaanschen* aap, die den jongen koopman toebehoorde, om hals brengen, en speelde hem meer andere parten. De koopman gedroeg zich nogtans, bij die omstandigheden, zeer verstandig; hij nam het diepste zwijgen in acht, en sprak geen woord meer met den kapitein, tot onze aankomst te *Cuxhaven*. Des middags over tafel en des avonds bij de thee, was hij maar eenige minuten tegenwoordig, en ging dan terstond weder naar het verdek.

P

De

De oplettendheid van den kapitein jegens mij bestond daarin, dat hij mij een geschenk van twee pond *Portugeesche* chocolade maakte, met de aanmerking, dat mijn, wel is waar niet onbeduidende, voorraad niet tot *Hamburg* zoude strekken. Ik nam dit geschenk aan, om vrede en rust op het schip te bewaren, doch betaalde hem daarvoor de waarde, zoodra wij in *Hamburg* waren gekomen.

De snelle reis door het kanaal, die in het begin van Junij plaats had, was zeer belangrijk. Wij zeilden, digtbij het graafschap *Sussex*, het eiland *Whigt*, *Douvres*, enz., voorbij; men kon zeer duidelijk het schoone groen der velden onderscheiden; wij zagen ook eene menigte kleine en groote schepen, die van *Engeland* naar *Frankrijk* en van *Frankrijk* naar *Engeland* het kanaal overvoeren. De nieuwe schoone vuurbaken in het *Engelsche* kanaal boeiden mijne opmerkzaamheid, wijl in de haven van *Rio de Janeiro*, volgens de verzekering van mijnen zwager, ook dergelijke vuurbaken worden opgerigt, en de kosten daarvan, door eenen nieuwen impost der schepen, worden bestreden. De ongunstige wind, die zich verhief, nadat wij het kanaal hadden verlaten, dreef ons naar de zandbanken in de noord-zee. De kapitein was daarover zeer verdrietig, en zeide, dat hij, op dezelfde plaats, nu twee jaar geleden, vier weken had doorgebracht, en dat het
scheen,

scheen , alsof het dit jaar weder het geval zoude zijn , maar het was niet zoo ; de wind verhief zich weder , en wij kwamen , den 3ften Junij van het jaar 1820 , bij *Cuxhaven* voor anker , waar ons , den volgenden morgen , eene gezondheids-*commissie* op eene zonderlinge wijze onderzocht. Deze *commissie* bestond uit zes personen. De gentesheer van dezelve kwam niet aan boord van ons schip , maar bleef op het zijne , dat digtbij het onze lag. De pasagiers , matrozen , enz. , moesten zich voor deze gezondheids-*commissie* op het verdek vertoonen , en de kapitein moest twee vingers zijner regter hand in de hoogte houden en zweren , dat er zich geen zieke op zijn schip bevond. Nu kon het schip weder afzeilen , maar alleen tot *Stade* , op den weg naar *Hamburg* , waar het eenen nacht , wegens eenen *Hanoverschen* tol , moest blijven.

Wij lagen nu eenige honderd schreden van *Cuxhaven* voor anker , waar wij den zoolang ontbeerden aanblik des lands en van den heerlijken plantegroei genoten. De kleine aardige huizen van *Cuxhaven* doen zich zeer goed voor .

Nadat het onderzoek der gezondheids-*commissie* van ons schip was afgelopen , moest hetzelfde terstond weder vertrekken. Ik verzocht aan de *commissie* , mij en mijne dochter mede naar *Cuxhaven* te nemen , waarin deze terstond bewilligde.

Welk

228 MIJN UITSTAP NAAR BRAZILIE, ENZ.

Welk eene vreugde! Met eenen sprong was ik en mijne dochter in de boot der gezondheids-commissie, en sloeg, van dat oogenblik af, geen enkelen blik meer op den kapitein. Ik verhaalde aan de commissie het vertrek van den kapitein, gedurende de reis van *Rio de Janeiro* herwaarts, en kreeg tot antwoord, dat de kapitein reeds als een baatzuchtig man bekend was.

Te *Cuxhaven* nam ik eenen ever, die zeer snel zeilde, en ging daarop, met mijne dochter, naar *Hamburg*. Bij *Stade*, waar wij ook wegens den tol moesten vertoeven, zagen wij ons schip. Ik zond terstond den loods van onzen ever naar kapitein KLAUS HOOP, om mijne koffer, enz., te halen, die mij ook terstond werden afgegeven.

Den negenden Junij kwamen wij te *Hamburg* aan, waar ik, wegens ziekelijkheid mijner dochter, nog drie dagen moest vertoeven. Den 13den reisden wij van *Hamburg* naar *Berlijn*, waarmede mijne ongelukkige reis een einde nam.

K E U R

V A N

NUTTIGE EN AANGENAME

M E N G E L I N G E N.

Het groote of kleine aantal journalen in een land is, volgens het voorgeven van zeker *Duitsch* schrijver, de *thermometer* van de meerdere of mindere beschaaftheid eener natie. Het zij verre van ons, het met dezen onzen nabuur, in wien de nationale *Stolz*, over den in zijn land toenemenden springvloed van tijdschriften en dagbladen, (waarvan sommige even spoedig verdwijnen, als zij geboren worden) duidelijk zichtbaar is, hierin eens te zijn. Men kan het getal derzulke, die in ons land, maandelijks, of wekelijks, het licht zien, wel bij geene dozijnen tellen, maar de inhoud van sommige derzelve, door de beroemdste geleerden, in alle vakken van wetenschap, bijeengebragt, behoeft voor geen in buitenlandse tijdschriften onder te doen. Een wezenlijk gebrek, echter, bestond er in een journal, gelijk aan dit, aan het hoofd dezes gemeld, dat, bij uitsluiting, aan de schoone letteren is toegewijd. De uitgever dezes, nu drie jaar geleden, hierop opmerkzaam gemaakt zijnde, aarzelden niet, de uitgave van zulk een, op zekeren bepaalden tijd uitkomend, tijdschrift te ondernemen, en heeft zich in de verwachting, die hij van eene dergelijke onderneming koesterde, niet bedrogen. En, inderdaad, de inhoud der drie jaargangen hier nader opgegeven, staat, krachtadig, den titel aan dit geschrift gegeven. Afwisseling is een eerst vereischte, en hiaraan wordt geheel voldaan. Zoowel de beminnaar van levens- en reis-beschrijvingen, als die van verdichte verhalen en zoogenaamde kleine romans, vindt hier rijkelijk voedsel, terwijl, zooveel mogelijk, nieuwigheid en belangrijkheid wordt in het oog gehouden, en de uitgever geene kosten spaart, door het zich aanschaffen der beste buitenlandse journalen, den redacteuren in de gelegenheid te stellen, tot het doelmatige kiezen van het fraaiste en belangrijkste uit dezelve. De inhoud der drie jaargangen, welke, ieder op zich zelve, een volledig werk uitmaken, is de volgende:

IN.

I N H O U D.

I. SCHOONE KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN, MERKWAARDIGHEDEN VAN LANDEN, STEDEN EN VOLKEN, LEVENSSCHETSEN, BIJZONDERHEDEN EN ANEKDOTEN VAN BEROEMDE MANNEN, ENZ.

Uittreksel uit eenen brief van den kapitein-luitenant bij den Russisch keizerlijken generalen staf, MAURITS VAN KOTZEBUE.

Groenland en de Groenlanders.

Vuurspuwende berg.

De dood van JAMES COOK. (Uit eenen brief van Genua.) GARRICK.

Een Engelsch middagmaal. (Uit de reis eens Franschmans, door Engeland.)

Venetie. (Uittreksel uit het dagboek eens Duitschen reizigers.)

Moord, gepleegd aan HENDRIK DEN DERDEN, koning van Frankrijk, door JACOB CLEMENT.

HOWARDS laatste levensuren.

RENNEFORTS geschiedenis van Oost-Indie.

BOLIVAR.

Verlustingen der hedendaagsche Romeinen. (Door KAREL SEIDEL.)

De inneming van het eiland Timor.

Grootheid van ziel van VICTOR PISANI, eene Venetiaansche held. (Voorgevallen in het jaar 1379.)

Over den godsdienstigen toestand der Chalkos-Mongoliërs en den opper-priester van den Lama (Kasuchiu) te Uрга.

De jacht in de Oost-Indie.

TADDÉUS KOSCIUSZKO.

Geschiedenis van den opstand der slaven in het noorden van St. Domingo, door A. MBTRAL.

Don CARLOS, infant van Spanje. (Uit het derde deel van LLORENTE, geschiedenis der inquisitie.)

AUGUST WILHELM IFFLAND.

Tweevoudige reis naar Amerika, door de twee Russische zee-officieren CHWOSTOFF en DAWIDOFF, door den laatsten beschreven.

Taal en muziek der Ashantynen.

De Afrikaansche reiziger en oudheidzoeker BELZONI.

Opstand en dood van graaf ESSEX (Fragment uit miss LUCY AIKINS: Gedenkwaardigheden van het hof van koningin ELIZABETH.)

Narigt over de Veddahs, een wilde volksstam in het binnenste van Ceylon: (Uit eenen brief van Dr. SOMMERVILLE door G. FINLAYSON, schildknaap militair-wondheeler.

Tafereelen uit de *Levant*. (*Uittreksel uit: Voyage dans le Levant, en 1817 à 1818, par Mr. le comte DE FORBIN. Paris, 1819.*)

Volkplantingen op de noord-west-kust van *Amerika*.

De voornaamste *Parijzer* koffijhuizen.

Het eiland *Cuba*. (*Brief van eenen Franschman aan eenen zijner vrienden.*)

Schipbreuk der *Oostenrijksche* oorlogsbrik: *Il Dalmato*. (*Door den kapitein van dezelve medegedeeld.*)

De generaal D. VAN HOGENDORP, te *Brazilië*.

Jongste berigten uit nieuw-zuid-*Wallis*, nieuw-*Zeeland* en *Oraheite*.

Over de *Engelsche* zeden. (*Door den Perzischen gezant in Londen.*)

II. WARE EN VERDICHTTE VERHALEN, KRITISCHE EN LUI- MIGE OPSTELLEN, ENZ.

Vergelding en verzoening. (*Een zedelijk verhaal.*)

De grafstombe der gelieven. (*Eene vertelling.*)

De oogst. (*Een zedelijk verhaal.*)

De sprekende zakken. (*Eene vertelling van A. VON KOTZEBUE.*)

Het briefje in de tuileries. (*Een verhaal.*)

Gesprek tusschen FRANKLIN en het podegra.

De uiterste wil.

De gewoonte. (*Naar SEGUR.*)

Gefchiedenis van eene speld. (*Een luimig vertelsel, door A. VON KOTZEBUE.*)

De voedslerzoon. (*Een zedelijk verhaal van CAROLINA PICHLER.*)

Vrouwenlist.

Droom van eenen podagrist. (*Door hem zelve beschreven.*)

Het noodlot, of de dertiende februarij, (*eene gebeurtenis, waarbij iemand het haar te berge rijst en die tevens eene voortreffelijke stof voor een treurspel van den nieuwsten stempel oplevert.*)

Het tooverhorologie, of de haarlokken eener deugdza-
me vrouw. (*Een Oostersch sprookje, vrij naar het Perzische van den wijzen ABU BEN HADSCHI gevolgd.*)

De roover MULLER en zijn huisgezin. (*Naar het Hoog-
duitsch van KUHN.*)

Fragment eens gespreks, tusschen SOLON en THALES,
over het geluk der huwelijks-verbindtenis.

God is Hefdel! (*Een verhaal uit de zestiende eeuw.*)

De hond van FLORIAN.

De gewaande bedelaarster van rang. (*Eene ware geschie-
denis.*)

De kluizenaarsters.

De

De liefde-gechiedenis van *mademoiselle* DE MONTPENSIER en mijnheer DE LANZAN.

De schilder SALATHÉ, door roovers weggevoerd. (*Eene gebeurtenis uit de laatst verloopene dagen.*)

FREDERIK LANNER en FREDERIK LAHNER.

Hartbrekende klagten aan mijnen ouden slaaprok gerigt. De tweelingzusters. (*Een zedelijk verhaal.*)

RAYMONT en JEANNETTE.

Geschiedenis van ISMAYL en MARYAM. (*Uit het Fransch van den graaf DE FORPIN.*)

De strijd tusschen het schoone en nuttige in het mark-
vlek *Binsenheim*.

Eerste liefde. (*Een verhaal van CAROLINA PICHLER, geboren VON GREINER.*)

MARIA THERESIA van Oostenrijk, gemalin van LODEWIJK den veertienden. (*Een geschiedkundig tafereel.*)

HYMENS beedtenis.

Eene bijdrage uit het gebied van het geheimzinnige.

HANS komt door zijne domheid voort. (*Op nieuw be-
waarheid in de geschiedenis van HANS STROOLEDER;
een vrolijk verhaal van A. VON KOTZEBUE*)

De sprong van den burg Kynast. (*Eene volksoverleve-
ring.*)

De koving.

Iets ter bijdrage van MIRABEAU's karakter.

Mejuffer DE SCUDERI. (*Een verhaal uit de eeuw van
LODEWIJK den veertienden.*)

III. KLEINE AANTEKENINGEN, LETTERKUNDIGE NARIG-
TEN, PUNTSPREUKEN, ZEDEKUNDIGE DENKBEELDEN,
ANEKDOTEN, ENZ.

De uitgave geschiedt bij den boekhandelaar J. C. VAN KESTEREN, te *Amsterdam*, en bij deszelfs Corresponden-
ten in de buitensteden; de prijs der drie jaargangen,
met gegraveerde titels en vignetten, is f 10:16:— en
van elk jaargang die ook op zich zelf compleet is,
f 3:12:— en van elk stukje 12 stuiv.

NB. N^o. I van den jaargang van 1821 ziet p^o. april
dezes jaars het licht.

Maart, 1821.

~~181600~~

